

សំនួរ ចំណេះដឹង

សិលាធម៌ - ពលរដ្ឋវិជ្ជា

ថ្នាក់ទី ១២

អាណាចក្រ

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

- ពលរដ្ឋសិស្ស - បំណេញស្បៀង - ផ្គត់ផ្គង់ - សុភាសិត

សំរាប់ប្រលងសញ្ញាប័ត្របឋមសិក្សាទុតិយភូមិ

និង រាល់ការប្រលងប្រជែងគ្នា

ស្របតាមកម្មវិធីសិក្សា

រក្សាសិទ្ធិ

ពន្យល់ពាក្យពិធាន

- កន្លែង** : ការសន្មតគ្នា ឧសន្យា សេចក្តីប្តេជ្ញា
- កម្មវិធីសន្យា** : កិច្ចព្រមព្រៀងឧសន្យា ឬការសន្មតគ្នារវាងរដ្ឋ និងរដ្ឋ ឬរវាងរដ្ឋនិង
- ក្នុងកិច្ច** : ការសំដែងអាកប្បកិរិយា ប្រឆាំងចំពោះរឿង ឬកិច្ចការណាមួយដែលខ្លួន មិនពេញចិត្ត
- ក្នុង** : ចំនួនវត្ថុមានរបស់អ្នកត្រូវចូលរួម ដែលកំណត់សំរាប់ អោយអង្គប្រជុំនៃក្រុមហ៊ុន ឬអង្គការណាមួយ ធ្វើការពិភាក្សាសម្រេចយកជាការបាន
- ក្នុងចំណោម** : ក្នុងដែលកើតឡើងក្នុងមួយ របៀបការពារច្បាប់ និងតាមប្រពៃណីជាតិ
- កាតា** : ជាលមានរាងមូលទ្រវែង រីកមាត់ មានខ្សែសំរាប់ស៊ីត ស្តាយនិងស្លាដាក់ពីក្រោយខ្នង ដែលព្យាបាល ដោយបន្ទោះឬស្បី ផ្តៅ ជាដើម ។
- កសិករ** : ការធ្វើចលនារំពើក
- ក្បាច់** : វិធាន ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ឬបទបញ្ញត្តិ ដែលមានអានុភាពជាទូទៅ និងជាអចិន្ត្រៃយ៍ ដែលរដ្ឋសភា និងព្រឹទ្ធសភា បានអនុម័ត ហើយដាក់អោយប្រជាជនទាំងអស់ប្រតិបត្តិតាម ។
- ក្នុង** : ក្រុមមនុស្ស ដែលមានដែនដី ភាសា ប្រវត្តិសាស្ត្រវប្បធម៌តែមួយ
- ក្នុង** : មន្ត្រីអ្នកកាន់ការក្នុងរដ្ឋ ឬជំនួយមេឃុំ ឬអនុមេឃុំ
- ក្នុង** : ទីតាំងភូមិសាស្ត្រ ដែលជាប់សំន្លឹកនៅក្រោមច្បាប់ នៃអង្គការដែនដី
- ក្នុង** : បណ្តាសិក្ខ កូន - ជំ តាមមុខងារ
- ក្នុង** : កំណែចិត្ត រីកលំអកាយស្លាហាប ក្នុងការបំពេញកិច្ចការអ្វីមួយ ។
- ក្នុង** : ការប្រមើលមើល ឬការយល់ឃើញ
- ក្នុង** : បំរាប់ដាក់ស្តែង ទូទៅជាលេខ ជាពិសេសត្រូវប្រើប្រាស់ឡើងសំរាប់ធ្វើវិភាគ ឬប្រើប្រាស់សំរាប់ធ្វើសេចក្តីសំរេចនានា ។

- ក្នុង** : ដំណើរអត់បាយ - ការអត់ឃ្លាន
- ក្នុង** : មន្ត្រីដែលមានតួនាទីជំនាញរដ្ឋមន្ត្រី
- ក្នុង** : ចំនោរ - អាការៈដែលទោរទង់ ឬលំអៀងទៅរកខាងណាមួយៗ
- ក្នុង** : ទិវាវេលានៃអាយុកាលរដ្ឋសភា វិទិវាវេលា ដែលរដ្ឋសភា ព្រឹទ្ធសភា ក្តាប់អំនាច ។
- ក្នុង** : ការតែងតាំងច្បាប់
- ក្នុង** : មជ្ឈដ្ឋាន ដែលនៅជុំវិញខ្លួន យើងទាំងអស់ ដែលមានតម្លៃលើជីវិត និងការលូតលាស់ របស់បណ្តាភាវៈ វិជ្ជាជីវៈ
- ក្នុង** : គម្ពីរគ្រិស្តសាសនា
- ក្នុង** : ហេតុដើម ដំណើរដើម
- ក្នុង** : អ្វីៗដែលចាត់ទុកជាមតិកម្ម នៃសហគមន៍
- ក្នុង** : វិទ្យាសាស្ត្រ ដែលសិក្សាពីស្ថិតិប្រជាជន
- ក្នុង** : ការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសបេក្ខជន តាមរយៈគណបក្ស ចុះឈ្មោះប្រលងប្រជែង
- ក្នុង** : ការបោះឆ្នោត ដោយផ្ទាល់អោយបេក្ខជន ដែលមានចុះឈ្មោះ អោយទៅបោះឆ្នោតអោយ ។
- ក្នុង** : ភាពដែលធ្វើអោយសំរេចកិច្ចការអ្វីមួយ ដែលមានគុណភាព និងតំលៃ
- ក្នុង** : ការបង្កើតផល ការធ្វើអោយបានផល
- ក្នុង** : ផលដែលធ្វើបានសំរេចហើយ
- ក្នុង** : ជនជាប់ចោទ ដែលត្រូវគេពិនិត្យរកកំហុស ជនជាប់អង្កេត ។
- ក្នុង** : ទេវទូតនៅក្នុងគម្ពីរប៊ីប គឺបុរសដែលអាទិទេព ទុកចិត្តអោយនាំសារក្នុងនាមព្រះអង្គ មកប្រាប់ពួកគ្រិស្តសាសនិកជន ។

ព្រះធម្មសូត្រ : ច្បាប់បញ្ញត្តិ សំរាប់ពិភាក្សា កាត់ទោស ពិន័យមនុស្ស ដែលប្រព្រឹត្ត
ល្មើស និងបបួលបញ្ញត្តិសំរាប់ប្រទេស ។
ចាំក្រសែបូកិម្ភ : ផ្នែកមួយ នៃវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច ដែលសិក្សាអំពីបរិមាណសរុប
នានា (ផលិតផលជាតិសរុប-ការចំណាយថវិការជាតិ-ការវិនិយោគ)
ដែលជារូបរាងក្នុង ក្នុងកំរិតតំបន់ប្រទេស ឬក្រុមប្រទេស និង ទំនាក់
ទំនងសេដ្ឋកិច្ច
ចាតុភូតិវិវត្ត : ការវិវត្តន៍ប្រកបដោយការរីកចម្រើន
កុមារភូមិ : តំបន់ ឬមុខរបរសំរាប់កុមារជីវិត
ចោទនភាព : អំពើ ការប្រកាន់ខ្ជាប់ខ្ជួនដោយសារ ចំនេះទ្រព្យសម្បត្តិ ឬមុខដំណែង
ភាពសង្គ្រាម ភាពក្រអឺត ។
ធម្មសាស្ត្រ : ក្បួនចំបាំង
រលូនទាមទារ : មន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ ឬនាយករដ្ឋមន្ត្រី (ឬអនុរដ្ឋមន្ត្រី)
រាជានុសិទ្ធិ : អ្នកគ្រប់គ្រងជំនួសព្រះរាជា ដែលនៅក្នុងវ័យកុមារ ឬអ្នកជំនួស
ព្រះរាជា ដែលទ្រង់អវត្តមាន ឬចូលទៅក្នុង ។
នគរភាព : ការដែលអាចប្រព្រឹត្តទៅបាន
នគររូបថាមិចទេយ្យ : របបមួយដែលមានរាស្ត្រ ជាម្ចាស់អំណាច ។ ប្រជាសាស្ត្រជ្រើសរើស
តំណាងរបស់ខ្លួន តាមរយៈការបោះឆ្នោត ។
វិជ្ជា : អ្នកត្រូវការដំណឹង ឬអ្នកឆ្លើយតប
វិជ្ជាសាស្ត្រ : អ្នកវិនិយោគ អ្នករកស៊ីធ្វើការបណ្តាក់ទុន
វិស្វកម្ម : ជំនាញប្រែប្រួល - ការប្រែប្រួល ...
វិស្វ : ជំនាញទាំងស្រុង - ជំនាញ ខ្លាំងឥតគិតថ្លៃ
វិស្វកម្ម : កំរិតអនុវត្តសារពើពន្ធបច្ចុប្បន្ន ឬលិខិតបទដ្ឋាន ទាំងក្នុងនីតិវិធី
ធ្វើច្បាប់ ទាំងក្រោយ ដែលច្បាប់ចេញជាធរមាន ។

សិទ្ធិសិទ្ធិ : ដែលវិសេសវិសាល ពូកែគុណអស់ ដែលខ្លាំងពូកែ
សព្វគុណ : - អានុភាព នៃកំលាំង ដែលអាចធ្វើអ្វីមួយបាន
- អំណាចដែលធ្វើ អ្វីមួយបាន
សន្តត្តិ : ភស្តុតាង ឬសញ្ញា ដែលប្រាប់អោយដឹង
សន្តតិ : ការផ្ទេរសេចក្តីពន្យល់ អំពីបញ្ហាផ្សេងៗ ដល់សាធារណជន
សព្វគុណ : ប្រគល់អោយ - ការអោយដាច់
សព្វគុណ : ស្បៀងអាហារឬធម្មតាដោយសព្វគ្រប់
សព្វគុណ : សេចក្តីដឹងខ្លួន ការមិនភ្លេចខ្លួន
សព្វគុណ : ភាពស្មើគ្នា
សព្វគុណ : ការចូលរួមនៅក្នុងក្រុម វិស្វកម្មដទៃទៀតដែលសំរាប់ខ្លួនទៅតាមក្រុម
វិស្វកម្មនោះ ។
សព្វគុណ : ផលប្រយោជន៍ ដែលបានសំរេចហើយ
សព្វ : រូបរាងកាយ ខ្លួនប្រាណ
សព្វគុណ : ចំនែក មាត្រារបស់សីល ឬវិន័យ
សព្វគុណ : អ្វីៗដែលកើតឡើងដោយមនុស្ស ឬប្រធានមិនមែនកើតពីធម្មជាតិ
សព្វគុណ : ភាពបរិបូណ៌ ដោយសេចក្តីសុខទាំងផ្លូវកាយ និងផ្លូវចិត្ត
សព្វគុណ : ការនិយាយបំភ្លឺ
សព្វគុណ : ជំនួយការគេហលា ដែលគេពេញចិត្ត
សព្វគុណ : មធ្យោបាយ និងទំនាក់ទំនង ផលិតកម្ម ដែលជាមូលដ្ឋានសង្គមដូចជា
ផ្លូវ ស្ពាន ព្រលានយន្តហោះ កំពង់ផែ ...
សព្វគុណ : គ្រឿងសំគាល់ខ្លួន វត្ថុណាមួយ
សព្វគុណ : ភាពមិនទៀងទាត់ ជំនាញប្រែប្រួល

- អភិវឌ្ឍន៍ :** ជូនព័ត៌មានគ្រប់អាយុដែលច្បាប់បានកំណត់ ដើម្បីអោយពលរដ្ឋ ប្រើសិទ្ធិស្វ័យ ឬសិទ្ធិនយោបាយ ។
- អនុសញ្ញា :** កិច្ចព្រមព្រៀងជាផ្លូវការ និងស្ថិតស្ថេរ ដែលធ្វើឡើងរវាងប្រទេស ឬរវាងសង្គម ដើម្បីជលប្រយោជន៍រួម ។
- ឆ្លើយតបសិទ្ធិ :** ការលើកលែងមិនអាចចោទប្រកាន់ ឬមិនអាចដាក់ទោសបានលើ បុគ្គលម្នាក់ ដែលស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពមួយ ដែលច្បាប់បានចែងទុក ជាមុនថា គេមានបុព្វសិទ្ធិ ឬឯកសិទ្ធិ ។
- អាជីវកម្ម :** ការប្រកបមុខរបរចិញ្ចឹមជីវិត
- អាជនរដ្ឋ :** នីតិកាលនៃរដ្ឋសភា (រយៈពេលរបស់រដ្ឋសភា ដែលប្រជាពលរដ្ឋ បោះឆ្នោតអោយ) ។
- អាសនាធុរក្រម :** សិទ្ធិដែលត្រូវដាក់ ឬអង្គុយមុនគេ ឬខ្ពស់ជាងគេតាមលំដាប់ កិត្តិយស ក្នុងមិប្រជុំ ឬពិធីផ្សេងៗ ។
- អាសា :** ជួយឈឺឆ្កាលដោយស្ម័គ្រចិត្ត - ជួយសង្គ្រោះ
- វិធានបទ :** អារម្មណ៍ វិ ទឹកចិត្តចំពោះអ្នកណាម្នាក់ ឬអ្វីមួយ កន្លងនៃកិរិយាទាំង ៤ ដេក - ដើរ - ឈរ - អង្គុយ
- សម្បទាន :** ភាពនៃអ្នកធំ
- ឧត្តមភាព :** ភាពថ្លៃថ្នូរ ភាពប្រសើរ ភាពឧត្តុង្គឧត្តម

- UNDP** កម្មវិធីអភិវឌ្ឍន៍របស់អង្គការសហប្រជាជាតិ (United Nations Development Program)
- UNPFA** មូលនិធិសហប្រជាជាតិសំរាប់ប្រជាជន (United Nations Population Fund)
- UNICEF** មូលនិធិសហប្រជាជាតិសំរាប់កុមារ (United Nations Children's Fund)
- UNESCO** អង្គការអប់រំវិទ្យាសាស្ត្រ និងវប្បធម៌របស់សហប្រជាជាតិ (United Nations Educational Scientific and Cultural Organization)
- UNTAC** អង្គការបណ្តោះអាសន្ននៃអង្គការសហប្រជាជាតិនៅកម្ពុជា (United Nations Transitional Authority for Cambodia)

បេក្ខជន

លក្ខណៈជាមនុស្ស

- ១/ សំ. តើគំរែនរបស់មនុស្សស្ថិតនៅលើសម្បត្តិមុន្មានប្រការ? ឬខ្លះ?
- ចំ. តំលៃរបស់មនុស្សស្ថិតនៅលើសម្បត្តិ ៤ប្រការ គឺ :
 - ១. រូបសញ្ញា : រូបរាងកាយសមស្រួល មានសុខភាពល្អ សោភ័ណភាព
 - ២. វិជ្ជាសញ្ញា : មានចំនេះដឹងមានសមត្ថភាពជំនាញដែលអាចប្រកបមុខរបរ មួយច្បាស់លាស់សំរាប់កម្រិតចំនួន ។
 - ៣. ទ្រព្យសញ្ញា : មានទ្រព្យធនសំរាប់ផ្គត់ផ្គង់ជីវភាព មានទីជំរកស្នាក់នៅ សមរម្យ មានសំភារៈជាមធ្យោបាយប្រើប្រាស់ មានប្រាក់ កាសសំរាប់ប្រើប្រាស់ក្នុងពេលមានអាសន្ន ។
 - ៤. វិធានសញ្ញា : មានចីរភាពយោធន៍ សុភាពរាបសារ សីលធម៌ សុជីវធម៌ ជាមនុស្សពេញលេញ ឧស្សាហកម្មយាម អំនត់ ស្គាល់បុណ្យ ចាប គុណទោស ។
- ២/ សំ. តើគំរែនមានប្រភពមកពីអ្វី? ប្រភពពិតគឺអ្វី?
- ចំ.
 - តាមទស្សនៈអេវ៉ូលុសិន = តំលៃមានប្រភពមកពីចំនង់
 - តាមទស្សនៈម៉ាសែល = តំលៃមានប្រភពមកពីសញ្ញាភាព
 - តាមទស្សនៈតុល្យភាព = តំលៃមានប្រភពមកពីជីវិតតំលៃ ប៉ុន្តែប្រភពពិតនៃតំលៃគឺ "មនុស្ស" ជាអ្នកបង្កើតនូវតំលៃ និងស្គាល់នូវតំលៃ ដោយសារមនុស្សមានសត្វពិរសំខាន់ៗគឺ : វិនិច្ឆ័យ និង វិចារណញ្ញាណ ។

- ៣/ សំ. អ្វីទៅហៅថាស្គាល់ខ្លួនឯង? តើការស្គាល់ខ្លួនឯងមានន័យ និង មានអ្វី សំខាន់ដូចម្តេច?
- ចំ. ក. ស្គាល់ខ្លួនឯងគឺ :

- ស្គាល់ព័ត៌មានលម្អិត ចំនេះ សមត្ថភាព ធនធាន លទ្ធភាពទំលាប់ និង ប្រែប្រួលនៅរបស់ខ្លួន ពិសេសស្គាល់ពិចិត្តគំនិតល្អអាក្រក់របស់ខ្លួន ។

- ចេះប្រមាណ ចេះពិចារណា មិនប្រមាថខ្លួនឯង មិនលោភលន់ ចេះធ្វើអោយ មានលំនឹងក្នុងជីវិត ។

- ចេះធ្វើម្ចាស់លើខ្លួនឯង ចេះស្វែងយល់ពីចំនុចខ្លាំង ចំនុចខ្សោយរបស់ខ្លួន ចេះខ្ជាប់ខ្ជួនឯង ចេះកែប្រែចំនុចខ្លះខាត ចេះរស់រវើកជាមួយអ្នកដទៃ ។

ខ. សារៈសំខាន់ :

- មានសីលធម៌ សីលធម៌ចំពោះខ្លួនឯងនិងចំពោះសង្គម ។

- បង្កើនសមត្ថភាពអភិវឌ្ឍន៍ខ្លួន និងសង្គម អាចរស់នៅបានសុខស្រួលក្នុង សហគមន៍ ។

- សង្គមមានវឌ្ឍនភាព និងយុត្តិធម៌ ។

៤/ សំ. តើលក្ខណៈធម្មជាតិមនុស្សមានអ្វីខ្លះ ? មូលដ្ឋាន ៖

ចំ. លក្ខណៈធម្មជាតិមនុស្សមានពីរយ៉ាងគឺលក្ខណៈ ខាងរាងកាយ និងខាងស្មារតី

ក. សក្ខណៈខាងរាងកាយ :

- ពណ៌សម្បុរ ខ្មៅ ស ស្រអែម.....
- មាឌ ធាត់ ស្គម ក្រអាល ចំ តូច.....
- កំពស់ ទាប ខ្ពស់.....
- កិនភាពពិសេសៗ មានប្រជ្រុយ ឬស្មាកស្មាម

ខ. សក្ខណៈខាងស្មារតី

- ចិត្តគំនិត ល្អ អាក្រក់
- ឧស្សាហិព្យាយាម ខ្ជិលច្រអូស
- ចរិយាមាយាទ សុភាពរាបសារ
- ឈ្នាសវៃ ឆោតល្ងង់.....

៥/ ចំ. តើមនុស្សទើបសក្ខមាឌលក្ខណៈដូច ដូចម្តេចត្រូវបានខ្លះ?

ចំ. សក្ខណៈចូល

- មនុស្ស និង សត្វមានសភាវគតិ ទំលាប់ តណ្ហា និង បញ្ញាប្រតិបត្តិដូចគ្នា
- ស្ថិតនៅក្រោមបញ្ជាតណ្ហាដូចគ្នា
- មានទំនោរសរីរាង្គ ចង់រស់ ខ្លាចស្លាប់ ចង់បន្តពូជ និង ស្រែកឃ្លានដូចគ្នា

សក្ខណៈខុស

មនុស្ស

សត្វ

- មានវិចារណញ្ញាណ បញ្ញាទ្រឹស្តី
- មានវត្ថុបញ្ញាប្រតិបត្តិក្នុងបច្ចុប្បន្ន
- មានភាសាជាជំនួយ
- មានតែសូរសញ្ញា
- ចេះបង្កើតថ្មី ពលកម្ម ផលិតកម្ម
- ធ្វើតាមទំលាប់ដដែលៗ
- អាចផ្តាច់ពីសភាវគតិ និងទំលាប់បាន
- មិនអាចដកខ្លួនពីសភាវគតិនិងទំលាប់បាន
- ទំនោរសរីរាង្គទទួលឥទ្ធិពលសង្គម
- រស់តាមបែបធម្មជាតិគ្មានការអភិវឌ្ឍ
- មានលក្ខណៈជាសង្គមនិយកម្ម
- វិវត្តន៍តាមជីវសាស្ត្រ
- មានគោលការណ៍អប់រំសីលធម៌
- គ្មាន
- ចេះស្វែងរកភាពថ្លៃថ្នូរខ្ពង់ខ្ពស់អាចផ្តាច់ខ្លួនចេញពីតថភាពបូរ

៦/ សំ. ដើម្បីរៀបចំខ្លួនអោយទៅជាមនុស្សពេញលេញតើត្រូវធ្វើដូចម្តេចខ្លះ ?

ចំ. ដើម្បីរៀបចំខ្លួនអោយទៅជាមនុស្សពេញលេញយើងត្រូវ :

- ចេះស្គាល់ខ្លួនឯងដោយខ្លួនឯងគឺ :
 - ស្វែងយល់ពីចំនុចខ្លាំង និងខ្សោយរបស់ខ្លួន
 - ចេះខ្ជាប់ខ្ជួនឯង ចេះកែប្រែកំហុស
- មានឆន្ទៈ និងអនុសិការលើការងារ
- មានសតិសម្បជញ្ញៈ
- ចេះត្រិះរិះពិចារណា ធ្វើអ្វីៗប្រកបដោយវិចារណញ្ញាណ និងឧត្តមគតិ

Q. C. M

- ចេះកំណត់តាមដានដោយជិតស្និទ្ធជានបានច្បាស់
- ចេះធ្វើសម្បទានដល់អ្នកដទៃ ដើម្បីរស់រានអស់គ្នា
- កត់ត្រាចំពោះមាតាបិតា និងអ្នកមានគុណ - គោរពច្បាប់សង្គម

៧/ សំ. ក្រៅពីមានបញ្ញា និង វិចារណញ្ញាណតើមានលក្ខណៈពិសេស លើសពីសត្វត្រង់ណាខ្សែត ?

ចំ. ក្រៅពីមានបញ្ញា និង វិចារណញ្ញាណចេះថ្លែងថ្លែងរកហេតុផល មនុស្សមាន លក្ខណៈពិសេសត្រង់ :

- មានសមត្ថភាពនេះស្វែងរកភាពថ្លៃថ្នូរ
- ចេះស្វែងរកឧត្តមភាព និងកិត្តិយស
- ចេះធ្វើការប្រាស្រ័យទាក់ទងជាមួយមនុស្សដូចគ្នា ។

៨/ សំ. ដើម្បីអោយក្លាយជាមនុស្សពេញលក្ខណៈ តើយើងធ្វើអ្វីត្រូវបានបង់ ចោល ឬ គុប បំផាត់ខ្លួនយើង ?

ចំ. មនុស្សខុសពីសត្វត្រង់មនុស្សមានវិចារណញ្ញាណ។ ដើម្បីអោយក្លាយជាមនុស្ស ពេញលក្ខណៈកុំអោយច្រលំនឹងសត្វ មនុស្សត្រូវបោះបង់ និងបំបាត់នូវ :

- បោះបង់ការចូលចិត្តប្រើសភាវកតិ និងទំលាប់ដូចសត្វ
- ១. ឃ្លានភ្លាមស៊ីភ្លាម គ្មានពេលវេលាគ្មានរបៀប
- ទម្លាប់ធ្វើអ្វី ធ្វើតែដដែលៗ មិនកែប្រែរកការរីកចំរើន រកតែស្រួលៗ
- លះបង់នូវចំរើនវេរាវ ខ្វះការពិចារណាធ្វើអ្វីតាមតែចិត្តនឹកឃើញ
- លះបង់ការខ្ជិលច្រអូស ចេះតែស៊ី និងដេក ។

I. ចូរគូសសញ្ញា ✓ គូសប្រអប់ពីមុខចំណើយត្រូវតែមួយគត់

១. មនុស្ស និងសត្វមានលក្ខណៈដូចគ្នាត្រង់ :

- ☐ មានភាសា ☒ ចង់រស់ខ្លាចស្លាប់ ☐ ចេះធ្វើពលកម្ម ☐ រស់ជាសង្គម

២. ដើម្បីអោយសមជាមនុស្សពេញលេញមនុស្សត្រូវតែមានសីលធម៌។ នេះជា សម្បត្តិមួយក្នុងចំណោម សម្បត្តិ៤ប្រការដែលមនុស្សត្រូវតែមានមួយនោះគឺ

- ☐ រូបសម្បត្តិ ☐ វិជ្ជាសម្បត្តិ ☐ ទ្រព្យសម្បត្តិ ☒ ចរិយាសម្បត្តិ

៣. ប្រភពពិតប្រាកដនៃតំលៃគិតនៅលើ :

- ☐ ចំនង់ ☐ សញ្ជេតនា ☐ ជីវិតលៃ ☒ មនុស្ស

៤. ស្គាល់ខ្លួនឯងគឺ :

- ☐ ស្គាល់ពីមុខមាត់របស់ខ្លួន ☐ ស្គាល់ពីចិត្តគំនិតរបស់ខ្លួន
- ☐ ស្គាល់ពីប្រវត្តិរបស់ខ្លួន ☒ ស្គាល់ពីចំនុចខ្លាំង និងចំនុចខ្សោយរបស់ខ្លួន

II. បំពេញឈ្មោះ:

១. ដើម្បីមិត្តភាពយូរអង្វែងការសេពតបមិត្តដើម្បីយកធ្វើជាកល្យាណមិត្ត គឺត្រូវយក ចិត្តទុកដាក់ជាចំបងទៅលើលក្ខណៈខាង ចិត្តគំនិត ឬ ស្មារតី ។

២. លក្ខណៈមួយនៃធម្មជាតិដែលផ្តល់អោយមនុស្ស សត្វ នូវចំនេះតាំងពីកំនើតស្លាប់ ក្រលាហៅថា : សភាវគតិ ។

៣. មនុស្សមានលក្ខណៈខុសដាច់អំពីសត្វ ត្រង់មនុស្សមានសត្តិពិសេសមួយនាំអោយ មនុស្សចេះត្រិះរិះពិចារណានោះគឺ វិចារណញ្ញាណ ។

៤. បញ្ញាដែលអាចអោយមនុស្ស សត្វ (ស្វា...) ចេះដោះស្រាយក្នុងលក្ខណៈរូបិន បច្ចុប្បន្នកាលហៅថា ចញ្ញាព្រាងចិត្ត ។

បេសៀងទី២

រង្វាយតន្ត្រីលើគំរូរចនាបេសៀង

៩/ ស. តើរចនាបេសៀង ឬរចនាបេសៀងមានប៉ុន្មានយ៉ាង ? ឬខ្លះ ?

ចំ តំរូវការទូទៅរបស់មនុស្សមានពីរបែបសំខាន់ៗគឺ :

ក. ជំរុញការផ្អែកសរីរៈ ជាតំរូវការចម្បងជាដំបូងបំផុតនៃមនុស្ស :

- ការស្រេកឃ្លាន : តំរូវការ ទឹក អាហារ - ចំនីដើម្បីចិញ្ចឹមជីវិត
- តំរូវការសំលៀកបំពាក់ - ទីជំរក - ខ្យល់បរិសុទ្ធ - ថ្នាំព្យាបាល - ពេទ្យព្យាបាល
- ការសំរាកលំហែ - ផែនដី ចងបន្តពូជ

ខ. ជំរុញការផ្អែកសង្គមមានជាតំរូវការដែលមនុស្សចង់បានក្នុងជីវិតជាដំបូងនៃមនុស្ស :

- តំរូវការកិត្តិយស មុខមាត់ អំណាច កិត្តិសិទ្ធិស្បែក
- តំរូវការសំភារៈទំនើបប្រើប្រាស់ ចង់បង្កើតស្នាដៃ
- តំរូវការសេរីភាព ឥស្សរភាព ចង់បានលទ្ធផលល្អ
- ចង់ថែទាំអ្នកដែលខ្លួនពេញចិត្ត និងចង់អោយគេថែទាំខ្លួនវិញ

១០/ស. តាមរចនាបេសៀងលោកម៉ាស្កូរ តើមនុស្សយើងមានតំរូវការប៉ុន្មាន ? ឬខ្លះ ?

ចំ តាមលោកម៉ាស្កូរ បានចែកតំរូវការជា ៥ សំខាន់ៗគឺ :

១- ជំរុញការផ្អែកសរីរៈ : ជាតំរូវការមូលដ្ឋានដែលមនុស្សចង់បាននូវអ្វីសំរាប់ផ្គត់ផ្គង់បន្តជីវិត សំខាន់គឺបច្ច័យ ៤យ៉ាងក្នុងការរស់នៅ :

- ចំនីអាហារ
- ទីជំរក
- សំលៀកបំពាក់
- ថ្នាំពេទ្យ និងពេទ្យព្យាបាល

២- ជំរុញការផ្អែកសង្គម : មនុស្សត្រូវការរស់នៅប្រកបដោយសេចក្តីសុខ និងការធានានូវសន្តិសុខទាំងផ្លូវចិត្ត និង ផ្លូវកាយមិនរស់ក្នុងការភ័យខ្លាច ឬបារម្ភ ។

៣- ជំរុញការស្រឡាញ់ : ជាតំរូវការមួយដែលអ្នកណាក៏ចង់បាន ចង់អោយគេយកចិត្តទុកដាក់ចំពោះខ្លួន គិតពីខ្លួនអោយគេចាត់ទុកខ្លួនថាជាមនុស្សពេញលក្ខណៈ ។

៤- ជំរុញការជំនួយ : ជនណាក៏ដូចជាជនណាដែលត្រូវការសេចក្តីថ្លៃថ្នូរ កិត្តិយស មុខមាត់ ពិសេសចង់អោយមានតំលៃស្ទើរគ្មានចំពោះមុខច្បាប់ មិនចង់អោយគេរើសអើង។ តំរូវការនេះបង្ហាញនូវសមិទ្ធផល ស្នាដៃដែលគេធ្វើបាន ។

៥- ជំរុញការចង្អាញចិត្តស្នាដៃ ឬចង្អាញចិត្តខ្លួនឯង : ជាតំរូវការដែលមនុស្សទូទៅចង់ធ្វើអ្វីៗដោយខ្លួនឯង ចង់បានឥស្សរភាព សេរីភាព មិនចង់ស្ថិតនៅក្រោមការត្រួតត្រារបស់អ្នកដទៃឡើយ ។

តំរូវការនេះអាចហៅថា ជាតំរូវការស្វ័យភាព ។

១៤/ស. នៅក្នុងជីវិតរបស់អ្នក តើអ្វីដែលអ្នកត្រូវការជាចាំបាច់ និងអ្វីដែលមិនចាំបាច់?

ចំ ក. ក្នុងជីវិតរបស់ខ្ញុំ អ្វីដែលខ្ញុំត្រូវការជាចាំបាច់គឺ :

- បាយទឹក ម្ហូបអាហារ ទឹកស្អាត ទីជំរក សំលៀកបំពាក់
- សុខភាពល្អ មានថ្នាំ និងពេទ្យព្យាបាលជំងឺ
- សន្តិសុខ សន្តិភាព សណ្តាប់ធ្នាប់ និងការការពារច្បាប់
- ការសិក្សា សំភារៈសិក្សា មធ្យោបាយសិក្សា
- យុត្តិធម៌ សេរីភាព សម្បទាន
- ប្រាក់កាស និងសំភារៈសំរាប់ប្រើប្រាស់ក្នុងជីវភាពរស់នៅ

ខ. អ្វីដែលមិនចាំបាច់នោះគឺ :

- ភាពហ៊ុហា
- អលង្ការត្រឡប់ប្រដាប់តែងកាយ មាសពេជ្រ
- សំលៀកបំពាក់ទាន់សម័យ - សំភារៈទំនើបៗ
- ភូមិគ្រឹះស្ថានស្នូម រថយន្តទំនើប ម៉ូតូស៊េរីថ្មី

១៥/ស. ចុះផ្ទះបង្គំបង្គំ ៤ របស់បព្វជិត និងបង្គំបង្គំ ៤ របស់ក្រហមស្នាម
និស្សន្ទៈព្រះពុទ្ធន ការបរិបូណ៌ដោយបង្គំបង្គំ ៤ ហៅថាអ្វី ?

ចំ. ផ្ទះបង្គំបង្គំ ៤ របស់បព្វជិត និងក្រហមស្នាម

- បព្វជិត**
- ១. ចីវរ ឬចិវៈវប្បធម៌ : សំពត់សំរាប់គ្រង ទ្រង់ស្បែក ។
 - ២. ស្បង់ចីវរ សង្ហាដី អង្ស៊ក.....
 - ២. បិណ្ឌបាតឬធម៌ : ម្ហូបអាហារ ត្រឡឹង ឧបភោគ បរិភោគ
 - ២. ឈាមសំលេង ត្រឡឹង ប្រហុក ផ្កា និងចានក្បាន.....
 - ៣ សេនាសនឬធម៌ : កន្លែងតង់នៅ ឬ ប្លង់សំភារៈសំរាប់ពេលសំរាក
 - ២. ត្រៃ មុង កន្លែង ខ្លើយ ក្នុង កុដិ កុ
 - ៤. គិលានភេសជ្ជៈបង្គំបង្គំ ឱសថព្យាបាល រោគ រំងាប់ជំងឺ
 - ២. ថ្នាំគ្រាប់ ថ្នាំចិក ប្រេងខ្យល់ ប្រេង កូលាតែ ស្ករ ធារី ម្លូស្លា.....

- ក្រហមស្នាម**
- ១. សំលៀកបំពាក់ : ត្រឡឹងដណ្តប់រាង កាយឬដណ្តប់កាយមានអារ ខោសំពត់
 - ២. ចំណីអាហារ : ត្រឡឹងឧបភោគបរិភោគ បាយ សំល ត្រឡឹងសំរាប់ ធ្វើម្ហូប
 - ៣. ទីជំរក : កន្លែងស្នាក់នៅ កន្លែងសំរាក និងប្រដាប់ប្រដារសំរាប់សំរាក ត្រឡឹងដំទេក
 - ៤. ថ្នាំសង្ឃ័យ និងពេទ្យព្យាបាល កន្លែង ព្យាបាល..... បរិក្ខារពេទ្យ សេវាកម្មសុខាភិបាល

ធាតុស្បែកព្រះពុទ្ធ ការបរិបូណ៌ដោយបង្គំបង្គំ ៤ គឺជាសេចក្តីសុខមួយដោយសេចក្តីសុខ ។

Q. C. M

I. ចុះកុសលក្ខណៈ ✓ ក្នុងប្រយោជន៍មុខចំណេះការងារក្នុងមន្ទីរសុខាភិបាល

១- មនុស្សគ្រប់រូបតែងតែត្រូវការផលិតផលស្បៀង និងថវិកាហាមទាំងឡាយណា ដែលមានអនាម័យ មានគុណភាពត្រូវតាមក្បួនវេជ្ជសាស្ត្រដើម្បីបំពេញ :

☐ តំរូវការសរីរៈ ☒ តំរូវការសុវត្ថិភាព ☐ តំរូវការការស្រលាញ់ ☐ តំរូវការតំលៃ

២- ក្នុងសង្គមជាតិនិមួយៗ រដ្ឋាភិបាល តែងទប់ស្កាត់ និងលប់បំបាត់ទំនិញឱសថ ក្លែងក្លាយខូច គុណភាពដើម្បីឆ្លើយតបនឹងតំរូវការ :

☐ ផ្នែកសរីរៈ ☒ ផ្នែកសុវត្ថិភាព ☐ ការស្រលាញ់ ☐ តំលៃ

II. ចុះផ្ទះ A & B ពេលបានត្រឹមត្រូវ

A	B	
ក. អត្តិសុខ	១. សុខព្រោះសេចក្តីស្ងប់	ក → ៤
ខ. ភោគសុខ	២. សុខព្រោះមានការងារជាបង្គោល	ខ → ៦
គ. អនលាសុខ	៣. សុខព្រោះមានចាប់ពីឆ្នេង ស្តាំ	គ → ៥
ឃ. អវជ្ជសុខ	៤. សុខព្រោះបរិបូណ៌ដោយបង្គំបង្គំ ៤ក្នុងការរស់នៅ	ឃ → ២
ង. សន្តិសុខ	៥. សុខព្រោះមិនជំពាក់បំណុលគេ	ង → ១
	៦. សុខព្រោះមានទ្រព្យចាយតាមត្រូវការ	

II. ចំណេះការងារ

១. ដើម្បីឆ្លើយតបនឹងសិទ្ធិរស់រានមានជីវិតមនុស្សម្នាក់ៗ ត្រូវបំពេញតំរូវការផ្នែក សរីរៈ ដើម្បីទ្រទ្រង់ជីវិត និងតំរូវការផ្នែក សុវត្ថិភាព ដើម្បីការពារជីវិត ។

២. បុណ្យបង្គំបង្គំ ៤ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាមានអត្ថន័យឆ្លើយតបនឹងតំរូវការផ្នែក សរីរៈ

បេស្យេនធិត

ការកំណត់គោលដៅនៃជីវិត

១៦/ស. តើគោលដៅរបស់មនុស្សមានបែបណា ? ឬខ្លះ ?

ចំ. គោលដៅរបស់មនុស្សមានបែបពីរ : គោលដៅរយៈពេលខ្លី និងគោលដៅរយៈពេលវែង។

ក. គោលដៅរយៈពេលខ្លី : គឺគោលដៅដែលជាការចំពោះមុខដែលត្រូវប្រើពេលវេលាខ្លីទាញទាន់វេលាជួបគ្នា។

ខ. គោលដៅរយៈពេលវែង : គឺជាគោលដៅដែលត្រូវប្រើពេលយូរ ដែលទាញទាន់ការគោរពលក្ខខណ្ឌក្នុងការកំណត់គោលដៅនោះ។

ខ. គោលដៅចាប់យកជំនាញវិជ្ជាជីវៈសំរាប់អនាគត។

១៧/ស. ហេតុអ្វីបានជាយើងត្រូវកំណត់គោលដៅនៃជីវិតរបស់ខ្លួន ?

ចំ. បានជាយើងត្រូវកំណត់គោលដៅនៃជីវិតរបស់ខ្លួនពីព្រោះ :

- ដើម្បីរៀបចំអនាគតអោយបានល្អប្រសើរ
- ដើម្បីចំណាយពេលវេលា ប្រាក់កាស កំលាំងកាយ និងចិត្ត
- ដើម្បីអភិវឌ្ឍន៍នេះដឹង និងជំនាញអោយកាន់តែប្រសើរឡើង
- ដើម្បីគ្រួសក្រោយផ្លូវសំរាប់ដើរអោយបានស្រួល
- មានកំរោងផែនការជាមុនដើម្បីចប់ទុក និងឧបសគ្គ និងបញ្ហានានាចំពោះមុខ
- ដើម្បីជាត្រូវស៊ីយសំរាប់ចម្កល់ទិស កុំរអាយភាគរដ្ឋសម្ព័ន្ធនាំអោយខាតប្រយោជន៍ ខាតកំលាំង និងខាតពេលវេលា។
- ដើម្បីទុកជាម៉ូឌី ឬជាថ្នោលសំរាប់ជំរុញឆន្ទៈអោយហ៊ានពុះពារ ហ៊ានគន្លឹះនេះការលំបាកផ្សេងៗ ។

១៨/ស. ដើម្បីកំណត់គោលដៅរបស់ខ្លួន តើមនុស្សត្រូវតាមរកធនធានអ្វីខ្លះ ?

ចំ. ដើម្បីកំណត់គោលដៅរបស់ខ្លួន

មនុស្សត្រូវតាមរកធនធានពីការពិតប្រាកដរបស់ខ្លួន :

- សមត្ថភាព : ចំណេះ សមត្ថភាព កោសល្យ (សមស្របនឹងគោលដៅឬទេ?)
- ធនធាន : ធនធាន សុខភាព ពេលវេលា ទឹកភ្លើង (អំណោយផលឬទេ?)
- ស្ថានភាពសង្គម : តំរូវការសង្គមទឹកភ្លើង តំរូវការទីផ្សារ (គេត្រូវការអ្វី?)
- ធនធានផ្សេងៗ : ចំណេះចំណូលចិត្ត ជំនាញ (រកទៅឬទេ?)
- ការបោះឆ្នោត : ពិចារណា ផ្ទុកផ្ទុង (ប្រឹងប្រែងពិបាកសម្បត្តិ គុណវិបត្តិ)
- ការគាំទ្រ : ការសំរេចចិត្ត ព្យាយាម (សំរេចចិត្ត គន្លឹះ ពុះពារ ធ្វើអោយសំរេច) ។

១៩/ស. តើកត្តាអ្វីខ្លះដែលជួយអោយអ្នកកំណត់គោលដៅបាន ?

ចំ. កត្តាដែលជួយអោយអ្នកកំណត់គោលដៅបានគឺ :

- គោលដៅ និងផែនការច្បាស់លាស់
- សមត្ថភាព ស្របនឹងគោលដៅ
- ធនធានប្រាក់កាសសំរាប់សិក្សា
- ពេលវេលា និងទឹកភ្លើងអំណោយផល
- ការគន្លឹះ ព្យាយាម
- គំនិត សុខចិត្ត និងក្តីសង្ឃឹម
- បរិយាកាសសង្គមអនុគ្រោះ
- ឆន្ទៈមោះមុត និងការសម្រេច (កំណត់ចិត្តអោយនឹងមិនរំពឹង) ។

២០/ស. តើសក្ខីឯកទ្វីបខ្លះសំរាប់ចិនថ្មីយកគោលដៅល្អមួយ ?

ចំ. លក្ខខណ្ឌក្នុងការវិនិច្ឆ័យគោលដៅល្អគឺ :

- ធាតុធាតុសេស បញ្ចេញកម្ម : បំណងប្រាថ្នាដែលនឹងត្រូវធ្វើ
- ការចេះវាស់ស្ទង់ : ការជជែក ជ្រើសរើសថ្មីថ្មោង (ចំនេះ និងសមត្ថភាព លទ្ធភាព)
- មិនធានាថាជោគជ័យ : ការសំរេចចិត្ត តាំងចិត្តជំនះឧបសគ្គ
- មិនតាក់តែងនៃគោលដៅ : ជ្រើសរើសគោលដៅ និងទីតាំង
- កំណត់ពេលវេលាឱ្យស្របគ្នា : ត្រូវធ្វើអ្វីពេលណា ?
- គំរូចំណេះដឹងប្រភព : ការប្រតិបត្តិ មធ្យោបាយវិធានការ

២១/ស. ដើម្បីចង្អុលឲ្យឆ្លុះឆ្លាយ តើគេត្រូវគិតគូរដល់កត្តាអ្វីខ្លះ ?

ចំ. ដើម្បីបញ្ចុះអោយឆ្លុះឆ្លាយកើតឡើងគេត្រូវគិតគូរដល់កត្តាខាងក្រោម :

១. កត្តាសរីរាង្គ : ដើម្បីអោយឆ្លុះឆ្លាយបាន លុះត្រាតែមានសុខភាពល្អ ព្រោះសុខភាពជាកត្តាកំណត់នៃការជជែកផ្លូវផ្តួចផ្តើមសេសការប្រតិបត្តិ ។
២. កត្តាចម្លោះ : ក្នុងការជជែកផ្លូវផ្តួចផ្តើម គេចាំបាច់ត្រូវមានបញ្ហាដើម្បីពិចារណាអំពី អត្ថបុណ្យ និងអត្ថទោសតែនឹងមានបញ្ហាលុះត្រាតែមានសុខភាពល្អ ។
៣. កត្តាសញ្ញាណ : សញ្ញាណជាមុខរបរ ឬជាក់លាក់ចលនាមួយដ៏សំខាន់ក្នុងការ ជំរុញអោយគេសំរេចចិត្តបានឆាប់រហ័ស មិនធ្លាក់ក្នុងទំលាប់វារីក ឬសាវា ម្តងយកមួយនេះ ឬម្តងយកមួយនោះ ។
ភាពវារីក សាវា គឺជាឧបសគ្គនៃកំណើតឆ្លុះឆ្លាយដែលជាកង្វះឆ្លុះ ។
៤. កត្តាឧត្តមគតិសង្គម : ឆ្លុះមានពិតមែន តែត្រូវស្របនឹងច្បាប់សង្គម ស្របនឹង ឆ្លុះអ្នកដទៃភាគច្រើនមិនមែនជាឆ្លុះអត្តនោម័ត ។ បើពុំដូច្នោះទេឆ្លុះនេះ នឹងត្រូវច្បាប់សង្គមកាច់បំបាក់ ។

២២/ស. ដើម្បីអោយជីវិតរបស់អ្នកចេះយល់ច្បាស់ តើអ្នកត្រូវរក្សាទុក ឥរិយាបថនិង គំនិតដូចម្តេចខ្លះ ?

ចំ. ដើម្បីអោយជីវិតយើងមើលឃើញច្បាស់ មិនភ័ន្តច្រឡំ មិនជ្រើសរើសខុស យើងត្រូវ អភិវឌ្ឍឥរិយាបថ និងគំនិតរបស់ខ្លួនដូចតទៅ :

ក. អភិវឌ្ឍន៍ផ្នែកកាយ :

- ថែរក្សាសុខភាព ជំពាក់ចំណីអាហារ អនាម័យ
- ហាត់ប្រាណដើម្បីឈ្នះជំងឺ ដើម្បីសុខភាព
- បញ្ចេញកំលាំងពលកម្មធ្វើការងារខ្វះៗ ដើម្បីជំនះភាពខ្វល់ច្រអូសភាពស្លឹក ស្រពន៍

ខ. អភិវឌ្ឍន៍ផ្នែកស្មារតី :

- ពង្រឹងស្មារតីអោយក្លាហាន
- ឆន្ទៈមោះមុត មិនសាវា ឬទន់ជ្រាយ
- ឈ្លាសវៃ ក្លាបំសភាពការណ៍អោយបានច្បាស់
- ប្រព្រឹត្តតែអំពើសុចរិត
- គោរពតាមឧត្តមគតិសង្គម ច្បាប់សង្គម

២៣/ស. ដើម្បីធ្វើការសំរេចចិត្តប្រកបដោយជោគជ័យ តើអ្នកត្រូវប្រើវិធាននៃ ការសំរេចចិត្តដូចម្តេចខ្លះ ?

ចំ. យើងត្រូវអនុវត្តជាជំហានៗ បន្តបន្ទាប់គ្នា :

- ត្រូវកំណត់បញ្ហាដែលត្រូវលើកឡើងអោយបានច្បាស់
- ពិចារណាភារកិច្ចដោះស្រាយអោយបានច្រើនបែប ដើម្បីត្រៀមខ្ទឹមបើមួយ មិនកើតប្រើវិធីមួយទៀត

Q. C. M

- រកកុណសម្បត្តិ និងកុណវិបត្តិ ចំពោះដំណោះស្រាយនីមួយៗ ដែលបានរកទុក
- ពិចារណាលើគំនិតនៃដំណោះស្រាយនោះ
- ពិចារណាលើផលប៉ះពាល់ (សិទ្ធិអ្នកដទៃ និងប្រយោជន៍សាធារណៈ)
- ធ្វើពិសិទ្ធិដោះស្រាយមួយដែលល្អ (ជ្រើសយកវិធីដោះស្រាយមួយដែលមានកុណវិបត្តិតិចជាងគេ ឬមានកុណសម្បត្តិច្រើនជាងគេ ក្នុងចំណោមវិធីដោះស្រាយ ២ ឬ ៣ ដែលបានរកទុកដាក់ជាពិសេស និងបន្តបន្ទាប់) ។

២៤/ស. ដើម្បីជ្រើសរើសមុខរបរចិញ្ចឹមជីវិត ឬ ការងារសំរាប់អនាគត គេត្រូវពិចារណាលើម្តង៖ ?

- ចំ. ដើម្បីជ្រើសរើសមុខរបរ ឬការងារសំរាប់អនាគតខ្ញុំត្រូវពិចារណា :
 - ក. សុខុមាលភាព : ចំនេះដឹង ជំនាញ ឯកទេសស្របនឹងការងារដែលចង់ជ្រើសរើស ចៀសវាងការងារខុសជំនាញនាំអោយ បរាជ័យ ។
 - ខ. ឧបសគ្គ : តើការងារនោះត្រូវនឹងនិស្ស័យ ឬចំនង់ចំនូលចិត្តរបស់ខ្លួន ឬទេ?
 - គ. ប្រភពធនធាន : ថ្លៃថ្លែងពីធនធាន ស្ថានភាព ជីវភាព គ្រួសារជាមួយនិងវិជ្ជាជីវៈដែលនឹងត្រូវសិក្សាយកជំនាញឯកទេស តើរកបានធានាបានឬទេ ?
 - ឃ. ស្ថានភាព សុខភាព : តើសុខភាពធានា ឬទេ ?
 - ង. ស្ថានភាពសង្គម និងស្ថានភាពជីវៈ : តំរូវការទីផ្សារ ការអភិវឌ្ឍទីផ្សារពលកម្ម ។
 - ច. លេខវេលា : រយៈពេលនៃការសិក្សាជំនាញឯកទេសតើពិការមានឬទេ? យូរឬឆាប់?
 - ជ. ឧទ្ធរណ៍សង្គម : តើជាការងារស្របច្បាប់ ឬទេ ?

I. ចុះកុសលធារា ✓ គូចប្រអប់

- ១. តាមជីវមន្ត្រនេះរឿងល្បីន អនាគតរបស់មនុស្សម្នាក់ៗ កំនត់ដោយ :
 - ☒ សាមីខ្លួនផ្ទាល់ ☐ គ្រួសារ ☐ សង្គម ☐ ព្រហ្មលិង្គិក
- ២. ដើម្បីឈានទៅដល់ការវិនិច្ឆ័យគោលដៅល្អ គេត្រូវថ្លឹងថ្លែងចំនេះសមត្ថភាពជាមួយនិងគោលដៅសិន ។ នេះជាលក្ខខណ្ឌ :
 - ☐ លក្ខណៈពិសេស ☒ ការវាស់ស្ទង់ ☐ ទំនួលជោគជ័យ ☐ ទំនាក់ទំនងនៃគោលដៅ

II. ចុះផ្តល់ A & B

A	B	ចំលើយ
ក. ឆន្ទៈ	១. បំនង់ពិតប្រាកដមួយដែលគ្មានរូបរាង	ក → ៣
ខ. អធិប្បន្ន	២. អំពើអាក្រក់មួយដែលមានបំនង់ច្បាស់លាស់	ខ → ៥
គ. កង្វះឆន្ទៈ	៣. អំពើចេតនាដែលមានគំរោងទុកជាមុន	គ → ៤
ឃ. ឆន្ទៈស្ទើរ	៤. បំនង់មួយដែលបិតនៅក្នុងភាពសាវា	ឃ → ១
	៥. អំពើអចេតនាដែលគ្មានគំរោងទុកជាមុន	

III. បំភ្លេចស្ត្រី

- ១. អំពើមួយដែលប្រកបដោយបំនង់ និងការរិះគិតទុកជាមុនគេហៅថា ឆន្ទៈ ។
- ២. ក្រៅពីឧបនិស្ស័យចំនង់ចំណូលចិត្ត និងសមត្ថភាពវិជ្ជាជីវៈទៅមានកត្តាមួយទៀតដែលជាកត្តាអត្តនោម័តទាក់ទងនឹងសាមីខ្លួនផ្ទាល់ ក្នុងការធ្វើអោយគេអាចសំរេចគោលដៅនៃជីវិតបាននោះគឺកត្តា សុខភាព ។

មេរៀនទី៤

ការរៀនសូត្រ

២៥/ស.តើពុទ្ធិជាអ្វី ? ពុទ្ធិមែកចេញជាមុនឬនាសន្និដ្ឋាន ? អ្វីខ្លះ ?

ចំ ពុទ្ធិគឺជាចំនេះដឹងដែលមាននៅក្នុងខ្លួនយើងក្តី ខ្លួនអ្នកដទៃក្តី និងនៅក្នុងធម្មជាតិក្រៅខ្លួនយើងក្តី ។

ពុទ្ធិមែកចេញជា ៣ សណ្ឋានគឺ :

- ពួកដៃពុទ្ធិ : ពុទ្ធិសាមញ្ញ ពុទ្ធិស្យង់ ពុទ្ធិទស្សនវិជ្ជា
- ឈ្មួញដៃពុទ្ធិ : វិភាគ - សំយោគ
- ចំណេះដៃពុទ្ធិ : អព្ភន្តរក្សាណា - វិចារ

២៦/ ស.ដូចអ្នកបោះថា ពុទ្ធិសាមញ្ញ? ពុទ្ធិស្យង់? ពុទ្ធិទស្សនវិជ្ជា?

ចំ ក. ពុទ្ធិសាមញ្ញ : ជាពុទ្ធិដែលមនុស្សទូទៅតែងតែមានគ្រប់ៗគ្នា។ ពុទ្ធិនេះកើតមកពីគំហើញផ្ទាល់ ពីការព្រត្យត្យា ពីការអនុវត្តជាទំលាប់ប្រពៃណី បានមកពីស្លាប់វិទ្យុ...។ ពុទ្ធិនេះជាចំនេះដែលឈរលើការពិសោធន៍សាមញ្ញ ជាជាងឈរលើវិចារណញ្ញាណវាមានលក្ខណៈជាសំយោគដែលមិនចាប់ប្រើការវិភាគ ដូច្នេះវាអាចច្រលំមិនសូវមានភាពត្រឹមត្រូវទេ ។

ខ ផ្សែងតែងហុយឡើងលើ ឬមានភ្លើងចើបមានផ្សែង ។

គ. ពុទ្ធិស្យង់ : ជាពុទ្ធិដែលកើតមកពីការត្រិះរិះនៃបញ្ហាដែលមានលក្ខណៈវិភាគពុទ្ធិមានលក្ខណៈត្រឹមត្រូវជាក់លាក់ ផ្អែកលើការពិសោធន៍ដោយមានឧបករណ៍បច្ចេកទេសទំនើប ។

ឃ មីកកកនៅ 0° C ពុះនៅ ១០០° C ។

ង. ពុទ្ធិទស្សនវិជ្ជា : ជាពុទ្ធិដែលកើតពីការត្រិះរិះពិចារណាដោយវិចារណញ្ញាណមានលក្ខណៈសំយោគដែលមិនអាចប្រើការវិភាគដូចពុទ្ធិស្យង់បាន ព្រោះបញ្ហាខ្លះជាបញ្ហាអស្ចារ្យដែលមិនអាចធ្វើពិសោធន៍បាន។ ជាពុទ្ធិដែលមានលក្ខណៈជ្រាលជ្រៅ ព្រោះវាក្តោបទាំងបញ្ហាស្យង់នៅក្នុងនោះផងដែរ ។

ឆ. ព្រឹត្តិព្រះពុទ្ធ : អធិប្ប រូបំ ទុក្ខំ អនត្តា : មានរូបតែងមានទុក្ខអ្វីៗសព្វតែមិនទៀងទាត់ មិនមែនជារបស់ខ្លួន ។

២៧/ ស. ចោលកុកតែពុទ្ធិនាវិចារនេះ តើពុទ្ធិនាដែលផ្ទុយគ្នាស្របលះ ពុទ្ធិនាជ្រាលជ្រៅជាងគេ ?

- ចំ. - ពុទ្ធិដែលផ្ទុយគ្នាស្របលះគឺ ពុទ្ធិសាមញ្ញ និងពុទ្ធិស្យង់
- ពុទ្ធិដែលជ្រាលជ្រៅជាងគេគឺ ពុទ្ធិទស្សនវិជ្ជា ។

២៨/ ស. តើពុទ្ធិ ឬចំនេះដឹងមានសារៈសំខាន់ដូចអ្នកខ្លះ ?

- ចំ. ចំនេះដឹងមានសារៈសំខាន់ណាស់ព្រោះវាបាន :
 - រំដោះមនុស្សអោយរួចចាកពីភាពល្ងង់ខ្លៅ ឬគ្រោះអវិជ្ជា
 - រំដោះមនុស្សអោយរួចចាកពីការបោកប្រាស់កេងប្រវ័ញ្ច
 - ធ្វើអោយមនុស្សចេះត្រិះរិះពិចារណាវែងឆ្ងាយ
 - ធ្វើអោយមនុស្សមានបទពិសោធន៍
 - ធ្វើអោយមនុស្សចេះដោះស្រាយរាល់បញ្ហាពិបាកៗចំពោះមុខ និងនៅអនាគត
 - ធ្វើអោយមនុស្សមានអនាគតល្អដោយយកចំនេះដឹងទៅប្រកបរបរចិញ្ចឹមជីវិតប្រើប្រាស់ជាប្រយោជន៍ក្នុងការរស់នៅ ។
 - បណ្តុះនូវសីលឥរិយាបថល្អមនុស្ស

- បណ្តុះបណ្តាលបានមនុស្សស្រស់បស់សម្បូរ និងប្រទេសជាតិ
- អភិវឌ្ឍ និងកែប្រែមនុស្ស និងសង្គមអោយឆ្លាតវៃទៅរកការរីកចម្រើន ។

២៩/ស. ដើម្បីអោយមានចំណេះដឹង តើបុគ្គលម្នាក់ៗត្រូវធ្វើដូចម្តេចខ្លះ ?

ចំ. ដើម្បីអោយមានចំណេះដឹង បុគ្គលម្នាក់ៗត្រូវ :

- ខិតខំរៀនសូត្រ
- ស្រាវជ្រាវរកបទពិសោធន៍
- គោរពវិន័យ
- ព្យាយាមតស៊ូ ពុះពារមិនរាថយ
- មានការរស់រវើកចិត្តអោយបានច្បាស់លាស់ ជំនះខ្លួនឯងសាវ័ក រាល់ក្នុងដែលជាឧបសគ្គនៃឆន្ទៈ ។

៣០/ស. តើពតិមាន និងចំណេះដឹងខុសគ្នាដូចម្តេច ?

ចំ. - ពតិមាន : គឺជាដំនឹង គឺជាទំនាក់ទំនងដែលទទួលបាន បច្ចុប្បន្នពតិមានបានក្លាយជាមុខវិជ្ជាវិទ្យាសាស្ត្រមួយតាមរយៈការប្រើប្រាស់សំភារៈទំនើបៗ ដូចជាកុំព្យូទ័រជាដើម ដែលគេអោយឈ្មោះថា "ពតិមានវិទ្យា" ។

- ចំណេះដឹង : គឺជាការយល់ដឹង ការចេះស្គាល់ដែលទទួលបានពីការរៀនសូត្រតាមរយៈការស្តាប់ ការអាន ការសន្ទនា ការទស្សនា ការស្រាវជ្រាវ ការពិសោធផ្សេងៗដោយទទួលបានពតិមានវិទ្យាផងដែរ។ និយាយរួមពតិមាន និងចំណេះដឹងតែមធ្វើជាមូលដ្ឋានផ្តល់អោយគ្នាទៅវិញទៅមក គឺចំណេះដឹងទទួលបានពីពតិមាន ឯពតិមានក៏បានមកពីការប្រើប្រាស់ចំណេះដឹង ។

៣១/ស. តើមូលហេតុអ្វីខ្លះបានជាគូសស្រីមិនបានចូលរៀន និង មិនបានបន្តការរៀនសូត្របានច្រើនឆ្ងាយ ?

ចំ. មូលហេតុដែលគូសស្រីមិនបានចូលរៀន និងមិនបានបន្តការសិក្សានៅថ្នាក់ខ្ពស់បាននោះគឺដោយសារមានកត្តាជាច្រើនដូចជា :

ក. កត្តាទំនៀមទម្លាប់ :

- គូសស្រីនៅជួយកិច្ចការមេផ្ទះ (ការងារផ្ទះបាយរបស់ម្តាយ)
- គូសស្រីត្រូវបានភាពរីកចម្រើន (លក់ដូរ) ដើម្បីរកប្រាក់ចំណូលបន្ថែម ផ្គត់ផ្គង់គ្រួសារ ។
- រាប់រងកិច្ចការសព្វសារពើជំនួសមាតាបិតា ដូចជាថែទាំប្អូន ឬចាត់ចែងការងារផ្សេងៗ ។

ខ. ស្ថានភាពវិវាហ ឬ ការចំណាយលើការស្រាវជ្រាវ

- ការចំណាយលើគូសស្រីច្រើនជាងគូសប្រុស
- ជីវភាពខ្វះខាតមាតាបិតាត្រូវធ្វើជំរើសផ្តល់អាទិភាពអោយគូសប្រុស
- គូសស្រីនៅផ្ទះមានប្រយោជន៍ច្រើនជាងគូសប្រុស

គ. ចក្ខុវិស័យសាសាស្ត្រ

- សាលារៀននៅឆ្ងាយ ផ្លូវលំបាក
- កង្វះមធ្យោបាយធ្វើដំនើរ
- អសន្តិសុខ អសុវត្ថិភាព (ការជួញដូរផ្លូវភេទ ការរំលោភ ឆក់ប្លន់.....)

ឃ. ចក្ខុវិស័យ

- ក្នុងសង្គមតស៊ូមិនអនុញ្ញាតអោយគូសស្រីរៀនជាមួយគ្រូប្រុស ។
- សង្គមខ្មែរជំនាន់មុនត្រូវបានព្រះសង្ឃ ដូច្នេះគូសស្រីមិនអាចស្និទ្ធស្នាលជាមួយគ្រូបានទេ ។

- កង្វះគ្រួសារ
- ការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍នៅវ័យក្មេង
- ៦. ពុលឆ្អឹង
- ស្រីបង្វិលចង្រ្កានមិនជុំ
- រៀនចេះខ្លះចេះសរសេរសំបុត្រស្នេហា ។

៣២/សំ. តើការបែងចែកជនពិការភាពដោយស្រ្តីអាចធ្វើការដើម្បីជួយខ្លួនឯង ត្រូវសរសេរនូវឯកសារជាតិដូចម្តេចខ្លះ ?

ចំ. ការអប់រំ ឬការសិក្សាបានជះឥទ្ធិពលធ្វើអោយស្រ្តីអាចរកស្វាងខ្លួន ឬអភិវឌ្ឍខ្លួនឯង ត្រូវសរសេរ និងសង្គមជាតិដូចតទៅ :

ក/ ឥទ្ធិពលខ្លួនឯង

- ធ្វើជាម្ចាស់លើខ្លួនឯង
- ម្ចាស់ការលើការងារ មានការទទួលខុសត្រូវ
- ចេះថែទាំសុខភាពរបស់ខ្លួន
- ចេះរៀបចំជីវិតអោយបានល្អប្រសើរ
- ចេះគ្រិះរិះពិចារណា មានហេតុផល
- មានអច្បាស្រ័យល្អ គំនិតទូលំទូលាយ
- យល់ដឹងពីតួនាទី និងសិទ្ធិអំនាច

ខ/ ឥទ្ធិពលគ្រួសារ

- ចេះអប់រំប្តី កូនអោយរក្សាសុខភាពអនាម័យ (បង្ហាជីវីផ្សេងៗពីសេសជីវី រោងសំ) ។
- អប់រំវប្បធម៌ទូទៅដល់កូន (ប្រពៃណីវប្បធម៌ អរិយធម៌ ទស្សនវិជ្ជា)

- មានផែនការពន្យារកំនើត កំណត់ចំនួនសមាជិកគ្រួសារបានប្រៀបធៀប
- ចេះរៀបចំផែនការសេដ្ឋកិច្ចគ្រួសារបានល្អប្រសើរ
- អាចយកចំណេះដឹងផ្តល់ដល់វិស័យកសិកម្ម.....បានទិន្នផលខ្ពស់
- បណ្តុះបណ្តាលអំពី សីលឥរិយាបថគ្រួសារ (សីលធម៌ សុចរិត្ត)

ក/ ឥទ្ធិពលសង្គមជាតិ

- ជាអ្នកជំនាញច្រើនបានមនុស្ស ពលរដ្ឋដ៏ល្អជូនសង្គមជាតិ ។
- បង្កើតស្នាដៃ ឬសមិទ្ធផលផ្សេងៗដើម្បីបំរើសង្គមជាតិ ធ្វើអោយស្នាម និងសង្គមទទួលស្គាល់
- ចូលរួមក្នុងកិច្ចការសាធារណៈ កិច្ចការបម្រើរដ្ឋ ឬ កិច្ចការក្នុងអង្គការមហាជន ។

៣៣/សំ. តើការងារអប់រំរបស់សហគមន៍ត្រូវធ្វើអោយមានផល? ឬទេ? ចូលពន្យល់ខ្លះ

ចំ. តាមរបាយការណ៍ដែលក្រសួងអប់រំបានធ្វើអោយអង្គការយូណេស្កូ អំពីគោលការណ៍អប់រំនៅសហស្សវត្សទី១៩នេះមានឈ្មោះថា "ចតុស្តម្ភ" ដែលផ្អែកលើការរៀនរស់ ៤ យ៉ាងគឺ :

១. រៀនសូត្រសំរាប់ជួយគ្នា

- រៀនស្គាល់ប្រពៃណី វប្បធម៌ ប្រវត្តិរបស់អ្នកដែលរស់នៅជុំវិញខ្លួន (សិក្សាពហុវប្បធម៌)
- រៀនអត់អាន យោគយល់ អច្បាស្រ័យគ្នា
- ស្វាភិសាមគ្គីភាព ជួយគ្នា ស្រលាញ់គ្នា មិនប្រកាន់ ឬរើសអើងពូជសាសន៍ពណ៌សម្បុរ ឋានៈ វណ្ណៈ (សីលធម៌ពិភពលោក)
- ដំណោះស្រាយបញ្ហាដោយសន្តិវិធី អហិង្សា ។

២. រៀនរៀននេះផង

- រៀនពីចំនេះទូទៅ រៀនច្រើនវិទ្យាសាស្ត្របច្ចេកទេស
- រៀនពីវប្បធម៌ អរិយធម៌ ទស្សនវិជ្ជា និងចំនេះវិជ្ជា
- រៀនអោយចេះពីរបៀបរៀន រៀនបន្តមួយជីវិត

៣. រៀនរៀននេះធ្វើ

- រៀនយកចំនេះច្រើនមកអនុវត្តជាក់ស្តែង
- បណ្តុះសម្បទាប្រតិបត្តិជាទោស ឬជាក្រុម
- បណ្តុះបំនិនជីវិតធម្មតា បំនិនជីវិតបុរេវិជ្ជាជីវៈ បំនិនជីវិតអាជីព ដោយផ្សារភ្ជាប់នឹងការអនុវត្តការងារក្នុងសង្គម តាមរយៈការកសាងសមត្ថភាពលើមូលដ្ឋាន ពិសេស និងការសាកល្បងក្នុងជីវភាព។

៤. រៀនរៀននេះរស់

- រៀនរៀបចំខ្លួនអោយចេះរស់រុងរឿងជាមួយសង្គម
- រៀនរស់ដោយប្រើបញ្ញាសំរាប់នឹងកាលៈទេសៈ ចេះបត់បែនតាមសភាពការណ៍របស់ពិភពលោក
- រៀនរស់ដោយមានការទទួលខុសត្រូវ មានសោភ័ណភាព ក្នុងកំនិតសមជាមនុស្សពេញលក្ខណៈថ្លៃថ្នូរ ។
- រៀនរស់ដោយស្វ័យម្ចាស់ការ ស្វ័យអភិវឌ្ឍន៍មិនដូចបញ្ជីក្តែក។

៣៤/សំ.តើសសស្ត្រទាំង ៤ នៃការរស់នៅមានអ្វីខ្លះ? សសស្ត្រនីមួយៗមានន័យដូចម្តេច?

- ចំ. ក. សសស្ត្រទាំង ៤ នៃការរស់នៅ ឬមនុស្សមាន :
- មើលសំណួរខាងលើ សំណួរទី ៣៣ ទំព័រទី ២១

១. សសស្ត្រនីមួយៗមានន័យដូចម្តេច :

- ១. រៀនដើម្បីចេះរស់ជាមួយគ្នា : អប់រំសីលសម្បទា
- ២. រៀនដើម្បីចេះដឹង : អប់រំចំនេះសម្បទា
- ៣. រៀនដើម្បីចេះធ្វើ : អប់រំវិជ្ជាជីវៈសម្បទា
- ៤. រៀនដើម្បីចេះរស់ : អប់រំបញ្ញាសម្បទា

៣៥/សំ.តើបុគ្គលម្នាក់ៗត្រូវមានសីលធម៌អ្វីខ្លះ ដើម្បីអោយខ្លួនគេក្លាយជាមនុស្សដែលមានប្រយោជន៍ដល់សង្គមជាតិ ?

ចំ. ដើម្បីធ្វើខ្លួនអោយទៅជាមនុស្សដែលមានប្រយោជន៍ មនុស្សម្នាក់ៗត្រូវមានក្រមសីលធម៌ដូចតទៅ :

១. សីលធម៌ចំពោះខ្លួនឯង

- ត្រូវស្គាល់ខ្លួនឯង ធ្វើម្ចាស់លើខ្លួនឯង គ្រប់គ្រងចិត្តរបស់ខ្លួនឯង
- ត្រូវថែទាំសុខភាព សោភ័ណភាព រក្សាអនាម័យ
- ត្រូវមានមនសិការ សតិសម្បជញ្ញៈ និងស្មារតីទទួលខុសត្រូវរាល់ជលវិបាកនៃសកម្មភាពរបស់ខ្លួន
- ត្រូវចេះអភិវឌ្ឍខ្លួនឯង ខិតខំរៀនសូត្រ បង្កើនសមត្ថភាព រៀនហើយរៀនទៀត រៀនមួយជីវិត ។
- មិនបណ្តោយខ្លួនអោយធ្លាក់ក្នុងភាពខ្វល់ច្រអូស ឬ អបាយមុខដែលនាំខ្លួនទៅដល់ក្តីវិនាស ។

២. សីលធម៌ចំពោះគ្រួសារ

- ក. ក្នុងឋានៈជាកូន
- យកចិត្តទុកដាក់ស្តាប់ដំបូន្មានមាតាបិតាអ្នកអណាព្យាបាល
- ជួយធ្វើកិច្ចការជំនួសមាតាបិតា
- ថែរក្សាបងប្អូន អប់រំបងប្អូនមានសាមគ្គីភាពក្នុងគ្រួសារបានល្អ

• គបស្មងសងគុណមាតាបិតា កត្តញ្ញូ កត្តវេទិចំពោះអ្នកមានគុណ

១. ក្នុងឋានៈជាដុកត្បាយ

- ផ្តល់រាល់គំរូការងារចាំបាច់សំរាប់ជីវិតខ្លួនឯង និងគ្រួសារ
- មានព្រហ្មវិហរធម៌ (មេត្តាករុណា មុទិតា ឧបេក្ខា) ចំពោះកូន មិនអយុត្តិធម៌ចំពោះកូនណាមួយ
- មិនប្រើអំពើហិង្សាក្នុងគ្រួសារ
- ស្មោះត្រង់ភក្តិភាពចំពោះគ្រួសារ មិនបែកធ្វើ ទាស់ដី ឬបញ្ឈប់ភក្តិម្នាក់ដាក់ ក្នុងគ្រួសារ ។

៣. សីលធម៌ចំពោះអ្នកដទៃ

- គោរពសិទ្ធិអ្នកដទៃ (ជំនឿ ប្រពៃណី.....)
- មិនបោកប្រាស់កេងប្រវ័ញ្ចប្រកបរបររកស៊ីសុចរិត (សីលធម៌ក្នុងវិជ្ជាជីវៈ)
- ជួយសង្គ្រោះអ្នកដទៃពេលមានទុក្ខលំបាក តែក៏មិនត្រូវបណ្តោយខ្លួនអោយរងទុក្ខទោសដោយសារសង្គ្រោះគេដែរ ។
- មិនធ្វើអោយអ្នកដទៃឈឺចាប់
- មិនបង្កមហន្តរាយ ឬអសុវត្ថិភាពដល់អ្នកដទៃ

៤. សីលធម៌ចំពោះសង្គមជាតិ

- ធ្វើខ្លួនអោយទៅជាបុគ្គលមានប្រយោជន៍ដល់សង្គម និងជាតិ
- ចូលរួមក្នុងការពង្រឹងសន្តិសុខសង្គមសណ្តាប់ធ្នាប់របៀបរៀបរយសង្គម
- ចូលរួមចំណែកតាមតួនាទី និងភាគពួកវត្ថុជាពលរដ្ឋ
- រក្សាការពារបរិស្ថាន (បរិស្ថានធម្មជាតិ បរិស្ថានសង្គម) ពង្រឹងអនាម័យតាមផ្ទះ តំបន់ និងទីសាធារណៈ ។
- ការពារសម្បត្តិវប្បធម៌ធម្មជាតិ និងសម្បត្តិវប្បធម៌ លទ្ធកម្ម ឬសម្បត្តិសង្គម វប្បធម៌របស់ជាតិ (ទឹកដី ព្រៃឈើ សត្វ អក្សរសាស្ត្រ ទំនៀមទំលាប់ កេតនភ័ណ្ឌជាតិ.....)

• ថែរក្សាសម្បត្តិសាធារណៈ និងរួមចំណែកជួយស្តារ និងអភិវឌ្ឍប្រទេសជាតិ ។

៥. សីលធម៌ក្នុងជីវិត ឬសីលធម៌ពិភពលោក

- រាប់អានជាភាគរៈ មិនរើសអើង ឬប្រកាន់ពូជសាសន៍ សាសនា សញ្ជាតិពណ៌ សម្បុរ.....។
- រួមសហការគ្នាក្នុងទិសដៅពង្រឹងវប្បធម៌សន្តិភាព
- ដោះស្រាយបញ្ហាដោយសន្តិវិធីមិនប្រើអំពើហិង្សា
- សាមគ្គីភាពជាតិ និងអន្តរជាតិ (ក្នុងប្រទេស ក្នុងតំបន់ ក្នុងពិភពលោក)

៣៦/ស. តើចម្លើយសសរស្ត្រដូចខាងលើនេះ តើសសរស្ត្រមួយណាដែលសំខាន់ជាងគេ? យោបល់របស់អ្នក ?

ចំ. ក្នុងចំណោមសសរស្ត្រទាំងបួននេះ សសរស្ត្រដែលសំខាន់ជាងគេគឺ រៀនដើម្បីរស់ជាមួយគ្នា ព្រោះថា :

- ប្រភេទមនុស្សខ្លះតែងមានពហុវិជ្ជាខ្ពស់មានអស្ថិមានៈ ច្រើនតែប្រកាន់ថាខ្លួនត្រូវជាងគេ ខ្ពស់ជាងគេ ល្អជាងគេ ទោះជាអ្នកនោះល្ងង់ក្តី ចេះដឹងក្តី ក៏ពិបាក រស់ចុះសំរុងទីងតេដែរ ។

- សសរស្ត្រទី១ បណ្តុះសីលសម្បទា និងបរិសុទ្ធសញ្ជាតិអោយមនុស្សទាំងអស់ចេះធ្វើសម្បទាន (ផ្លូវកាយ ប្រាជ្ញា ស្មារតី ពេលវេលា ទ្រព្យធន) ដើម្បីរស់ជាមួយគ្នាដោយសុខដុម ព្រោះមនុស្សជាភាវៈសង្គមមិនអាចរស់ឯកោបានឡើយ ។

- សសរស្ត្រទី១នេះជាសសរស្ត្រដ៏វែងមាំជាមូលដ្ឋានគ្រឹះនៃខ្សឹនសន្តិភាព ស្ថិរភាពពិភពលោក ពិសេសស្ថិរភាពក្នុងតំបន់របស់យើង ។

៣៧/ស. តើអ្វីដែលទៅជាសារៈសំខាន់នៃគំនិតអ្នកដទៃអោយរៀនចេះដោយចិត្តបែបណាខ្លះ? (ឆមាសទី២ ឆ្នាំ ២០០៣)

ចំ. ឈរលើការរីកចម្រើននៃបច្ចេកវិទ្យាសម័យទំនើប សិស្សម្នាក់អាចរៀនបានដោយ វិធីច្រើនយ៉ាងគឺ :

- រៀននៅក្នុងថ្នាក់ ក្នុងសាលា
- រៀនតាមក្លឹប
- រៀនដោយខ្លួនឯង (ស្វ័យសិក្សា) នៅតាមផ្ទះ តាមបណ្ណាល័យ
- អំនានទស្សនាវដ្តី ព្រឹត្តិប័ត្រ សារពត៌មាន
- ស្ថាប័នឡ ទស្សនាទូរទស្សន៍ ចាក់កាសែត ស៊ីឌី ស្តាប់
- រៀនតាមកុំព្យូទ័រ (ប្រព័ន្ធ INTERNET អ៊ីមែល)
- ទស្សនកិច្ចសិក្សា រៀនសង្កេតក្នុងជីវភាពប្រចាំថ្ងៃ
- ចូលរួមសិក្សាសាលា
- ចូលរួមវេទិកាសាធារណៈ
- ចូលរួមវេទិកាយុវជន

៣៤/សំ. តើទិសដៅរបស់ក្រសួងអប់រំគឺនឹងយកការសិក្សាជាមូលដ្ឋានមានរយៈពេល ប៉ុន្មានឆ្នាំ? ឆ្លើយ៖ ៦

ចំ. ទិសដៅរបស់ក្រសួងអប់រំចង់អោយប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរមានកិរិយាប្បធម៌យ៉ាងគិត រៀនចប់ថ្នាក់ទី ៩ ព្រោះកិរិយាប្បធម៌ប៉ុន្មាននេះគេអាចប្រើការក្នុងវិជ្ជាជីវៈបាន ល្អមរស់ និងចេះត្រិះរិះពិចារណាជាមធ្យម ។
ហេតុនេះក្រសួងអប់រំកំណត់ការអប់រំមូលដ្ឋាននៅកម្ពុជារយៈពេល ៩ឆ្នាំ។

៣៥/សំ. តើការអប់រំផ្ទះក៏អក្ខរកម្ម និងផ្ទះក៏បំពេញវិជ្ជាសំរាប់អនុស្សាធានាគេបានឬទេ?

ចំ. ការអប់រំផ្ទះក៏អក្ខរកម្ម និង ផ្ទះក៏បំពេញវិជ្ជាសំរាប់អនុស្សាធានាហៅថា អប់រំក្រៅប្រព័ន្ធ ។

បេរៀនទី៥ **ការស្វែងរកឧត្តមភាពក្នុងវិជ្ជាជីវៈ**

៤០/សំ. សម្តេចព្រះមហាក្សត្រនាយកជ័យភីដូនឆន្ទា ជាតញ្ជាណាទ្រង់ប្រសូត និង សោយនិចខ្លួននៅថ្ងៃខែឆ្នាំណា? នៅឯណា?

ចំ. សម្តេចព្រះមហាក្សត្រនាយកជ័យភីដូនឆន្ទាជាតញ្ជាណា ព្រះសង្ឃរាជថ្នាក់ទី១ គណៈមហាឱកាយទ្រង់ :

- ប្រសូតនៅថ្ងៃអង្គារ ទី១១ ខែមីនា ឆ្នាំ១៨៨៣ ត្រូវនឹងថ្ងៃ១១ រោច ខែជល្គន ព.ស. ២៤២៧ ឆ្នាំវក។ នៅភូមិកំរៀង ឃុំកាកោះ ស្រុកតងពិសី ខេត្តកំពង់ស្ពឺ ។
- ទ្រង់សោយទិវង្គតនៅថ្ងៃ២៥ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ១៩៦៩ ត្រូវនឹងថ្ងៃ១៤កើត ខែភទ្របទ ព.ស. ២៥១៣ ឆ្នាំការវេលាម៉ោង ២០ និង ២០នាទី នៅ មហាក្សត្រីវត្តឧណ្ណាលោម ។

៤១/សំ. ការងារជាអ្វី? ការងារមានប៉ុន្មានប្រភេទ? ប្រភេទនីមួយៗចែកចេញជា ចែបអ្វីខ្លះ ?

ចំ. ការងារគឺជាទិសដៅ និងជាមធ្យោបាយមួយដែរ។ ការងារជាមធ្យោបាយដំ សំខាន់ដែលមនុស្សម្នាក់ៗត្រូវខិតខំធ្វើឡើងបំពេញតំរូវការក្នុងការរស់នៅអោយ មានលក្ខណៈសមរម្យ ពោលគឺបំពេញតំរូវការផ្នែកសិរិះ និងតំរូវការផ្នែកសង្គម ការងារមាន២ប្រភេទគឺ :

១. ការងារមានប្រាក់ចំណូល (ការងារក្រៅផ្ទះ)
 ២. ការងារគ្មានប្រាក់ចំណូល (ការងារមេផ្ទះ)
- ការងារមានប្រាក់ចំណូលចែកចេញជា ២បែបគឺ :
- ការងារដោយកំលាំងកាយ ឬហត្ថកម្ម ឬពលកម្មដៃជើង
 - ការងារដោយកំលាំងចិត្ត ឬបញ្ញាពលកម្ម

៤២/ស. តើសម្តេចព្រះបាទសុរេនាធិបតីដូនឆន្ទៈនាគជេតុន្តរណ្ណោ
មានស្វាព្រះហស្ត ឬខ្លះផ្នែកខាងត្បូងនៃឆន្ទៈ ?

- ចំ. ផ្នែកខាងត្បូងនៃឆន្ទៈសម្តេចព្រះសង្ឃរាជជូនណាតជោតក្កាណោទ្រង់បាននិពន្ធនូវ :
- វេទនាគ្រូមភាគ ១ ភាគ ២ សំរាប់ទ្រទ្រង់អក្សរសាស្ត្រជាតិ
 - វេយ្យាករណ៍បាលី
 - សៀវភៅកហិបិបត្តិ សំរាប់ពុទ្ធបរិស័ទសិក្សាព្រះធម៌
 - សាមណេរិនិយម
 - បាតិមោក្ខសម្លេង
 - កាព្យលោកធម៌
 - សូត្រមង្គលតាមបង្សាវត្ថុ សំរាប់សូត្រថ្វាយសូត្រមង្គលសិរីសូត្តិ ចំពោះព្រះ
ករុណាព្រះបាទសម្តេចព្រះនរោត្តមសីហនុ ។
 - អត្ថបទផ្សេងៗក្នុងទស្សនាវដ្តីកម្ពុជាសុរិយា និងទស្សនាវដ្តីពន្លឺពុទ្ធចក្រ ។
 - បទភ្លេង "នគររាជ" សំរាប់គោរពទង់ជាតិ
 - បទ "សាវត្រខ្មែរ" សំរាប់ដាស់សតិក្នុងខ្មែរអោយរលឹកដល់អតីតកាល
ខ្មែរធ្លាប់រុងរឿង ។
 - "បទសរភក្ត្យ" សំរាប់សូត្ររំលឹកតុល្លាដល់ព្រះពុទ្ធសមណគោតម មុនបទ
ឧបស្សារព្រះរាជត្រ័យ ។

៤៣/ស. ផ្នែកខាងស្តាំបន្ទា តើសម្តេចព្រះសង្ឃរាជជូនឆន្ទៈនាគជេតុន្តរណ្ណោ
មានស្វាព្រះហស្ត ឬខ្លះផ្នែកខាងត្បូងនៃឆន្ទៈ ?

- ចំ. ផ្នែកខាងស្តាំបន្ទា សម្តេចព្រះសង្ឃរាជជូនឆន្ទៈនាគជេតុន្តរណ្ណោ មានស្វាព្រះហស្ត :
- ឧបត្ថម្ភលើកផ្លូវថ្នល់ភ្ជាប់ពីថ្នល់ជាតិចូលមកវត្តសុភិ ទិវត្តពោធិព្រឹក្ស
ចំងាយ ៣ គីឡូម៉ែត្រ ។
 - ស្ថាបនាព្រះវិហារអំពីថ្ម
 - ស្ថាបនាសាលាព្រឹក្សាបឋមសិក្សា និងរៀបចំមិត្តភាពមូល

- ស្ថាបនាស្ថានជំនួយ តូចមួយអំពីថ្មឆ្លងស្ទឹងដែលជាប់ព្រំប្រទល់សង្កាត់
កោះរកា និងសង្កាត់រលាំងកែន ។
- ស្ថាបនាសាលាបឋមសិក្សាបំពេញវិជ្ជា (សុភិពោធិព្រឹក្សអោយ) រហូត
ដល់ថ្នាក់ ទី ៧ ចាស់ ។
- ស្ថាបនាគិលានដ្ឋាន មន្ទីរសម្ភពអំពីថ្ម និងកំពែងថ្មព័ទ្ធជុំវិញ ។
- ឧបត្ថម្ភការដឹកអណ្តូងទឹក លើកទំនប់
- ឧបត្ថម្ភដល់ការកសាងអគារ សាលារៀន មន្ទីរពេទ្យ..... ។ល។

៤៤/ស. គុណបណ្ឌិតសម្តេចព្រះសង្ឃរាជជូនឆន្ទៈនាគជេតុន្តរណ្ណោ
នាមម្តងដែលមានឥរិយាបថសេសសល់នៃព្រះជាតិដែលយើងរលឹកឃើញ
ជាទៀងទាត់ខ្លះ? ហើយមានអំណើចខ្លះខ្លះនាគជេតុន្តរណ្ណោ?

ចំ. ស្នាព្រះហស្តដ៏វិសេសវិសាលនោះគឺ "បទនគររាជ" សំរាប់គោរពទង់ជាតិ ទ្រង់
និពន្ធនៅថ្ងៃ២០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ១៩៤១ ។

៤៥/ស. ហេតុអ្វីបានជាបទស្សនាវដ្តីកម្ពុជាសុរិយាបានទទួលបានជោគជ័យ
ច្បាស់លាស់?

- ចំ. បានជាចាំបាច់ត្រូវមានទេពកោសល្យ និងមុខជំនាញច្បាស់លាស់ព្រោះ :
- ដើម្បីងាយស្រួលរកការងារធ្វើ
 - ដើម្បីរៀបចំអនាគតអោយបានល្អប្រសើរ
 - ដើម្បីលទ្ធផលការងារបានខ្ពស់ រកប្រាក់ចំណូលបានច្រើន
 - ដើម្បីអោយវិជ្ជាជីវៈរបស់យើងមានឧត្តមភាព

៤៦/ស. ដើម្បីអោយមានទេពកោសល្យ និងមុខជំនាញច្បាស់លាស់ តើអ្នកត្រូវ
ធ្វើដូចម្តេចខ្លះ ?

ចំ. ដើម្បីឈោបចាប់យកទេពកោសល្យ និងមុខជំនាញច្បាស់លាស់យើងត្រូវ :

- ខិតខំរៀនសូត្រចាប់យកចំនេះដឹងទូទៅ និងចំនេះវិទ្យាសាស្ត្របច្ចេកទេស
- ខិតខំស្រាវជ្រាវរកទ្រឹស្តី និងបទពិសោធព័ត្តិអ្នកប្រាជ្ញល្បីៗរបស់ជាតិ និងអន្តរជាតិ ។
- កសិ ព្យាយាម និងអំណត់អត់ធន ។

៤៧/ស. ដើម្បីអោយមានភាពល្អប្រសើរក្នុងវិជ្ជាជីវៈ តើយើងត្រូវធ្វើដូចម្តេច ?

ចំ. ដើម្បីមានភាពល្អប្រសើរក្នុងវិជ្ជាជីវៈយើងត្រូវ :

- ត្រូវមានស្មារតីម្ចាស់ការលើការងារ
- មានការទទួលខុសត្រូវខ្ពស់
- មានមនសិការ និងសតិសម្បជញ្ញៈ
- ស្វែងយល់ពីចំណុចខ្លាំង និងចំណុចខ្សោយដើម្បីធ្វើការអភិវឌ្ឍបន្ត
- ខិតខំបង្កើនសមត្ថភាពច្នៃប្រឌិត គំរូវការទីផ្សារ
- ខិតខំបំពេញតាមគំរូវការរបស់សង្គម គំរូវការរបស់មហាជនភាគច្រើន
- ប្រកបកែមុខរបរ និងការងារសុចរិតស្របច្បាប់

៤៨/ស. តើកត្តាអ្វីខ្លះ ដែលនាំអោយមានបញ្ហាទឹកម្យភាព និងគ្រោះបាត់អាជីព ?

ចំ. - ទឹកខ្មោច : ភាពទំនេរពេលការងារធ្វើ ។

កត្តាដែលនាំអោយមានបញ្ហាទឹកម្យភាព និងគ្រោះបាត់អាជីពគឺ :

- វិទ្យាសាស្ត្ររីកចំរើន បដិវត្តន៍ឧស្សាហកម្ម បានមកជំនួសអោយការងារសិប្បកម្ម ហេតុអ្វី
- បច្ចេកវិទ្យាទំនើប ទាមទារអ្នកមានសមត្ថភាពខ្ពស់ដើម្បីបញ្ចាប៉ាស៊ីន

- សមត្ថភាពរបស់ពលករនៅមានកម្រិតមិនទាន់ឆ្លើយតបនឹងការរីកចំរើនរបស់ពិភពលោក
- អ្នកមានសមត្ថភាពការងារខ្ពស់ផ្តុំតែលើផ្នែកជំនាញណាមួយច្រើនលើសគំរូវការ (ដែលកន្លែងធ្វើការមានចំនួនកំនត់) នាំអោយសល់មនុស្សគ្មានការងារធ្វើ
- ផែនការកាត់បន្ថយបុគ្គលិក
 - ការអោយបុគ្គលិកចូលនិវត្តន៍មុនអាយុកំនត់
 - ការបណ្តេញបុគ្គលិកកម្មករចេញពីការងារដោយលេសផ្សេងៗ
 - អ្នកដែលគ្មានជំនាញពិតប្រាកដ ឬ មិនបានឆ្លងកាត់វគ្គបណ្តុះបណ្តាល ឬ វិក្រិត ការ ត្រូវបញ្ឈប់មិនអោយធ្វើការដែរ
- ក្រុមហ៊ុនសហគ្រាសរោងចក្រមួយចំនួនដូលរស់ត្រូវបិទទ្វារ កម្មករចាត់អាជីព

៤៩/ស. តើបញ្ហាទឹកម្យភាពនិងគ្រោះបាត់អាជីពនៃកម្មករដែលធ្វើអ្វីខ្លះ ?

ចំ. បញ្ហាទឹកម្យភាព និងគ្រោះបាត់អាជីពគ្មានអ្វីដែលជាផលល្អឡើយ វាទាមទារវិបត្តិអាត្រក់ទាំងអស់ដូចជា :

- ធ្វើអោយបាត់បង់កិត្តិយស
- បាត់ប្រាក់ចំណូលគ្មានអ្វីនឹងចំណាយក្នុងជីវភាពរស់នៅ
- ជីវិតគ្រួសារជួបការលំបាកក្រ វេទនាខ្លីល្ងម ជំពាក់គេ
- នាំអោយម្តេចក្តៅក្រហាយឈានដល់ការប្រើអំពើហិង្សា
- ខូចចិត្តប្រព្រឹត្តអំពើអោយមុខផ្សេងៗ
- ហ៊ានធ្វើអ្វីដែលមិនគួរធ្វើដើម្បីប្រាក់
- ហ៊ានប្រព្រឹត្តិបទល្មើស ជួញដូរគ្រឿងញៀន ជួញដូរផ្លូវភេទ ចាច់ជីវិត លួចឆក់ ឬនាំ..... ។

- បង្កើនភាពអត្រានិយម
- សង្គមអយុត្តិធម៌ ស៊ីវិលទុកពុករលួយ (ស្តុកដើម្បីរកការងារធ្វើ)
- សង្គមអសុវត្ថិភាព អសន្តិសុខ
- ប្រជាជនមានជីវភាពក្រីក្រ ភាគច្រើននាំអោយសេដ្ឋកិច្ចរបស់សង្គមធ្លាក់ចុះ

៤០/ស. តើការងារមានសារៈសំខាន់យ៉ាងម៉េច ?

- ចំ. ការងារមានសារៈសំខាន់ណាស់ព្រោះការងារធ្វើអោយ :
- ពិភពលោកមានចលនាមានដំនើរការ និងរីកចម្រើន
 - សំបូរណ៍នូវទ្រព្យសម្ភារៈសំរាប់ប្រើប្រាស់ក្នុងសង្គម
 - តម្រូវការសិរិះរបស់មនុស្សត្រូវបានបំពេញដោយបរិបូរណ៍
 - មនុស្សមានកិត្តិយស និងសេចក្តីថ្លៃថ្នូរ
 - បំភ្លេចនូវទុក្ខកង្វល់ បំភ្លេចការរង់ចាំ
 - ធ្វើអោយពេលវេលាដើរឈ្លឺន
 - បណ្តុះមនសិការ សម្បជញ្ញៈ និងការទទួលខុសត្រូវ
 - បណ្តុះបទពិសោធន៍ និងបំនិនក្នុងជីវិត
 - បណ្តុះទំលាប់ល្អឧស្សាហ៍ព្យាយាម
 - បញ្ចៀសពីអវិជ្ជាមុខផ្សេងៗ
 - បំបាត់នូវគំនិតរើរវាយ គំនិតជ្រួលផ្លាស់គំនិតចៅបាត់ស្តុក
 - បង្កើនទំនាក់ទំនងល្អក្នុងសហគមន៍ និងការប្រាស្រ័យទាក់ទងក្រៅសហគមន៍
 - បណ្តុះសាមគ្គីភាពទូលំទូលាយ
 - បណ្តុះនូវទេពកោសល្យ ពង្រីកប្រាជ្ញា ។

Q. C. M

- I. ចុកេស ✓ ក្នុងប្រទេសកម្ពុជាយើងយុត្តិធម៌ត្រូវ
១. ការអប់រំចំនេះទូទៅជាមូលដ្ឋាននៅមានរយៈពេល :
☒ ៥ឆ្នាំ ☐ ១២ឆ្នាំ ☐ ១៦ឆ្នាំ ☐ ២០ឆ្នាំ
 ២. ក្នុងចំណោមក្រុមសិស្សទាំងអស់ ដែលមនុស្សគ្រប់រូបត្រូវមានការការពារ បរិស្ថានការពារសម្បត្តិវប្បធម៌ គឺជាសិស្សធម៌ចំពោះ :
☐ ខ្លួនឯង ☐ គ្រួសារ ☐ សង្គម ☒ ប្រទេសជាតិ
 ៣. ការសិក្សារបស់មនុស្សម្នាក់ៗ នឹងត្រូវចប់ជាស្ថាពរនៅពេលដែល :
☐ រៀនចប់ចំនេះទូទៅ ☐ គេរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍
☐ គេចេញប្រកបការងារ ☒ អវសានជីវិត
 ៤. សម្តេចព្រះសង្ឃរាជជូនណាតទ្រង់បន្សល់ទុកនូវ ស្នាព្រះហស្តដ៏ថ្លៃថ្លាមួយ ដែលយើងរំលឹកឃើញរៀងរាល់ថ្ងៃនៅពេលគោរពទង់ជាតិគឺ :
☐ ទសវតកញ្ចូ ☐ បទសាវតាខ្មែរ ☒ បទនគររាជ ☐ សុភមង្គលតាថា
 ៥. ដោយសារការងារ ទើបធ្វើអោយមនុស្សមានការតស៊ូ ព្យាយាមស្រឡាញ់យុត្តិធម៌ដោយស្ម័គ្រចិត្តមុខនេះជា :
☐ តំលៃសេដ្ឋកិច្ច ☐ តំលៃបញ្ញា ☐ តំលៃអតិសេដ្ឋ ☒ តំលៃសីលធម៌
- II. បំពេញស្ទួន៖
១. គោលការណ៍នៃការអប់រំដែលយូណេស្កូបានកំណត់ក្នុងសតវត្សទី ២១ គឺរៀនរស់ទាំង ៤ យ៉ាងដែលមានឈ្មោះថា ចក្ខុស្មារតី ។
 ២. បញ្ហាចំបងដែលបណ្តាលអោយមាននិកម្មភាព និងគ្រោះបាត់អាជីពគឺ ចង្រើផ្ទៃឧស្សាហកម្ម ។
 ៣. បទនគររាជ ជាស្នាព្រះហស្តរបស់សម្តេចព្រះសង្ឃរាជគណៈមហាទិកាយ " ជូនណាត " ជោតញ្ញាលោកដែលព្រះអង្គបានព្រះរាជនិពន្ធនៅថ្ងៃទី ២០ កក្កដា ១៩៩១ ។

បេរៀនទី៦

ជីវិតក្នុងការបន្តពូជ

៥១/ស. តើផលិតផលផ្លែឆ្នាំង ដែលជាគន្លឹះនៃការរស់នៅរបស់សត្វសត្វ មានដូចម្តេច?

ចំ. យុវជនក្មួយទៅជាមនុស្សសកម្មខាងផ្លូវភេទបណ្តាលមកពី ឥទ្ធិពលនៃកត្តាជាច្រើនដូចជា :

- ការពង្រីកប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយនូវរូបភាពអាសអាភាសតាមរយៈ :
 - ទូរទស្សន៍ វីដេអូ អ៊ិនធឺណែត
 - ប្រឈោមលោក
 - ទស្សនាវដ្តី
 - រូបភាពដាក់លក់តាមទីផ្សារ
- ការរីកដុះដាលនៃបទស្រី រង្គសាល ខាត់អូខេ ស្រីបំរើស្រាបៀរ តន្ត្រី.....
- សំលៀកបំពាក់បញ្ចេញសាច់ វិប វិក្រុត.....
- ការបបួលរបស់មិត្តភក្តិស៊ីជីក កំរែក
- ការចូលចិត្តសេពគ្រឿងស្រវឹង គ្រឿងញៀន.....
- ការចង់ដឹង ចង់សាកល្បង.....

៥២/ស. មូលហេតុអ្វីដែលបណ្តាលអោយស្ត្រីមានផ្ទៃពោះនៅវ័យក្មេង ?

ចំ. ស្ត្រីដែលមានផ្ទៃពោះនៅវ័យក្មេងគឺបណ្តាលមកពី :

- ជាក្មេងកំព្រា អនាថា គ្មានទីពឹងទាក់ទងស្រី
- ចុះការអប់រំ រៀនសូត្របានតិច
- ត្រូវសម្លា ឬមិត្តភក្តិ ឬអ្នកជិតខាងបោកយកទៅលក់ ស្មានថាបានការងារធ្វើ
- ចាញ់បញ្ឆោតសង្សារ
- ត្រូវឈ្នួលក្រសួង ឬជនខឹងខូចចាប់ជីវិត

- គ្រួសារមិនបានផ្តល់ភាពកក់ក្តៅមានវិបត្តិគ្រួសារ
- ឥទ្ធិពលអាក្រក់របស់អាយុវ័យក្មេង
- ចូលចិត្តមើលកាសែតវីដេអូ ឬប្រឈោមលោក ឬទស្សនាវដ្តីអាសអាភាស
- ចង់សាក ចង់ដឹង លួចទៅរួមភេទដើម្បីបំពេញតម្លាភាពរបស់ខ្លួន ។

៥៣/ស. តើការមានផ្ទៃពោះវ័យក្មេងបណ្តាលអោយមានផ្ទះផ្ទាល់ដូចម្តេច?

ប្រោះអ្វី ?

- ចំ. ស្ត្រីដែលមានផ្ទៃពោះនៅក្រោមអាយុ ១៨ឆ្នាំមានគ្រោះថ្នាក់ច្រើនជាងស្ត្រីដែលមានផ្ទៃពោះនៅអាយុ ២០ឡើង។ ការមានផ្ទៃពោះនៅវ័យក្មេងពេក អាចបណ្តាលអោយមានគ្រោះថ្នាក់ដល់ផលបង្កផ្ទៃពោះ និងទារកដោយហេតុថា :
- ឆ្អឹងត្រងាករបស់ទារកមិនទាន់បញ្ចប់ការលូតលាស់
 - មានបញ្ហាកង្វះឈាមក្រហម
 - សម្ពាធឈាមឡើងខ្ពស់
 - មិនទាន់មានចំនេះដឹងក្នុងការរក្សាគភ៌ ច្រើនភ្លេចខ្លួនព្រោះចិត្តនៅក្មេង
 - កំលាំងមិនមានគ្រប់គ្រាន់
 - ទារកអាចកើតមុនពេលកំណត់

មូលហេតុខាងលើនេះហើយដែលធ្វើអោយស្ត្រីវ័យក្មេង មិនអាចពពោះបានដោយជោគជ័យ ។

ហេតុនេះគេមិនត្រូវឆាប់រៀបការនៅវ័យក្មេង ឬឆាប់អោយមានផ្ទៃពោះនៅវ័យក្មេងពេកទេ ។

៥៤/ស. ដើម្បីអោយជីវិតអោយមានសុខុមាលភាពយើង តើគេត្រូវគោរពតាមលក្ខខណ្ឌ (២០០៥)

ចំ. ដើម្បីអោយជីវិតអាពាហ៍ពិពាហ៍មានន័យ ការជ្រើសរើសដៃគូបន្តពូជត្រូវគោរពតាមលក្ខខណ្ឌដូចតទៅ :

ក. ជំនួញសំភារៈ

- ត្រូវមានសុខភាពល្អ គ្មានជំងឺឆ្លង ឬជំងឺស្នូល
- ត្រូវមានចំណេះដឹង សមត្ថភាពវិជ្ជាជីវៈ
- ត្រូវមានទ្រព្យធនក្នុងការប្រើប្រាស់ពេលវេលាបាន
- មានទីជំរក មធ្យោបាយប្រើប្រាស់ផ្សេងៗ

ខ. ជំនួញសុខភាព

- ត្រូវស្គាល់ចិត្តគ្នាទៅវិញទៅមក មានសញ្ជាតិដូចគ្នា
- មានសេរីភាពពេញលេញក្នុងការជ្រើសរើស
- គ្មានការបង្ខិតបង្ខំ

គ. ជំនួញសង្គម

- រៀបចំតាមទំនៀមទំលាប់ប្រពៃណីរបស់សង្គម
- ត្រូវចេះសំបុត្រអាពាហ៍ពិពាហ៍ជាផ្លូវការ មានការទទួលដឹងពីអ្នកសំណាមមូលដ្ឋាន និងមាតាបិតាទាំងសងខាងជាសាក្សី ។

ឃ. ជំនួញសីលធម៌

- មិនប្រើវត្ថុហិង្សាក្នុងគ្រួសារ
- ផ្តល់ឱកាសអោយគ្នា យោគយល់អធ្យាស្រ័យ
- រក្សាគ្នាជូនគ្រាចុងក្រោយទោះជាអ្នកណាមួយបានបង់សមត្ថភាព ឬក៏លាងពេលកម្មក៏ដោយ
- មិនបំពានពេលមានកំណម
- គោរពសិទ្ធិសំរេចក្នុងការកំណត់សមាជិកគ្រួសារ
- កត្តិភាព ស្មោះត្រង់នឹងគ្នាមិនផ្ដោតខ្លាំងខាងក្រៅទាំងភេទ ឬបញ្ហាចូលរួម
- ស្វែងរកស្វាមីមួយនឹងមួយ មិនព្រួយឆ្លងជំងឺអេដស៍

៥៥/ស. តើការរំលូតកូនដោយគ្មានអនាម័យពេទ្យអោយស្រ្តីដូចបញ្ហាដូចខ្លះ ?

ចំ. ការរំលូតកូនដោយគ្មានអនាម័យត្រឹមត្រូវអាចអោយស្រ្តី ពិសេសនៅវ័យក្មេង ជួបនឹងបញ្ហាផ្នែកសុខភាពដែលមាន :

- បញ្ហាសុខភាពរយៈពេលខ្លី : អាចស្លាប់ភ្លាមដោយសារថ្នាក់ឈាមច្រើនដោយឆ្មាយស្បូន ឬដាច់កស្បូន ឬមានជំងឺឆ្លងភ្លាមៗ ។
- បញ្ហាសុខភាពរយៈពេលវែង : អាចមានគ្រោះថ្នាក់ ឬមានជំងឺរ៉ាំរ៉ៃ ការឆ្លងរោគ ឬការមិនអាចមានកូនបានទៅទៀតនៅពេលដែលចង់បាន ។

៥៦/ស. ដើម្បីអនាគតដ៏ប្រសើររបស់ខ្លួន តើយុវជនត្រូវសំរេចចិត្តក្នុងជំងឺសន្ថវិស្វកម្មដូចម្តេចខ្លះ ?

ចំ. ដើម្បីអនាគតដ៏ប្រសើរ យុវជនត្រូវសំរេចចិត្តក្នុងជំងឺសន្ថវិស្វកម្មអោយបានត្រឹមត្រូវនិងឆ្លងកាត់ការពិចារណាល្អិតល្អន់ ពោលគឺសំរេចចិត្តក្នុងជំងឺសព្វស្រករ និងសំរេចចិត្តក្នុងការកំណត់ទំហំគ្រួសារ ។

ក. សំរេចចិត្តក្នុងជំងឺសព្វស្រករ : ត្រូវពិនិត្យអោយបានល្អិតល្អន់ និងប្រើពេលវេលាយូរ មិនអាចកក់ក្រហល់ ឬឆាប់រៀបការពេកទេ ពិសេសនៅវ័យក្មេង ព្រោះវាអាចអោយយើងខុសមួយជីវិត ។ ការជ្រើសរើសតុល្យករជាបញ្ហាចំបងត្រូវពិនិត្យលើ :

- បញ្ហាសុខភាព
- ជិស្សីយ និងចំណង់ចំណូលចិត្ត សញ្ជាតិ

ខ. សំរេចចិត្តក្នុងទំហំគ្រួសារ : ក្រោយពេលរៀបការត្រូវធ្វើការសំរេចចិត្តដោយឯកភាពគ្នាគឺ :

- កំណត់ចំនួនកូនអោយបានច្បាស់លាស់ (យកប៉ុន្មាន)
- តើចង់បានកូននៅពេលណា ?
- តំណក់ពិក្កនមួយ ទៅកូនមួយឬទ្រាន់ឆ្នាំ ?

ឧ. អោយមានជំងឺខេកាយបេះដូង ។

បេស្យែនទី៧ :

យុវជន និងការអភិវឌ្ឍសហគមន៍

៦១ ស. តើយុវជនមានលក្ខណៈសម្បត្តិពិសេសប៉ុន្មានប្រការ ដែលគួរចាត់ទុកថាជាសមត្ថភាពនៃប្រទេសជាតិ? ចូរពន្យល់ លំអិតតាមចំណុចនីមួយៗឱ្យបាន ច្បាស់ ?

ច. យុវជនមានលក្ខណៈសម្បត្តិពិសេស ៣ប្រការ គឺ :

លក្ខណៈវិសោធន៍ លក្ខណៈចម្រើន លក្ខណៈសង្គមសាស្ត្រ

ក. លក្ខណៈវិសោធន៍ : ជាលក្ខណៈចម្រើនជាតិរបស់យុវជនគឺ :

- ជាវ័យដែលកំពុងលូតលាស់ខាងផ្នែកសិរាងកាយ និង អវយវៈ
- វ័យយុវជនកំពុងពេញកំលាំង អាចទទួលបាននូវការងារធ្ងន់ៗបាន អាចទ្រាំនឹងការឆ្លើយហាត់ បើហាត់សំរាកមួយភ្លែតអាចមានកំលាំងដូចដើមវិញ ។
- វ័យដែលមានសុខភាពល្អ មិនសូវមានជំងឺ បើឈឺមិនទំនេរយូរទេ ងាប់ជាវិញ ។
- ជាវ័យដែលពេញរឹស ពេញច្រើចលនា មិនស្លឹកស្រពន់ ស្លាហាប ... ។
- ជាវ័យដែលគេងបានញ័របាន មិនរើសអើង អ្វីក៏អាចញ៉ាំបាន ចូលគេងពេលណាក៏លក់ភ្លាម ។

ខ. លក្ខណៈចម្រើនសាស្ត្រ :

- ជាវ័យដែលកំពុងទទួលយកចំនេះ ចង់ដឹងចង់យល់ ចង់ស្វែងរកការពិត ចង់សាកល្បង ចង់បើកចេញខ្លួនឯងភ្លាមៗ
- ជាវ័យដែលកំពុងលូតលាស់ខាងបញ្ញាស្មារតី ចង់ចាំមិនងាយភ្លេច
- ចិត្តងងឹត ចិត្តអេរដាវ ឈាមរាវ ចង់ធ្វើអ្វីៗឱ្យបានសំរេចភ្លាមៗ
- ឆន្ទៈមោះមុត ក្លាហាន ស្មារតីប្រយុទ្ធស្រួចស្រាស់

- វ័យនេះ មានមោទនភាព ចំពោះខ្លួនឯងណាស់ ស្រឡាញ់ខ្លួន ចង់ធ្វើអ្វីអោយប្លែកពីគេ ចង់អោយគេសរសើរ និងចង់បានស្នាដៃ ចង់បង្ហាញនូវសក្តានុពលរបស់ខ្លួន ។
- ជាវ័យស្អាតស្អំ បរិសុទ្ធ ស្រឡាញ់យុត្តិធម៌សើរភាព សច្ចធម៌

គ. លក្ខណៈសង្គមសាស្ត្រ :

- យុវជន ត្រូវធ្វើការជំនួសមនុស្សចាស់ត្រូវស្តង់អ្នកជំនាន់មុន ។
- មានចំនេះ ជំនាញបច្ចេកទេសស្របនឹងការរីកចំរើនរបស់សតវត្សរ៍ថ្មី ។
- មានការយល់ដឹងទាន់សភាពការណ៍ និងការវិវត្តរបស់សង្គម គំនិតច្រើនល្បឿន ។
- មិនជាប់ជំពាក់ ឬកង្វល់នឹងរឿងគ្រួសារ ទៅណាមកណាឆ្ងាយបាន គំនិតជ្រះស្រលះ
- ចង់ចូលប្រលូកក្នុងកិច្ចការសង្គម ចង់ភ្ជួររស់ជាតិជីវិត ។
- មានសុខចិត្ត ចង់រកសាងសង្គម ស្អាតស្អំ ច្រើនល្បឿន តាមគំនិត តាមក្តីស្រមៃ និងចង់ទទួលបានចិត្តរបស់ខ្លួន ។

៦២ ស. តើបេស្យែនទី៧យុវជនមានលក្ខណៈសម្បត្តិអ្វីខ្លះ ?

ច. បេស្យែនទី៧យុវជនត្រូវមានលក្ខណៈសម្បត្តិ ដូចតទៅ :

- មានសុខភាពល្អ រាងកាយមាំមួន
- មានគំនិតដូចផ្កើម បង្កើតថ្មី និងចេះរៀបចំផែនការ
- ចេះចាត់ចែងការងារ និងយល់ខុកខ្វះសមាជិក
- ឈ្លានវៃចេះក្តាប់បាននូវកាលៈទេសៈ
- ក្លាហាន ឆន្ទៈមោះមុតហ៊ានរតស៊ូ មតិ និង អំនត់ល្បាយ
- មានប្រជាប្រិយ និងទំនាក់ទំនងល្អជាមួយគ្រប់ ជន ថ្នាក់ក្រោម
- ម៉ឺងម៉ាត់ ម៉ត់ចត់ មានមនសិការក្នុងការងារ
- មានគំនិតរិះតិរិះ និងគំនិតអធ្យាស្រ័យទូលំទូលាយ

- ចេះដោះស្រាយ ចំណាស់ និងបញ្ចៀសចំណាស់ដោយសន្តិវិធី
- ស្មោះត្រង់ មានឧត្តមគតិ គិតពីផលប្រយោជន៍រួម ជំងឺប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួន ។
- គោរពច្បាប់វិន័យ មិនបំពានច្បាប់ ការការពារយុត្តិធម៌ មិនលំអៀង ។
- មានសមត្ថភាពអាចជំនួសមនុស្សចាស់បាន ។

៦៣ ស. ដើម្បីដឹកនាំបានល្អ តើយុទ្ធសាស្ត្រមានសម្បទាសំខាន់ៗអ្វីខ្លះ?

ច. ដើម្បីដឹកនាំបានល្អ យុវជនត្រូវប្រកបដោយសម្បទា ៣ យ៉ាងគឺ :

- **កាយសម្បទា** (សំដៅដល់សុខភាព) អ្នកដឹកនាំបុរស ឬស្ត្រី ត្រូវមានសុខភាពល្អ រាងកាយមាំមួន គ្មានជំងឺប្រចាំកាយ ឬគ្មានបញ្ហាខាងសរីរសាស្ត្រ ។
- **ប្រាជ្ញាសម្បទា** (ចំនេះ-សមត្ថភាព) អ្នកដឹកនាំសំរេចកិច្ចការណាមួយបានដោយ មធ្យោបាយ ផ្លូវ កាយ-ចិត្ត-បញ្ញា ។ សមត្ថភាពនោះអាចកើតចេញពីការព្រមព្រៀងចរាចរណា ការ សិក្សាឆ្លងកាត់វគ្គបណ្តុះបណ្តាល ជំនាញពេទ្យស ឈ្នាសវៃ និងមានបទពិសោធន៍ ក្នុងការងារ ។
- **សីលសម្បទា** (គុណធម៌) អ្នកដឹកនាំត្រូវមានអកប្បកិរិយាល្អ មានឧត្តមភាព ទស្សនៈទូលំទូលាយ មានគំនិតទស្សនវិជ្ជា គឺ គំនិតវិវឌ្ឍន៍ និងគំនិតអធ្យាស្រ័យ ពិសេស មាន ព្រហ្មវិហារធម៌ (មេត្តា ករុណា មុច្ចិតា ឧបេក្ខា) និងទស្សនវិជ្ជាធម៌ (ទាន-សីល-បរិច្ចាគ- អាជ្ញៈ-មន្ត្រៈ-តបៈ-អក្កោធនៈ-អវិហិតា-ខន្តិ-អវិរោធនៈ) ។

៦៤ ស. ដើម្បីជួយគ្នា តើយុទ្ធសាស្ត្រប្រើប្រាស់អ្វីខ្លះ ?

ច. ដើម្បីជួយគ្នា យុវជនត្រូវប្រើប្រាស់និងក្នុងការជួយដូចតទៅ :

- **ការស្តាប់** : ស្តាប់ដោយក្រសែកស្រឡាច ប្រើវិធីយាបច្ចៃ និងកាយវិការ សំដឹងឱ្យឃើញនូវការយកចិត្តទុកដាក់ មានពាក្យពេចន៍ ប្រាស្រ័យទាក់ទងល្អ ។
- **ការដឹកនាំ** : យល់ពីទីកចិត្ត ផ្តល់សេរីភាព ផ្តល់ជំនឿលើកមិត្តភក្តិឱ្យគេយល់ច្បាស់

- **ការព្រមព្រៀងចរាចរណា** : អាចម្នាក់ម្នាក់ ធ្វើការវិភាគរកដំណោះស្រាយ និងប្តូរ បទពិសោធន៍ ។

- **ការសរសេរ** : ធ្វើសំយោគនូវគំនិតដែលវិភាគរួច និងលើកយកហេតុផល និង ផលវិបាកបង្ហាញជំនោរស្រាយ ។

- **ការបកស្រាយ** : ពន្យល់នូវអត្ថន័យ ព្រឹត្តិការណ៍ ស្រាយបំភ្លឺ ដោយប្រុង ប្រយ័ត្ន មិនបង្ខំដោយទុកអោយគេយល់ដោយខ្លួនឯង ។

- **ការផ្តល់ជំនួយ** : ចេះលើកយកឧទាហរណ៍ពិសុភាសិត ឬគំនិតអ្នកប្រាជ្ញ ៥១ ឬតិរៀងព្រេងអក្សរសិល្ប៍ ឬទស្សនៈព្រះពុទ្ធមកជ្រាប រួម និងជំនួយនោះ ។

៦៥ ស. តើកិច្ចការផ្តល់នូវសារៈសំខាន់ៗអ្វីខ្លះ ដល់មនុស្ស ?

ច. កិច្ចការ គឺជាការបញ្ចេញ នូវការវិការ ចលនា ដើម្បីបញ្ចេញភ្លើង និងជាពិសេស ពីក្នុង ខ្លួន ។ កិច្ចការស្តែងឡើងតាមរូបភាពជាច្រើន ដូចជា : ការហាត់ប្រាណ-ការរត់ប្រណាំង- ការលេងបាល់ទាត់-លោតកំពស់-ហែលទឹក ... ។ ។ ។

កិច្ចការផ្តល់នូវសារៈសំខាន់ជាច្រើនដល់មនុស្សដូចជា :

- ធ្វើឱ្យសិរីរាងកាយល្អ រាងកាយមាំមួន
- ធ្វើឱ្យមានការហ៊ុសហូរ
- មានសុខភាពល្អ បញ្ចេញជាតិពុលពីក្នុងខ្លួន គេងលក់ស្រួល
- មានបញ្ញាវាងវៃប្រើប្រាស់ផ្តល់តុបត្រ ក្នុង និងមានសមត្ថភាពការពារខ្លួន
- មានស្មារតីសាមគ្គីភាព មានវិន័យ
- មានចិត្តអំនក់ គ្មានគំនុំសងសឹក
- ផ្តល់នូវបរិយាកាសវិភក្ត ។

៦៦ ស. កិច្ចសន្យាដែលមានលក្ខណៈជាធរមាន ហៅថាអ្វី ? កិច្ចសន្យាប្រកប
ហៅថាអ្វី ?

ច. កិច្ចសន្យាមានលក្ខណៈជាចោល ហៅថា អនុបណ្ណកម្ម ។
កិច្ចសន្យាមានលក្ខណៈជាក្រុម ហៅថា កិច្ចសន្យាសកល ។

៦៧ ស. សិល្បៈមានប៉ុន្មានប្រភេទ ? ឬខ្លះ ?

ច. សិល្បៈចែកចេញជា ៧ ប្រភេទ គឺ :

- ១. សិល្បៈស្ថាបត្យកម្ម (សំនង់)
- ២. សិល្បៈចម្លាក់ (ស្ថាបត្យកម្ម ...)
- ៣. សិល្បៈគំនូរ (វិចិត្រកម្ម)
- ៤. ពង្រីចរូប (ស្ថាបត្យកម្ម)
- ៥. សិល្បៈរូប (កាយវិការ)
- ៦. សិល្បៈអក្សរសិល្ប៍-កំណាព្យ (ពាក្យសំបិ)
- ៧. សិល្បៈ : ភាពយន្ត - វីដេអូ (រូបភាព)

បន្ថែមលើសិល្បៈ ទាំង ៧ ប្រភេទនេះមានសិល្បៈមួយទៀតគឺ សេរីភាពវិទ្យា គឺ សិល្បៈ
ក្នុងចំណោម (ក្នុងចំណោម - ជួរ - សំលៀកបំពាក់ ...) ។

QCM

1. ត្រឹមត្រូវ ☒ ឬ មិនត្រឹមត្រូវ ☐ លើកលែងតែ :

១- ប្រធានប្រតិភូនៅក្នុងទំរង់សិល្បៈបែប :

- ☐ ស្ថាបត្យកម្ម
- ☒ ពាក្យសំបិ
- ☐ រូបភាព
- ☐ វិចិត្រកម្ម

២- ពាក្យសំបិមានន័យថា :

- ☐ ក. បុរស
- ☐ ខ. នារី
- ☐ គ. កំលោះ-ក្រមុំ
- ☐ ឃ. អតីតជន

បញ្ជាក់ :

សារៈសំខាន់នៃការធ្វើជំរឿន

៦៨ ស. ជំរឿនជាអ្វី ? តើប្រទេសកម្ពុជាបានឆ្លងកាត់ការធ្វើជំរឿន ប៉ុន្មាន
លើកហើយ ? សម័យណា ? ដើម្បីអ្វី ?

ច. ជំរឿន គឺ ជាការរាប់ចំនួនមនុស្ស ប្រុសស្រី ចាស់ក្មេង ដើម្បីប្រមូលទិន្នន័យ សំរាប់
អភិវឌ្ឍន៍ប្រទេសជាតិ ។

ប្រទេសកម្ពុជា បានឆ្លងកាត់ជំរឿន ៣ លើកហើយ គឺ :

១. ឆ្នាំ ១៩២១ : សម័យអាណានិគមបារាំង

កេរ្តិ៍ជំរឿន លើបុរស អាយុពី ២០ឆ្នាំ ទៅ ៦០ឆ្នាំ គោលបំណងដើម្បីប្រមូលទិន្នន័យ

២. ឆ្នាំ ១៩៦២ : សម័យសង្គមរាស្ត្រនិយម

កេរ្តិ៍ជំរឿន លើមនុស្សគ្រប់រូប គ្រប់គ្រួសារនិមួយៗ ដើម្បីស្រង់ព័ត៌មានចងដឹងពី
ស្ថិតិប្រជាជន និងប្រមូលទិន្នន័យផង ។

៣. ឆ្នាំ ១៩៩៨ : សម័យព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាទី ២

គោរពចំនួនមនុស្សគ្រប់គ្រួសារទាំងអស់ ដើម្បីប្រមូលទិន្នន័យអភិវឌ្ឍន៍ប្រទេស ។

៦៩ ស. តើជំរឿននៅឆ្នាំ១៩៩៨ មានអន្តរកាលខ្លះ ខ្លះ ឬបញ្ហាអ្វី ?
អន្តរកាលខ្លះ ឬបញ្ហាអ្វី ?

ច. ជំរឿនឆ្នាំ ១៩៩៨ ត្រូវបានអង្គការអន្តរជាតិជួយ ឧបត្ថម្ភទាំងផ្នែកសំភារៈ និងថវិកា
ជាច្រើនបំផុត :

១. អន្តរកាល UNDP : កម្មវិធីអភិវឌ្ឍន៍ប្រជាជនជាតិក្រីក្រ ឧបត្ថម្ភ

ជាសំភារៈ មានរថយន្ត ២៥គ្រឿង និង ម៉ូតូ ៥០គ្រឿង ។

២. អង្គការ UNFPA : ចូលដំណើរការជាដំណាក់កាលទី២ បានជួយឧបត្ថម្ភ លើផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុ-បច្ចេកទេស ផ្នែកសារៈ ប្រើប្រាស់ និងបណ្តុះបណ្តាលមន្ត្រីជាតិមានទឹកប្រាក់សរុប 5470000 \$ ។

៣. អង្គការ UNESCO : អង្គការអភិវឌ្ឍន៍សង្គម និងវប្បធម៌របស់សហប្រជាជាតិ បានជួយឧបត្ថម្ភយុទ្ធនាការយោសនាផ្សព្វផ្សាយ និងប្រព័ន្ធយោសនាផ្សេងៗ។

៧០ ស. តើជំងឺឈាមសារសំខាន់ដូចម្តេចខ្លះ ?
(វិញ្ញាសាប្រឈងឆមាសលើកទី១ ឆ្នាំ២០០២)

- ច. ការធ្វើជំងឺឈាមសារសំខាន់ៗមាន ៖**
- ប្រមូលទិន្នន័យព័ត៌មាន ដើម្បីស្វែងយល់ពីទិន្នភាព ប្រជាសាស្ត្រ (អត្រាកំណើត-មរណៈ-តំហាយចុះ-អត្រាអនកូរជន-អត្រាកាតព្វកិច្ច ...) បញ្ហាសេដ្ឋកិច្ច សង្គមកិច្ចនៅក្នុងសង្គមជាតិ ឆ្លើយតបច្បាប់ និងបណ្តាមូលហេតុផ្សេងៗ ដែលពាក់ព័ន្ធ ។
 - ចង្អុលបង្ហាញជាមូលដ្ឋាន វិភាគពីស្ថានភាពសេដ្ឋកិច្ច សង្គមកិច្ច ហើយអាចព្យាករណ៍ទស្សន៍ទាយអំពី ទំហំតំរូវការ របស់ពលរដ្ឋនាពេលអនាគត ដើម្បីអោយស្ថាប័នជំនាញផ្តល់យោបល់ដល់រដ្ឋាភិបាល និង ជាមូលដ្ឋានសំរាប់រដ្ឋាភិបាល ធ្វើការសំរេចចិត្ត ប្រកបដោយសុភវិនិច្ឆ័យ សមហេតុសមផល ។
 - កសាងផែនការអភិវឌ្ឍ លើគ្រប់វិស័យបានត្រឹមត្រូវច្បាស់លាស់ គ្រប់ជ្រុងជ្រោយ ធានាបាននូវភាព គុណភាព និងទំនិសដៅ ចំពោះការចាំបាច់ ដើម្បីសុពលភាពសង្គម ។
 - ផ្តល់លទ្ធភាពដល់សហគមន៍អន្តរជាតិ (ស្ថានទូត នៃបណ្តាប្រទេសជាមិត្ត-អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល អង្គការអន្តរជាតិ-ទីភ្នាក់ងារសហប្រជាជាតិ អ្នកពាក់ព័ន្ធកម្មវិធីជំនួយអភិវឌ្ឍ) អាចដាក់គោលដៅការងាររបស់ខ្លួន បានល្អប្រសើរ និងទំនិស ។
 - បង្កលក្ខណៈងាយស្រួល ដល់វិនិយោគិនក្នុងស្រុក និងបរទេស បណ្តាក់ទុនរកស៊ី

និងអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល ក្នុងស្រុក ចូលរួមការងារអភិវឌ្ឍសង្គមជាតិ ។

៧១ ស. ចូរធ្វើការប្រៀបធៀប ការធ្វើជំងឺឈាមសារ ការចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត
(វិញ្ញាសាប្រឈងឆមាសទី១ ឆ្នាំ២០០៣)

ច. ប្រៀបធៀបការធ្វើជំងឺឈាមសារ និងការចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត

• លក្ខណៈទូទៅ

- ការធ្វើជំងឺឈាមសារ**
- រយៈពេល ១០ឆ្នាំម្តង
 - ជាសកម្មភាពប្រកួតប្រជែង
 - ធ្វើចំពោះពលរដ្ឋទូទៅគ្រប់វ័យគ្រប់ភេទ
 - មន្ត្រីជំរឿនចុះតាមផ្ទះប្រជាជន
 - មន្ត្រីជំរឿនអាចជួបជាមួយមេគ្រួសារ ឬកំណាងគ្រួសារ ដើម្បីស្រង់ព័ត៌មាន ។
 - សាកសួរព័ត៌មានលំអិតកាន់តែជិតស្និទ្ធមិត្តភាព អាចហៅពិភាក្សា ...
 - វត្ថុបំណង គឺបំបើកការងារស្ថិតិផែនការប្រមូលទិន្នន័យ

• លក្ខណៈពិសេស

- ស្រង់ស្ថិតិ ឈ្មោះ ភេទ អាយុ ជនជាតិ សញ្ជាតិ អាស័យដ្ឋាន ដូចគ្នា ។
- រាប់ចំនួនប្រជាជន ដូចគ្នា ។
- មានការប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយតាម វិទ្យុ ទូរទស្សន៍ ដូចគ្នា ។
- ដើម្បីរៀបចំប្រទេសជាតិ ដូចគ្នា ។

ការចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត

- រយៈពេល ៥ឆ្នាំម្តង (១អាណត្តិម្តង)
- ជាសកម្មភាពប្រកួតប្រជែង គ.ជ.ប. និង អដ្ឋានរៀបចំការបោះឆ្នោត ។
- ធ្វើចំពោះពលរដ្ឋចាប់ពីអាយុ១៨ឆ្នាំឡើង
- ប្រជាជនទៅចុះឈ្មោះនៅមន្ទីរការបោះឆ្នោត
- អ្នកធ្វើប័ណ្ណត្រូវទៅចុះឈ្មោះដោយខ្លួនឯងផ្ទាល់ ។
- ពិនិត្យតែលើ សៀវភៅគ្រួសារ-ប័ណ្ណគ្រួសារ ឬអត្តសញ្ញាណប័ណ្ណប័ណ្ណោះ ។
- បំរើតែការងារបោះឆ្នោត

៨២ ស. ហេតុអ្វីបានជាចម្លើយច្រើន ៗ តើប្រជាជនអាចជួយមន្ត្រី ជំរឿន ដោយចីរភាព ?

ចំ. បានជាចាំបាច់ត្រូវធ្វើជំរឿនពីព្រោះ ដើម្បីប្រមូលមូលបត្រ និង ជួយដល់កិច្ចអភិវឌ្ឍ ប្រទេសជាតិ និងបង្កើន សុខុមាលភាព ដល់ប្រជាពលរដ្ឋ ។

ដើម្បីជួយមន្ត្រីជំរឿន ប្រជាជនត្រូវ :

- លះបង់ឱកាស នៅរង់ចាំជួយមន្ត្រីជំរឿន ដើម្បីផ្តល់ព័ត៌មាន
- ក្តាប់អោយបានទូទៅព័ត៌មានក្នុងគ្រួសារ (ឆ្នាំកំណើត កំរិតវប្បធម៌ ស្ថានភាពគ្រួសារ ...)
- ផ្តល់ទូរព័ត៌មានពិតដល់មន្ត្រីជំរឿន
- រក្សាកំរិតទទួល បដិសណ្ឋារៈ ដល់មន្ត្រីជំរឿនដោយកក់ក្តៅ ដើម្បីជួយផ្តល់កំលាំងចិត្ត ដល់មន្ត្រីជំរឿនអោយធ្វើការងារបានល្អ ។

Q C M

I. សួរគូស ✓ ក្នុងច្រកបំប៉នចម្លើយត្រូវ :

១- ជំរឿនធ្វើឡើងក្នុងរយៈពេល :

- ☐ ៣ឆ្នាំម្តង ☐ ៥ឆ្នាំម្តង ☐ ៨ឆ្នាំម្តង ☒ ១០ឆ្នាំម្តង

២- លក្ខណៈខុសគ្នារវាង ជំរឿន និង ការចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត នៅត្រង់ ការសាកសួរពី :

- ☒ កំរិតវប្បធម៌ ☐ អាយុ ☐ អាស័យដ្ឋាន ☐ សញ្ជាតិ

II. សួរគូស ✓ ក្នុងច្រកបំប៉នចម្លើយត្រូវ :

A	B	ចំណើយ
ក. ជំរឿនឆ្នាំ១៩២១	១. បំរើការងារបោះឆ្នោត	ក - ៣
ខ. ជំរឿនឆ្នាំ១៩៦២	២. ដើម្បីអភិវឌ្ឍន៍ប្រទេស	ខ - ៤
គ. ជំរឿនឆ្នាំ១៩៩៨	៣. ដើម្បីប្រមូលពន្ធដារ	គ - ២
	៤. ដើម្បីចង់ដឹងស្ថិតិប្រជាជន	

ប្រៀបធៀប :

សិទ្ធិបោះឆ្នោតនៅកម្ពុជា

៨៣ ស. ការបោះឆ្នោតជាអ្វី ? តួនាទីប្រជាធិបតេយ្យ តើការបោះឆ្នោត មានលក្ខណៈដូចម្តេចខ្លះ ?

ចំ. ការបោះឆ្នោត គឺជា :

- ឱកាសមួយដែលពលរដ្ឋត្រូវប្រកាន់ប្រើប្រាស់សិទ្ធិ នយោបាយដ៏សំខាន់របស់ខ្លួន ។
 - ជាឱកាសដែលពលរដ្ឋម្នាក់ៗ បានសម្រេចសុំឱ្យស្តេចរបស់ខ្លួន ក្នុងការជ្រើសរើស តំណាងរបស់ខ្លួន អោយបំរើការក្នុងអង្គការនីតិបញ្ញត្តិ និងអង្គការនីតិប្រតិបត្តិ ។
 - ជាការវាយតម្លៃលទ្ធផលការងារ នៃដឹកនាំរបស់រដ្ឋាភិបាលនៅអាណត្តិមុន ។
- តាមរយៈការបោះឆ្នោតប្រជាពលរដ្ឋអាចផ្តល់ទំនុកចិត្ត ឬដកសេចក្តីទុកចិត្តពីមន្ត្រី ឬគណបក្សណាដែលបំរើប្រជាពលរដ្ឋបានល្អ ឬមិនបានល្អ ។

ការបោះឆ្នោតបែបលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ត្រូវ មានលក្ខណៈដូចខាងក្រោម :

- **ឆតុនៈសេរី** : គ្មានការបង្ខិតបង្ខំពីភាគីណាមួយ
- **ឆតុនៈជ្រើសរើស** : គ្មានការក្លែងបន្លំសន្និធាន
- **ឆតុនៈយុត្តិធម៌** : មានអ្នកសង្កេតការណ៍ពីគ្រប់គណៈបក្សចូលរួម និងមាន តំណាងភាព អដ្ឋាធរបោះឆ្នោត ឯករាជ្យ ។
- **ឆតុនៈជាសកល** : បោះក្នុងថ្ងៃតែ១ ទូទាំងប្រទេស
- **ឆតុនៈតូទៅ** : ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរទាំង ២ ភេទ អោយពេញលេញ ១៨ឆ្នាំ ឡើង មានសិទ្ធិបោះឆ្នោត ដោយគ្មានការរើសអើង ។
- **ឆតុនៈជាសាធារណៈ** : បោះក្នុងបន្ទប់ម្នាក់ៗគ្មាននរណាដឹង
- **ឆតុនៈស្មើភាព** : ម្នាក់ៗបោះបានតែ១សន្លឹក ហើយតម្លៃសន្លឹកឆ្នោត ១សន្លឹក ស្មើ ១សំលេងដូចគ្នា

- មេឃម៉ៅ : ទៅបោះខ្លួនឯងផ្ទាល់-ពេញចិត្តមួយណាបោះឱ្យមួយនោះ ។
- ឆន្ទៈស្រី : កំនត់ពេលវេលាខ្សែងទាត់ ៥ឆ្នាំម្តង ។

៧៤ ស. បេក្ខប្រធានបោះឆ្នោត ជ្រើសរើសតំណាងរាស្ត្រ ?

ច. ក្នុងលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ប្រជាពលរដ្ឋ គឺជាម្ចាស់ទឹកដីម្ចាស់លើដោតវាសនារបស់ប្រទេសជាតិ ។ ប្រជាពលរដ្ឋ ជាអ្នកទទួលខុសត្រូវ លើអនាគតរបស់ប្រទេស ។ ប៉ុន្តែប្រជាពលរដ្ឋទាំងអស់មិនអាចទៅចាត់ចែងកិច្ចការរដ្ឋដោយផ្ទាល់ទាំងអស់គ្នាបានទេ គឺត្រូវជ្រើសរើស បេក្ខជនដែលខ្លួនពេញចិត្តក្នុងក្រុម ឬច្រើន ធ្វើជាកំណាងឱ្យខ្លួន ហៅថាតំណាងរាស្ត្រ ដើម្បីទៅចាត់ចែងកិច្ចការរដ្ឋជំនួស ។ ការជ្រើសរើសនេះត្រូវឆ្លងកាត់តាមរយៈ ការបោះឆ្នោត ។

៧៥ ស. តើការបោះឆ្នោត ជ្រើសរើសតំណាងរាស្ត្រមានឥទ្ធិពលយ៉ាងណាខ្លះ ដល់ជីវិតរបស់ជនជាតិ ?

ច. ការបោះឆ្នោត ជ្រើសរើសតំណាងរាស្ត្រមានឥទ្ធិពលណាស់ចំពោះជនជាតិរដ្ឋាភិបាល ព្រោះវាធ្វើអោយ :

- រដ្ឋាភិបាលត្រូវខិតខំបំរើប្រជាជនអស់ជីវិតក្តីច្រើន
- រដ្ឋាភិបាលត្រូវតែប្រយោជន៍រាស្ត្រជាដំ
- រដ្ឋាភិបាលត្រូវធ្វើយ៉ាងណាឱ្យប្រទេសរីកចម្រើន

បើមិនដូច្នោះទេ រដ្ឋាភិបាល នឹងត្រូវ សភាបោះឆ្នោតទំលាក់ វិប្បជារាស្ត្រដកសេចក្តី ទុកចិត្តតាមរយៈ សន្តិកម្មនៅអាណត្តិក្រោយ ។

៧៦ ស. បើប្រទេសចុះឈ្មោះធ្វើប័ណ្ណបោះឆ្នោត តើការបោះឆ្នោត មានលក្ខណៈចំណុចយុទ្ធសាស្ត្រខ្លះ ?

ច. ដើម្បីចុះឈ្មោះធ្វើប័ណ្ណបោះឆ្នោតពលរដ្ឋម្នាក់ៗត្រូវ :

- មានអាយុពី ១៨ឆ្នាំឡើងទៅតិចដល់ថ្ងៃបោះឆ្នោត
- មានសញ្ជាតិជាខ្មែរ
- មានអត្តសញ្ញាណប័ណ្ណ
- ទៅចុះឈ្មោះដោយខ្លួនឯងផ្ទាល់
- មិនស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពជាប់ពន្ធនាគារ
- មិនមែនជា ជនរឹកលក់ ឬ ជនដែលស្ថិតនៅក្រោមអាណាព្យាបាល ដែលមានលិខិតបញ្ជាក់ពីស្ថាប័នមានសមត្ថកិច្ច ។

៧៧ ស. តើប្រជាពលរដ្ឋមានតួនាទីអ្វីខុសពីអ្នកសុខ្ខីតមាសសិទ្ធិឈរ ឈ្មោះជាបេក្ខជនតំណាងរាស្ត្រនៃអង្គការយុវជន ? ឬយ៉ាងណា ? ឬក៏យល់ ?

ច. ប្រជាជនកម្ពុជាទាំងពីរភេទ មិនមែនសុទ្ធតែអាចឈរឈ្មោះជាបេក្ខជនតំណាងរាស្ត្រទាំងអស់គ្នាបាននោះទេ ។ ការឈរឈ្មោះនេះ ត្រូវគោរពតាមលក្ខខ័ណ្ឌ ដែលមានចែងក្នុងក្រាហ្វិក ៣ នៃច្បាប់ស្តីពីការបោះឆ្នោត គឺ :

- ត្រូវមានសញ្ជាតិខ្មែរពីកំណើត ។
- ត្រូវមានអាយុចាប់ពី ២៥ឆ្នាំ ឡើងទៅ តិចដល់ថ្ងៃបោះឆ្នោត ។
- មានសិទ្ធិបោះឆ្នោត ។
- ស្ថិតនៅជាអចិន្ត្រៃយ៍ ក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាយ៉ាងតិច ១ឆ្នាំ តិចដល់ថ្ងៃបោះឆ្នោត ។
- មានការតែងតាំងពីគណៈបក្សនយោបាយ ដែលបានចុះបញ្ជីឈរឈ្មោះបោះឆ្នោត ។

៧៨ ស. ជុំបង្គុំបោះឆ្នោត ប្រតិទិនបោះឆ្នោត ? ប្រតិទិនបោះឆ្នោត ?

ច. ៣/ ប្រតិទិនបោះឆ្នោត : គឺជាការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសបេក្ខជន តាមរយៈ ធរណីបក្សចុះឈ្មោះប្រលងប្រជែង ។

ប្រព័ន្ធសមាមាត្រ មានបែបបទដូចខាងក្រោម :

- មានការបែងចែកអាសនៈបានត្រឹមត្រូវតាមចំនួនកំនត់ ។
- គណបក្សនីមួយៗទទួលបានអាសនៈប្រហាក់ប្រហែល វិស័យនិងភាគរយនៃសំលេងឆ្នោត ដែលខ្លួនទទួលបានក្នុងមណ្ឌលបោះឆ្នោតណាមួយ ។
- គណបក្សនីមួយៗ ជាអ្នកចុះឈ្មោះបញ្ជីបេក្ខជន ទៅតាមមណ្ឌលនីមួយៗ ។
- គណបក្សដែលជាប់ឆ្នោត កំនត់យកបេក្ខជន ដែលមានឈ្មោះតាមលេខរៀង ដែលនៅលើគេ និងបន្តបន្ទាប់ តាមចំនួន ដែលបានជាប់ឆ្នោតក្នុងមណ្ឌលនីមួយៗ ។

- បេក្ខជនឈរឈ្មោះ ត្រូវតែជាសមាសភាព នៃគណបក្សនយោបាយណាមួយ ។
- បេក្ខជនឯករាជ្យមិនអាចឈរឈ្មោះជាបេក្ខជនបានឡើយ ។
- ការដក ដាក់ ឬបង្ខំស ជាសិទ្ធិសម្រាប់សក្តានុពល ដែលត្រូវជ្រើសយកឈ្មោះនៅលំដាប់លេខរៀងបន្ទាប់

៩/ ប្រព័ន្ធបក្សចាត់ : គឺជាការបោះឆ្នោតដោយផ្ទាល់ដោយបេក្ខជន ដែលមានចុះឈ្មោះលើសន្លឹកឆ្នោត ។

ប្រព័ន្ធ ឯកត្តនាម មានលក្ខណៈត្រូវកត់សំគាល់ :

- ប្រជាពលរដ្ឋ ជ្រើសរើសបុគ្គល ដោយផ្ទាល់
- បេក្ខជនឈរឈ្មោះអាចជា សមាសភាពនៃគណបក្សនយោបាយ ឬជាបេក្ខជនឯករាជ្យដោយ មិនចំនុះអោយមេគណបក្ស ឬនរណាឡើយ ។
- ចង់ទម្លាក់ ឬដកសេចក្តីទុកចិត្តពីអ្នកបោះឆ្នោត ត្រូវឆ្លងកាត់ការបោះឆ្នោតជាថ្មី វិប្រជាមតិ ។
- ប្រព័ន្ធនេះអនុវត្តតាមមតិភាគច្រើនធម្មតា ឬ សម្លេងគាំទ្រភាគច្រើនជាចំនាត់ ។

៣. ចំណាត់ថ្នាក់ចំនួន : គេជ្រើសរើសបេក្ខជនម្នាក់ ឬច្រើន ដោយយកជនណា ដែល

បានសម្លេងឆ្នោតច្រើនជាងគេ និងច្រើនបន្តបន្ទាប់ជាអ្នកឈរក្នុងមណ្ឌល ។

៩. ចំណាត់ថ្នាក់ចំនួន : គេជ្រើសយកបេក្ខជនតែម្នាក់ ដែលបានសម្លេងគាំទ្រលើសពី ៥០% (៥០% + ១) ។ ប្រសិនបើគ្មានគេជ្រើសរើស បេក្ខជនដែលមានសម្លេងគាំទ្រច្រើនជាងគេ ២នាក់ អោយបោះជាលើកទី២ ដើម្បីរកសម្លេងគាំទ្រភាគច្រើនជាចំនាត់ ។

៧៩ ស. តើព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាគឺជា បានខ្លួនកាត់ការបោះឆ្នោត ប៉ុន្មានលើកហើយ ? នៅថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំណា? អនុវត្តតាមប្រព័ន្ធអ្វី ?

ខ. ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាទី២ បានឆ្លងកាត់ការបោះឆ្នោតចំនួន ៣លើក រួចមកហើយគឺ :

- លើកទី ១ : ថ្ងៃ ២៣ ដល់ ២៨ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ១៩៩៣
- លើកទី ២ : ថ្ងៃ ២៦ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៩៨
- លើកទី ៣ : ថ្ងៃ ២៧ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៣

ការបោះឆ្នោតទាំង ៣លើកនេះ អនុវត្តតាម ប្រព័ន្ធ សមាមាត្រ ។

៨០ ស. ចុះអ្វីការប្រៀបធៀបការបោះឆ្នោតអាណត្តិ ទី១ និង ទី២ ម តើអ្នករោងចាស់ពីលើបានដូចម្តេច ?

ខ. ក/ លក្ខណៈពូជ :

- អនុវត្តតាមប្រព័ន្ធសមាមាត្រ
- អនុវត្តតាមលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរីនិយមពលបក្ស
- មានលក្ខណៈ ត្រឹមត្រូវ សេរី និង យុត្តិធម៌ ជាសំខាន់

៩/ លក្ខណៈទុស :

អាណត្តិទី១	អាណត្តិទី២
- បោះថ្ងៃ ២៣ ដល់ ២៨ ឧសភា ១៩៩៣	- បោះថ្ងៃ ២៦ កក្កដា ១៩៩៨

- រយៈពេល ៦ ថ្ងៃ
- មាន ២០ គណបក្ស ចូលរួមឈរឈ្មោះ
- មានការឧបត្ថម្ភពីអង្គការសហប្រជាជាតិ UNTAC ទាំងកំណត់ និង ថវិកាចំនួន ២០០០ លាន ដុល្លារ US
- គណបក្សដែលមានសំលេងក្នុងសភា គឺ :
 - + គណបក្សហ៊ុនស៊ីនប៊ុច
 - + គណបក្សប្រជាជន
 - + គណបក្សលោកតាសិនសាន
 - + គណបក្សព្រហ្មទានករ
- គណបក្សដែលជាមេដឹកនាំរដ្ឋាភិបាលគឺ : គណបក្សហ៊ុនស៊ីនប៊ុច និងគណបក្សប្រជាជន (សហគោលការដ្ឋាន)

- រយៈពេល ១ ថ្ងៃ
- មាន ៣៩ គណបក្ស ចូលរួមឈរឈ្មោះ
- ធ្វើឡើងដោយរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា តែមានការឧបត្ថម្ភទាំងបច្ចេកទេស និងថវិកា មួយចំនួនពីអង្គការអន្តរជាតិ និងជាពិសេស គឺ សហគមន៍អឺរ៉ុប ។
- គណបក្សមានសំលេងក្នុងសភា គឺ :
 - + គណបក្សប្រជាជន
 - + គណបក្សហ៊ុនស៊ីនប៊ុច
 - + គណបក្សសមរង្ស៊ី
- គណបក្សដែលជាប្រមុខរដ្ឋាភិបាលគឺ : គណបក្សប្រជាជន

វាយតម្លៃ

- ការបោះឆ្នោតនៅអាណត្តិទី២ មានលក្ខណៈល្អជាងអាណត្តិទី១ ព្រោះ ប្រទេសយើង អាចធ្វើជាម្ចាស់សិទ្ធិខ្លួនឯងបាន ទាំងខាងផ្នែកសន្តិសុខ ទាំងផ្នែកថវិកា និងទាំងផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច នៃការបោះឆ្នោត ។

Q C M

I. អង្គជម្រះ ✓ ក្នុងប្រធានដ៏ចម្រើនស្រស់ :

- ១- ការបោះឆ្នោតនៅកម្ពុជា ឆ្នាំ១៩៩៣ រៀបចំឡើងដោយ :
 - ☐ ឥតមេប្រមូលរដ្ឋាភិបាល
 - ☐ សហគមន៍អឺរ៉ុប
 - ☐ អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល
- ☒ អង្គការសហប្រជាជាតិ

ប្រឡងទី១០ :

អំណាចនីតិបញ្ញត្តិ

៤១ សំ. ក្នុងឱ្យប្រជាធិបតេយ្យ ប្រជាពលរដ្ឋគឺជាម្ចាស់ច្បាប់នៃប្រទេស ជាតិ ។ អំណាចនៃអស់ ជាប្រសប់ប្រជាពលរដ្ឋ ឬ តើអំណាចនេះមាន ឬទេ ? ស្ថិតនៅក្នុងស្ថាប័នណា ?

- ចំ. អំណាចនោះមាន ៣ គឺ :**
- អំណាចតំណែង មានស្ថាប័ន រដ្ឋសភា - ព្រឹទ្ធសភា
 - អំណាចតំណែង មានស្ថាប័ន រដ្ឋាភិបាល
 - អំណាចតុលាការ មានស្ថាប័ន សាលាជំរះក្តី

៤២ សំ. តើរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៩ ប្រកាសអោយប្រើ ជាដូចគ្នាទៅនឹង រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ឆ្នាំ១៩៩៣ ឬទេ ?

ចំ. រដ្ឋធម្មនុញ្ញ នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ប្រកាសអោយប្រើជាដូចគ្នាទៅនឹង រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ឆ្នាំ១៩៩៣ ។

៤៣ សំ. តើរដ្ឋធម្មនុញ្ញ នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាចាប់ពីថ្ងៃចេញផ្សាយ ដល់ឆ្នាំ២០០៩ តើមាន ឬទេ ? ស្ថិតនៅក្នុងស្ថាប័នណា ?

ចំ. រដ្ឋធម្មនុញ្ញ នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា កកើតជាលើកដំបូង បង្អស់ នៅថ្ងៃ ០៦ ឧសភា ឆ្នាំ១៩៩៤ ប្រធានដោយ ព្រះករុណា ព្រះបាទសីហមុនី ព្រះបាទសីហមុនី ។

៤៤ សំ. ចាប់ពីថ្ងៃចេញផ្សាយ តើប្រទេសកម្ពុជាមានស្ថាប័ន ឬទេ ? តើប្រទេសកម្ពុជាមានស្ថាប័ន ឬទេ ? តើប្រទេសកម្ពុជាមានស្ថាប័ន ឬទេ ?

ចំ. ចាប់ពីថ្ងៃចេញផ្សាយ តើប្រទេសកម្ពុជាមានស្ថាប័ន ឬទេ ? តើប្រទេសកម្ពុជាមានស្ថាប័ន ឬទេ ? តើប្រទេសកម្ពុជាមានស្ថាប័ន ឬទេ ?

- សម័យព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាទី១ ឆ្នាំ១៩៤៧ (កកើតដំបូង)
- សម័យព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាទី១ (របបសង្គមរាស្ត្រនិយម) ឆ្នាំ១៩៥៦
- សម័យសាធារណរដ្ឋខ្មែរ (សោកសង្គម) ឆ្នាំ១៩៧២
- សម័យកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ (ខ្មែរក្រហម) ឆ្នាំ១៩៧៦
- សម័យសាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា (គណបក្សប្រជាជន) ឆ្នាំ១៩៨១
- សម័យរដ្ឋកម្ពុជា (គណបក្សប្រជាជន) ឆ្នាំ ១៩៨៩
- សម័យព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាទី២ ឆ្នាំ១៩៩៣ (នៅអណត្តិទី២ យើងបានធ្វើវិសោធនកម្ម រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ថ្ងៃទី០៨ ខែមីនា ឆ្នាំ១៩៩៩) ។

៤៥ ស. បច្ចុប្បន្ន ប្រទេសកម្ពុជា បានអនុវត្តរបបនយោបាយឃ្លី ។

តើប្រព័ន្ធគណនកម្មនយោបាយនេះចាប់បង្កើតចាប់ពីពិសេសណា ?

ច. បច្ចុប្បន្នប្រទេសកម្ពុជាអនុវត្តរបបនយោបាយបែប "សិទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរីឈប់ ១២៣" ។ ប្រព័ន្ធគណបក្ស បែបពហុបក្សនេះ បានបង្កើតឡើងចាប់ពីឆ្នាំ១៩៩១ មក ។ ព្រមព្រៀងក្រុងប៉ារីសនៅថ្ងៃ ២៣ ខែតុលា ឆ្នាំ១៩៩១ មក ។

៤៦ ស. ហេតុអ្វីបានជាចាប់ផ្តើមបង្កើតរដ្ឋសភា ?

ច. បានជាចាប់ផ្តើមបង្កើតរដ្ឋសភា ពីព្រោះ :

- រដ្ឋសភា ជាស្ថាប័នមួយដែលកំណត់អោយអនុប្រជាពលរដ្ឋ ។
- រដ្ឋសភា ជាអង្គការនីតិបញ្ញត្តិ ដែលមានទំនិញសេចក្តីស្នើច្បាប់ និង អនុម័តច្បាប់ របស់ប្រទេស ។
- រដ្ឋសភា បង្កើតច្បាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ដែលជាច្បាប់គ្រឹះសំរាប់ដឹកនាំប្រទេស ។
- រដ្ឋសភា ជាអង្គការយុត្តិធម៌សកម្មភាពរបស់រដ្ឋាភិបាល
- រដ្ឋសភា ជាអង្គការអនុម័តនីតិវិធី ផែនការរដ្ឋប្រតិបត្តិប្រាក់កម្ចី និងការអោយប្រាក់កម្ចី ។
- បង្កើតច្បាប់ការពារ សិទ្ធិសេរីភាពរបស់ប្រជាពលរដ្ឋមានសិទ្ធិមនុស្ស សិទ្ធិស្តី និង សិទ្ធិកុមារ ។

- មានសិទ្ធិស្នើ និងធ្វើវិសោធនកម្មច្បាប់របស់ប្រទេស
 - អនុម័តច្បាប់លើកលែងទោស ជាទូទៅ
 - អនុម័តច្បាប់ស្តី ពីការប្រកាសសង្គ្រាម
 - បង្កើតច្បាប់ការពារជនប្រយោជន៍ គ្រប់បែបយ៉ាងរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ។ (មាត្រាទី ៩០)
- ដូចនេះប្រទេសជាតិនិមួយៗ ដាច់ខាតត្រូវតែមានរដ្ឋសភាដើម្បីបង្កើតច្បាប់ ។ ប្រសិនបើ ប្រទេសជាតិណាមួយ គ្មានរដ្ឋសភាទេ ប្រទេសនោះ នឹងជួបនូវ : សង្គ្រាម - ទុរភិក្ស - ភាពអនាធិបតេយ្យ គ្មានច្បាប់ទំលាប់ឡើយ ។

៤៨ ស. តើរដ្ឋសភា មានភារកិច្ច និងតួនាទីសំខាន់អ្វីខ្លះ ?

ច. ចំណើយក្នុង សំនួរទី៨៦ ម៉ត្រាទី២២-៦៣

៤៨ ស. រដ្ឋសភាបើកសម័យប្រជុំ ជាសាមញ្ញ ប៉ុន្មានដងក្នុងមួយឆ្នាំ ?

ក្នុងសម័យប្រជុំនីមួយៗ មានពីរដងនោះ ប៉ុន្មានដង ?

ច. រដ្ឋសភា បើកសម័យប្រជុំជាសាមញ្ញ ២ដង ក្នុង ១ឆ្នាំ ។
សម័យប្រជុំនីមួយៗមានពីរវេលាយ៉ាងតិច ៣ខែ ។ (មាត្រាទី ៨៣)

៤៩ ស. ក្នុងករណីណា ដែលរដ្ឋសភា អាចបើកសម័យប្រជុំជា សាមញ្ញ?
ហើយតប្រធាននៃការប្រជុំត្រូវផ្សព្វផ្សាយដូចម្តេច ?

ច. រដ្ឋសភាអាចបើកសម័យប្រជុំជាសាមញ្ញបាន ក្នុង ករណីដែលមានសំណូមពរស្នើសុំពី :
ព្រមហាមព្រ ឬ សេចក្តីស្នើសុំពី នាយករដ្ឋមន្ត្រី ឬពីសមាជិករដ្ឋសភាចំនួន $\frac{1}{3}$ យ៉ាងតិច ។
ពណៈកម្មាធិការអចិន្ត្រៃយ៍រដ្ឋសភា កោះប្រជុំរដ្ឋសភា ជាសាមញ្ញ ។
ក្នុងករណីនេះរបៀបវារៈជាក់លាក់នៃសម័យប្រជុំជាសាមញ្ញ ត្រូវផ្សាយដល់ប្រជាជនជាមួយនិងថ្ងៃកំណត់ប្រជុំ ។ (មាត្រាទី ៨៣)

៩០ សំ. តើអាសនៈនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា មានប៉ុន្មាន ?

ចំ. អាសនៈរបស់រដ្ឋសភានៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាមាន៖

- អាណត្តិទី១ ឆ្នាំ១៩៩៣ មាន ១២០អាសនៈ
- អាណត្តិទី២ ឆ្នាំ១៩៩៨ មាន ១២២អាសនៈ
- អាណត្តិទី៣ ឆ្នាំ២០០៣ មាន ១២៣អាសនៈ

៩១ សំ. តើរដ្ឋសភា មានអាណត្តិ ប៉ុន្មានឆ្នាំ ? រដ្ឋសភាអាចនិយាយអំពី អាណត្តិបានឬទេ ?

ចំ. រដ្ឋសភាមានអាណត្តិ ៥ឆ្នាំ ហើយត្រូវផុតកំណត់ នៅពេលដែលរដ្ឋសភាថ្មី ចូលកាន់តំណែង ។
រដ្ឋសភាមិនអាចត្រូវបានរំលាយមុនផុតអាណត្តិបានឡើយ រៀបចំលើកក្នុងករណីដែល រាជរដ្ឋាភិបាល ត្រូវបានទំលាក់ ២ដង ក្នុងរយៈពេល ១២ខែ ។ (មាត្រាទី ៧៨)

៩២ សំ. ក្រោយពេលបោះឆ្នោត តើរដ្ឋសភា បើកសម័យប្រជុំជាលើក ដំបូង នៅពេលណា ?

ចំ. រដ្ឋសភាបើកសម័យប្រជុំជាលើកដំបូង ៦០ថ្ងៃយ៉ាងយូរក្រោយពេលបោះឆ្នោត តាមការ កោះប្រជុំរបស់ព្រះមហាក្សត្រ ។

កំណត់ការស្រុ ទាំងអស់ត្រូវធ្វើសម្ភា ប្រណិប័តន៍មុនចូលកាន់តំណែង ។ (មាត្រាទី ៨២)

៩៣ សំ. ត្រឹមត្រូវនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាមានអាណត្តិប៉ុន្មានឆ្នាំ?

ចំ. ត្រឹមត្រូវសភា មានអាណត្តិ ៦ ឆ្នាំ (នីតិកាលទី១ អាណត្តិ ៥ឆ្នាំ) ។ ត្រឹមត្រូវសភានៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាទី ២ បានបង្កើត ឡើង និងបើកសម័យប្រជុំលើកទី១ នីតិកាលទី១ នៅថ្ងៃ ២៥ មីនា ១៩៩៩ ក្នុងគំនិតដូចដើម បង្កើតតាំងពី ថ្ងៃ ១២-១៣ វិច្ឆិកា ១៩៩៨ មកម្ល៉េះ ។

ត្រឹមត្រូវសភាបង្កើតឡើងនៅក្នុងអាណត្តិទី ២ ។

៩៤ សំ. តើរដ្ឋសភា និងត្រឹមត្រូវសភា មានដំណើរបែបណាខុសគ្នាដូចម្តេច ?

ចំ. សក្ខីភាពខុសគ្នា នៃរដ្ឋសភា និងត្រឹមត្រូវសភា

រដ្ឋសភា		ត្រឹមត្រូវសភា
អាណត្តិ	: -៥ឆ្នាំ	-៦ឆ្នាំ
សមាជិក	: -ចំនួន ១២២ សមាជិក ១២ រូប (អាណត្តិទី ២)	-៦១ រូប (ស្ត្រីនិងពាក់កណ្តាល សមាជិក ៨ រូប)
កំណត់អាយុ	: -២៥ឆ្នាំ យ៉ាងតិច	-៤០ឆ្នាំយ៉ាងតិច
ការជ្រើសតាំង	: -បោះឆ្នោតជាសកល	-២រូបជ្រើសតាំងដោយព្រះមហាក្សត្រ ២រូបជ្រើសតាំងដោយរដ្ឋសភា សមាជិក២ខ្សែជ្រើសតាំង ដោយ បោះឆ្នោតជាអសកល

៩៥ សំ. តើប្រធានរដ្ឋសភា និងប្រធានត្រឹមត្រូវសភាមានមុខងារដូចគ្នា និង ខុសគ្នាត្រង់ណា ?

ចំ. ប្រធានរដ្ឋសភា និងប្រធានរដ្ឋសភាមានមុខងារ ដូចគ្នា និងខុសគ្នាលើចំណុចខាងក្រោម :

៣. ខុសដូចម្តេច :

- ធានាការប្រព្រឹត្តទៅនៃរដ្ឋសភាអោយបានត្រឹមត្រូវ តាមរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ។
- ដឹកនាំអង្គប្រជុំសភា និងគណៈកម្មាធិការអចិន្ត្រៃយ៍
- បើក និងលើកពេលប្រជុំសភា និងគណៈកម្មាធិការអចិន្ត្រៃយ៍ ។
- ចាត់ចែងការពិភាក្សា ហើយចុះហត្ថលេខាលើកំណត់ហេតុនៃការប្រជុំសភា ។
- ញ្ជាញ សមាជិករដ្ឋសភា អោយប្រតិបត្តិតាមបទបញ្ជាផ្ទៃក្នុងនៃរដ្ឋសភា ។

រក្សាការពារសណ្តាប់ធ្នាប់ផ្ទៃក្នុង ។

១. ចំណុចស្នូល :

+ **ជ្រើសត្រា :** - គំនាងរដ្ឋសភា ក្នុងទំនាក់ទំនងជាមួយព្រះមហាក្សត្រ និងអង្គជំនុំជម្រះ សាលាធរណៈ ។

+ **ត្រិទ្ធសភា :** - គំនាងត្រិទ្ធសភាក្នុងទំនាក់ទំនងជាមួយព្រះមហាក្សត្រ រដ្ឋសភា រដ្ឋធរណៈ ។

- ទាក់ទងជាមួយប្រធានរដ្ឋសភា ដើម្បីរៀបចំសមាជិករដ្ឋសភា ទាំងមូល

ក្នុងករណី ដែលប្រធានរដ្ឋសភា និងប្រធានត្រិទ្ធសភា មានចុះ មិនអាចបំពេញមុខងារបាន អនុប្រធានត្រូវមានភារកិច្ចចាត់ចែងកិច្ចការជំនួស ។ ប៉ុន្តែបើប្រធាន ឬអនុប្រធានលាលែងពីដំណែង ឬមិនមានអំណាច រដ្ឋសភា និងត្រិទ្ធសភា ត្រូវបានបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងប្រធាន ឬអនុប្រធានថ្មី ។

៩៦ ស. តើជ្រើសត្រា និងត្រិទ្ធសភាមានក្នុងកម្មវិធីនៃការប្រជុំបានឬទេ? ឬទ្វេដង? ឬទ្វេដង? ឬទ្វេដង?

ច. រដ្ឋសភា និងត្រិទ្ធសភា មានក្នុងកម្មវិធីនៃការប្រជុំបាន ៥ ដងក្នុងឆ្នាំ :

- ១. ក្នុងកម្មវិធីការពារសិទ្ធិមនុស្ស និងទទួលបានការប្រកាសស្តីពី
- ២. ក្នុងកម្មវិធីការពារសិទ្ធិស្ត្រី និងធនាគារ
- ៣. ក្នុងកម្មវិធីការពារសេដ្ឋកិច្ច ផែនការ វិនិយោគ កសិកម្ម អភិវឌ្ឍន៍ជនបទ និងបរិស្ថាន
- ៤. ក្នុងកម្មវិធីការពារបរិស្ថាន ការពារជាតិ អង្កេត និងបោសសម្អាត
- ៥. ក្នុងកម្មវិធីការពារបរទេស សហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិ ហោសទាម និងព័ត៌មាននៃសភា និងត្រិទ្ធសភា

៦. ក្នុងកម្មវិធីការពារសិទ្ធិមនុស្ស និងត្រិទ្ធសភា

៧. ក្នុងកម្មវិធីការពារសិទ្ធិមនុស្ស និងត្រិទ្ធសភា

៨. ក្នុងកម្មវិធីការពារសិទ្ធិមនុស្ស និងត្រិទ្ធសភា

៩. ក្នុងកម្មវិធីការពារសិទ្ធិមនុស្ស និងត្រិទ្ធសភា មានក្នុងកម្មវិធីនៃការប្រជុំបាន ៥ ដងក្នុងឆ្នាំ ។

- ក្នុងកម្មវិធីការពារសិទ្ធិមនុស្ស និងត្រិទ្ធសភា មានក្នុងកម្មវិធីនៃការប្រជុំបាន ៥ ដងក្នុងឆ្នាំ ។

- ក្នុងកម្មវិធីការពារសិទ្ធិមនុស្ស និងត្រិទ្ធសភា មានក្នុងកម្មវិធីនៃការប្រជុំបាន ៥ ដងក្នុងឆ្នាំ ។

- ក្នុងកម្មវិធីការពារសិទ្ធិមនុស្ស និងត្រិទ្ធសភា មានក្នុងកម្មវិធីនៃការប្រជុំបាន ៥ ដងក្នុងឆ្នាំ ។

៩៧ ស. តើជ្រើសត្រា និងត្រិទ្ធសភា អាចដំណើរការប្រជុំបានក្នុងករណីណាខ្លះ? ឬទ្វេដង? ឬទ្វេដង? ឬទ្វេដង?

ច. រដ្ឋសភា និងត្រិទ្ធសភា អាចដំណើរការប្រជុំបាន ក្នុងករណី :

- មានក្រុម ៧/១០ នៃសមាជិកទាំងអស់
- រយៈពេលរង់ចាំ ៣០ នាទី ក្រោយពេលកំណត់ចាប់ផ្តើម ។
- ក្រោយការរង់ចាំ ៣០នាទី បើមិនគ្រប់ក្រុមទេ ប្រធានរដ្ឋសភា ត្រិទ្ធសភា ត្រូវផ្អាកការប្រជុំ ។

១. របៀបវារៈសំរាប់អង្គប្រជុំរដ្ឋសភា :

- បញ្ហាទាំងឡាយ ដែលរដ្ឋសភា បានសម្រេចថាទុកជាការប្រកាស ។
- បញ្ហាទាំងឡាយ ដែលរដ្ឋសភា បានសម្រេចថាទុកជាការប្រកាស ។

២. របៀបវារៈសំរាប់អង្គប្រជុំត្រិទ្ធសភាមាន :

- បញ្ហាទាំងឡាយ ដែលត្រិទ្ធសភាបានសម្រេចថាទុកជាការប្រកាស ។
- បញ្ហាទាំងឡាយ ដែលរដ្ឋសភាជូនមកត្រិទ្ធសភា
- បញ្ហាទាំងឡាយដែលរដ្ឋសភាជូនមកត្រិទ្ធសភា
- បញ្ហាទាំងឡាយដែលរដ្ឋសភាជូនមកត្រិទ្ធសភា
- បញ្ហាទាំងឡាយដែលរដ្ឋសភាជូនមកត្រិទ្ធសភា
- បញ្ហាទាំងឡាយដែលរដ្ឋសភាជូនមកត្រិទ្ធសភា

៩៨ ស. តើប្រធានរដ្ឋសភា និងព្រឹទ្ធសភា អាចលើកពេលប្រជុំបានក្នុងករណី កណ្តាលទេ ?

- ចំ. ប្រធានរដ្ឋសភា និងព្រឹទ្ធសភាអាចលើកពេលប្រជុំបានក្នុងករណី :
- យល់ថា ជាការមានប្រយោជន៍វិជាការចាំបាច់
 - បើមានសមាជិករដ្ឋសភាយ៉ាងតិច ១០នាក់ស្នើសុំ
 - សមាជិកព្រឹទ្ធសភាយ៉ាងតិច ៦នាក់ស្នើសុំ

៩៩ ស. តើសិទ្ធិនិយាយ និងសិទ្ធិឆ្លើយតបក្នុងពេលប្រជុំពិភាក្សា នៃ រដ្ឋសភា និងព្រឹទ្ធសភាមានដូចខាងណា ?

- ចំ. ក្នុងពេលប្រជុំពិភាក្សា សមាជិករដ្ឋសភា ឬព្រឹទ្ធសភា ដែលជាវត្តមាន មានសិទ្ធិ :
- សិទ្ធិនិយាយ ២០នាទី យ៉ាងយូរ
 - សិទ្ធិឆ្លើយតបបានតែ ៥នាទីទេ
- បើប្រធានយល់ថា ជាការមានប្រយោជន៍វិជាការចាំបាច់ ក្នុងការពិភាក្សានោះ ប្រធានអាចអនុញ្ញាត :
- + បន្ថែម ១០នាទី
 - + ការបន្ថែមនេះអាចអនុញ្ញាតអោយបន្តបាន ៣ដង ក្នុងរឿងដែល

១០០ ស. តើច្បាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញ មានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់ពេញលេញក្នុង ការ គ្រប់គ្រងរដ្ឋ ឬទេ ? តើគេត្រូវធ្វើអ្វីបន្ថែមទៀត ?

ចំ. ថ្វីបើច្បាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញជាច្បាប់គ្រឹះ កំពូលរបស់រដ្ឋមែន ប៉ុន្តែ មិនទាន់មានលក្ខណៈ គ្រប់គ្រាន់ក្នុងការគ្រប់គ្រង ប្រទេសជាតិទេ ព្រោះ ច្បាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញ គ្រាន់តែជា ច្បាប់គោលៗ ដែលចែងជាទូទៅ ប៉ុណ្ណោះ ។

ដូច្នេះ រដ្ឋសភា ព្រឹទ្ធសភា ត្រូវធ្វើច្បាប់ផ្សេងៗទៀត ដើម្បីលំអិតទៅលើផ្នែក ឬវិស័យនីមួយៗ ដូចជា ច្បាប់ស្តីពី ច្បាប់អាណត្តិរដ្ឋ ច្បាប់ការងារលើកកម្ពស់ប្រទេស ច្បាប់ស្តីពីការងារ ... ។

១០១ ស. តើប្រជាពលរដ្ឋ ត្រូវមានកាតព្វកិច្ចអ្វីខ្លះចំពោះច្បាប់សន្តិសុខ ?

- ចំ. ប្រជាពលរដ្ឋ ត្រូវមានកាតព្វកិច្ច ចូលរួមក្នុងការកសាង ប្រទេសជាតិ លើគ្រប់វិស័យ ទាំងផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច សង្គមកិច្ច វប្បធម៌ និង នយោបាយ អោយបានខ្លាំងក្លា ដូចជា :
- បង់ពន្ធដូនរដ្ឋ
 - គោរពច្បាប់រដ្ឋ
 - បង្កបង្កើតផល
 - រក្សាប្រពៃណីទំនៀមទម្លាប់ល្អរបស់ ជាតិ
 - រក្សាការពារបរិស្ថាន និងសម្បត្តិវប្បធម៌ជាតិ ។
 - ចូលរួមបោះឆ្នោតជ្រើសរើស អ្នកតំណាង និងអ្នកដឹកនាំ
 - គោរព និងការពារសិទ្ធិមនុស្ស

QCM

I ជូនចូល ✓ ក្នុងច្រវេចចំនួនចំណើលខ្មែរ :

- ១- អាសនៈតំណាងរាស្ត្រក្នុងរដ្ឋសភា នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា អាណត្តិទី៣នេះមានចំនួន :
- ☐ 82នាក់ ☐ 120នាក់ ☐ 122នាក់ ☒ 123នាក់
- ២- នៅអាណត្តិទី២ រវាងទំនិញបញ្ញត្តិ ត្រូវបានប្រគល់អោយស្ថាប័ន :
- ☐ រដ្ឋសភា ☐ រាជរដ្ឋាភិបាល ☒ រដ្ឋសភា-ព្រឹទ្ធសភា ☐ តុលាការ
- ៣- រដ្ឋសភាអាចដើរការប្រជុំបានលុះត្រាមានកម្រិត :
- ☐ $\frac{1}{3}$ ☐ $\frac{2}{3}$ ☐ $\frac{5}{10}$ ☒ $\frac{7}{10}$

II ជូនចូល ✓ ក្នុងច្រវេចចំនួនចំណើលខ្មែរ :

A	B	ចំណើយ
ក. នីតិបញ្ញត្តិ	១. ព្រះមហាក្សត្រ	ក - ៣
ខ. នីតិប្រតិបត្តិ	២. សាលាជំនុំជម្រះ	ខ - ៤
គ. តុលាការ	៣. រដ្ឋសភា	គ - ២
	៤. រដ្ឋាភិបាល	

បេក្សធិឯក :

វិធានវិនិច្ឆ័យសម្តី

១០២ ស. តាមច្បាប់ជ្រើសរើសក្រុមប្រឹក្សាស្រុក ក្រុង ខេត្ត រាជធានីភ្នំពេញ តើប្រមុខរដ្ឋមន្ត្រី ត្រូវមានសមត្ថកិច្ច ឬទេ ?

ច. តាមច្បាប់រដ្ឋមន្ត្រី ប្រមុខរដ្ឋ ត្រូវមានសមត្ថកិច្ច តើ ត្រូវមានសមត្ថកិច្ច ឬទេ ?

១០៣ ស. តើសហគមន៍មានសមត្ថកិច្ច ឬទេ ?

- ច. សហគមន៍មានសមត្ថកិច្ច :**
- នាយករដ្ឋមន្ត្រី ជាប្រមុខនៃរាជរដ្ឋាភិបាល
 - ឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រី នៅក្រោមនាយករដ្ឋមន្ត្រី
 - មេនាយករដ្ឋមន្ត្រី ជាសមាជិក
 - រដ្ឋមន្ត្រី ជាសមាជិក
 - រដ្ឋមន្ត្រី ជាសមាជិក

១០៤ ស. តើការប្រើប្រាស់ នាយករដ្ឋមន្ត្រី មានដូចម្តេច ?

ច. នាយករដ្ឋមន្ត្រី ត្រូវបានតែងតាំង ដោយព្រះរាជក្រឹត្យរបស់ព្រះមហាក្សត្រ តាមសំណើ

សុំពីប្រធាន រដ្ឋសភា ដោយមានមតិពិភាក្សា ពីអង្គប្រជុំប្រធាន រដ្ឋសភា ។

នាយករដ្ឋមន្ត្រី ជាអង្គប្រជុំប្រធាន រដ្ឋសភា នៃគណៈប្រតិភូ ដែលមានសមាជិក ១០ នាក់ ត្រូវបានព្រះមហាក្សត្រ តែងតាំង ឱ្យបង្កើតរាជរដ្ឋាភិបាល ដែលជាអង្គការ វិនិច្ឆ័យសម្តី ។

១០៥ ស. តើការប្រើប្រាស់ នាយករដ្ឋមន្ត្រី មានដូចម្តេច ?

ច. តាមសេចក្តីស្នើសុំពីប្រធាន និង ដោយមានមតិពិភាក្សា ពីអង្គប្រជុំប្រធាន រដ្ឋសភា ត្រូវបានព្រះមហាក្សត្រ តែងតាំង ឱ្យបង្កើតរាជរដ្ឋាភិបាល ។

រដ្ឋសភា ដែលបានតែងតាំង នាយករដ្ឋមន្ត្រី ត្រូវមានសមត្ថកិច្ច ឬទេ ?

ប. ប្រធាន រដ្ឋសភា ត្រូវមានសមត្ថកិច្ច ឬទេ ?

ឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រី ត្រូវមានសមត្ថកិច្ច ឬទេ ?

១០៦ ស. តើការប្រើប្រាស់ នាយករដ្ឋមន្ត្រី មានដូចម្តេច ?

- ច. រាជរដ្ឋាភិបាល ជាអង្គការវិនិច្ឆ័យសម្តី ដែលមានសមត្ថកិច្ច ឬទេ ?**
- ដាក់ចេញ និងអនុវត្ត ខ្សែបន្ទាត់នយោបាយរបស់ជាតិផ្នែក លើគោលការណ៍នានា ដែលមានចែងក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញស្តីពីរបបប្រជាធិបតេយ្យនៃរាជរដ្ឋាភិបាល ។
 - ដឹកនាំកិច្ចការទូទៅរបស់រដ្ឋតាមកម្មវិធីនយោបាយ និង ផែនការរដ្ឋ ដែលមានសមត្ថកិច្ច ឬទេ ?
 - គ្រប់គ្រងបញ្ហា ប្រើប្រាស់ យោធា នគរបាល កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ ផ្សេងៗទៀត និង រដ្ឋបាល ក្នុងការប្រើប្រាស់កម្លាំងរបស់រដ្ឋ ។
 - ធ្វើប្រកាសច្បាប់ ដើម្បីដាក់ជូនរដ្ឋសភា ត្រូវបានព្រះមហាក្សត្រ តែងតាំង ឱ្យបង្កើតរាជរដ្ឋាភិបាល ។

១០៧ ស. តើការប្រើប្រាស់នាយករដ្ឋមន្ត្រីមានដូចម្តេច ?

ច. នាយករដ្ឋមន្ត្រី ត្រូវមានសមត្ថកិច្ច ឬទេ ?

រំលោភនីតិប្រតិបត្តិ

៩. នាយករដ្ឋមន្ត្រី មានភារកិច្ចជាច្រើន តែយើងសឹកយកចំនុចនាំទី១ មួយចំនុចមក
បញ្ជាក់ ប៉ុណ្ណោះ គឺ :

- ទទួលខុសត្រូវជាមួយសមាជិក នៃរាជរដ្ឋាភិបាលចំពោះមុខរដ្ឋសភា អំពីគោល ឧបាយបាយ ទូទៅ និង សកម្មភាពនៃរាជរដ្ឋាភិបាល ។
- ដឹកនាំការងាររបស់គណៈរដ្ឋមន្ត្រី ចាត់ចែងបញ្ជារាល់សកម្មភាពរបស់រាជរដ្ឋាភិបាល លើគ្រប់វិស័យ ។
- ដឹកនាំការចរចា និង ចុះហត្ថលេខា លើកិច្ចព្រមព្រៀងពាណិជ្ជកម្ម សហប្រតិបត្តិការ សេដ្ឋកិច្ច វប្បធម៌ វិទ្យាសាស្ត្រ បច្ចេកទេស និងការពារប្រទេស ។
- លើកសំនើដល់គណៈកម្មាធិការអចិន្ត្រៃយ៍ រដ្ឋសភា អោយកោះប្រជុំរដ្ឋសភា ជាវិសាមញ្ញ ។
- លើកសំនើ ស្តីអំពីសេចក្តីព្រាងច្បាប់ និងសំនើ តែងតាំង ផ្លាស់ប្តូរ បញ្ចប់ភារកិច្ច របស់សមាជិករាជរដ្ឋាភិបាល ជូនរដ្ឋសភា ដើម្បីអនុម័ត ។
- ត្រួតពិនិត្យការងារ សកម្មភាព អំពើប្រព្រឹត្តិ និងទទួលខុសត្រូវរបស់សមាជិករាជរដ្ឋាភិបាល ហើយមានសិទ្ធិផ្លាស់ប្តូរសមាជិករាជរដ្ឋាភិបាល តាមនីតិវិធី ។
- លើកសំនើថ្វាយព្រះមហាក្សត្រ តែងតាំងផ្លាស់ប្តូរ បញ្ចប់ភារកិច្ច មន្ត្រីជាតិខ្ពស់ ស៊ើបអង្កេត និងយោធា ។

- ១០៨ សំ. តើរដ្ឋធានីមានស្ថានភាពដូចម្តេច ?**
- មី. ទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី គ្រប់គ្រងក្រសួង ២២ និងរដ្ឋលេខាធិការដ្ឋាន ២ គឺ :**
- ១. ទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី (គ្រប់គ្រងក្រសួង និងរដ្ឋលេខាធិការដ្ឋាន)
 - ២. ក្រសួងមហាផ្ទៃ
 - ៣. ក្រសួងការពារប្រទេស
 - ៤. ក្រសួងយុត្តិធម៌
 - ៥. ក្រសួងការបរទេស និងសហប្រតិបត្តិការ អន្តរជាតិ
 - ៦. ក្រសួងផែនការ
 - ៧. ក្រសួងធនធានទឹក និងសម្បទាន រដ្ឋសភា និងក្រសួងសាធារណការ និងដឹកជញ្ជូន
 - ១៥. ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ
 - ១៦. ក្រសួងបរិស្ថាន
 - ១៧. ក្រសួងផែនដី ឧត្តរសាស្ត្រ និងសំនើ
 - ១៨. ក្រសួងធនធានមីក្រូ និង ឧស្ម័នបរិស្ថាន
 - ១៩. ក្រសួងអភិវឌ្ឍន៍ទឹកដី
 - ២០. ក្រសួងរ៉ែប្រៃសណីយ៍ និងកាសែត

- ៨. ក្រសួងព្រះបរមរាជវាំង
- ៩. ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុ
- ១០. ក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែ និងថាមពល
- ១១. ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម
- ១២. ក្រសួងរ៉ែកម្ម រុក្ខា ប្រមាញ់ និងនេសាទ
- ១៣. ក្រសួងខេត្តចរាចរណ៍
- ២១. ក្រសួងព័ត៌មាន
- ២២. ក្រសួងសុខាភិបាល
- ២៣. ក្រសួងវប្បធម៌ និង វិចិត្រសិល្បៈ
- ២៤. ក្រសួងកិច្ចការនារី
- ២៥. ក្រសួងសង្គមកិច្ច និង យុវជនសិល្បៈ
- ២៦. ក្រសួងការងារ និងបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ
- ២៧. ក្រសួងចម្ការ និងសាសនា

ប្រធានាធិការដ្ឋាន ២៧ :

- ១. រដ្ឋលេខាធិការដ្ឋាន មុខងារ សាធារណៈ
 - ២. រដ្ឋលេខាធិការដ្ឋាន អាកាសចរណ៍ស៊ីវិល
- ១០៩ សំ. តើរដ្ឋធានីមានស្ថានភាពដូចម្តេច ? សមាសភាពដឹកនាំ មានដូចម្តេច ?**
- មី. រដ្ឋធានីមានស្ថានភាពដូចម្តេច ?**
- ១. រដ្ឋធានីមានស្ថានភាពដូចម្តេច ?
 - ២. រដ្ឋធានីមានស្ថានភាពដូចម្តេច ?
 - ៣. រដ្ឋធានីមានស្ថានភាពដូចម្តេច ?
 - ៤. រដ្ឋធានីមានស្ថានភាពដូចម្តេច ?
 - ៥. រដ្ឋធានីមានស្ថានភាពដូចម្តេច ?
 - ៦. រដ្ឋធានីមានស្ថានភាពដូចម្តេច ?
 - ៧. រដ្ឋធានីមានស្ថានភាពដូចម្តេច ?
 - ៨. រដ្ឋធានីមានស្ថានភាពដូចម្តេច ?
 - ៩. រដ្ឋធានីមានស្ថានភាពដូចម្តេច ?
 - ១០. រដ្ឋធានីមានស្ថានភាពដូចម្តេច ?
 - ១១. រដ្ឋធានីមានស្ថានភាពដូចម្តេច ?
 - ១២. រដ្ឋធានីមានស្ថានភាពដូចម្តេច ?
 - ១៣. រដ្ឋធានីមានស្ថានភាពដូចម្តេច ?
 - ១៤. រដ្ឋធានីមានស្ថានភាពដូចម្តេច ?
 - ១៥. រដ្ឋធានីមានស្ថានភាពដូចម្តេច ?
 - ១៦. រដ្ឋធានីមានស្ថានភាពដូចម្តេច ?
 - ១៧. រដ្ឋធានីមានស្ថានភាពដូចម្តេច ?
 - ១៨. រដ្ឋធានីមានស្ថានភាពដូចម្តេច ?
 - ១៩. រដ្ឋធានីមានស្ថានភាពដូចម្តេច ?
 - ២០. រដ្ឋធានីមានស្ថានភាពដូចម្តេច ?

ប្រធានភូមិ ឬប្រធានក្រុម និមួយៗជាអ្នកក្លាប់នូវសិទ្ធិចម្លងសមាជិក តាមគ្រួសារ
និមួយៗ ដែលនៅក្នុងភូមិ ឬក្រុមដែលខ្លួនកាន់ ។

**១១០ ស. តើជួរឈរថ្នាក់ទេព្រះ (មុលជ្ឈាន) មិនមែនជាប្រាសាទស្រស់
ឆ្មារ ? មានការកើតឡើង ?**

ច. រដ្ឋបាល ខេត្ត-ក្រុង ចម្រុះក្រោមឱវាទក្រសួងមហាផ្ទៃ ។ មានការកិច្ច រក្សាការពារ
សន្តិសុខ សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ សិទ្ធិសេរីភាព កិត្តិយស សេចក្តីថ្លៃថ្នូរ អាយុជីវិត
ទ្រព្យសម្បត្តិ និងជលប្រយោជន៍ ស្របច្បាប់របស់ប្រជាពលរដ្ឋនៅមូលដ្ឋាន ពិសេស
លើកដំកើង ជីវភាពរស់នៅរបស់ប្រជាពលរដ្ឋឈានទៅរកការអភិវឌ្ឍ លើគ្រប់វិស័យ ។

**១១១ ស. នៅក្នុងប្រទេស អនុវត្តលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ តើអំនាចទាំង៣ មាន
ការបែងចែកដាច់ពីគ្នាដូចម្តេច? ហើយមាននិរន្តរភាព ដូចគ្នាដូចម្តេច?**

ច. ក/ក្នុងប្រទេសអនុវត្ត លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យអំនាចទាំងបី មានការបែងចែកដាច់ពីគ្នាគឺ :
- អំនាចនីតិបញ្ញត្តិ (រដ្ឋសភា-ព្រឹទ្ធសភា) មាននាទីកាត់តែងច្បាប់ និងអនុម័តច្បាប់ ។
- អំនាចនីតិប្រតិបត្តិ (រដ្ឋាភិបាល) អនុវត្តច្បាប់ និងក្រឹត្យ ។
- អំនាចតុលាការ (អង្គចៅក្រម) ជំនុំជម្រះក្តី និងរកយុត្តិធម៌ដូចប្រជាពលរដ្ឋ ។
- អំនាចទាំង៣ នេះ បែងចែកដាច់ពីគ្នា ដើម្បីចៀសវាង ការរំលោភអំនាច គ្នា ដែលឈាន
ទៅរក អំនាចផ្តាច់ការ ។

ខ/ ចូរបើមានការបែងចែកដាច់ពីគ្នាយ៉ាងនេះក៏ដោយក៏គេឃើញថា អំនាចទាំងបី
នៅតែមានទំនាក់ទំនងនឹងគ្នា ពោលគឺ ព្រឹទ្ធសភា តាមដាន និងសហការគ្នាជាមួយរាជរដ្ឋាភិបាល :
- រដ្ឋសភាព្រឹទ្ធសភា ជាអ្នកអនុម័តច្បាប់ ចរដ្ឋាភិបាល ជាអ្នកអនុវត្តច្បាប់ និងការពាររដ្ឋធម្មនុញ្ញ ។
- រដ្ឋសភា-ព្រឹទ្ធសភា ពិនិត្យ និងអនុម័តលើសេចក្តីត្រាងច្បាប់របស់រាជរដ្ឋាភិបាល ។

- នាយករដ្ឋមន្ត្រី លើកសំណើដល់គណៈកម្មាធិការអចិន្ត្រៃយ៍ រដ្ឋសភា អោយពោះប្រជុំ ជាសាធារណៈ ។
- នាយករដ្ឋមន្ត្រី លើកសំណើ តែងតាំងផ្ទាល់ប្តូរ ចេញបញ្ជីការកិច្ច សមាជិករាជរដ្ឋាភិបាល ថ្នាក់រដ្ឋសភា អនុម័ត ។
- តំនាងរាស្ត្រមានសិទ្ធិដាក់សំនុំរដ្ឋប្បវេណីរដ្ឋាភិបាល
- រដ្ឋសភា អាចសំរេចប្តឹងទៅតុលាការមានសមត្ថកិច្ច ក្នុងការណែនាំសមាជិកមួយរូប
ខែរាជរដ្ឋាភិបាល ប្រព្រឹត្តខុសធម្មនុញ្ញ ក្នុងការបំពេញ ភារកិច្ច និងមុខនាមរបស់ខ្លួន ។

**១១២ ស. អភិបាលកិច្ចល្អឬអ្វី ? តើអភិបាលកិច្ច មានប្រភពដើម
ដូចម្តេច យ៉ាង ? អ្វី ?**

ច. អភិបាល : គ្រប់គ្រង - រក្សា - ការពារ
អភិបាលកិច្ច ល្អ គឺជារបៀបមួយ ដែលអំនាចសាធារណៈ និងរដ្ឋាធិបតេយ្យមានសមត្ថកិច្ច
បានត្រូវបង្កើត និងប្រើប្រាស់ ដើម្បីត្រួតពិនិត្យ និងគ្រប់គ្រងលើធនធានសំខាន់ៗទាំងអស់
របស់ប្រទេសអោយបានល្អ ។

អភិបាលកិច្ចល្អមានលក្ខណៈសំខាន់ៗ ៤យ៉ាង គឺ :
១. គណនេយ្យភាព : ជាសកម្មភាពនៃការបំពេញភារកិច្ចរបស់មន្ត្រីសាធារណៈ
ដែលផ្អែកលើសារធាតុចម្បង២ គឺ :
- ការឆ្លើយតបទាន់ពេលទៅនឹងបញ្ហាដែលទាក់ទងនឹងសកម្មភាពរបស់ខ្លួន ។
- ការឆ្លើយតបទៅនឹងផលវិបាកនៃសកម្មភាពរបស់ខ្លួន ដែលអាចនឹងជាមុខបាន និង មានអត្ថប្រយោជន៍ពេញលេញ

២. តំណភាព : ភាពស្រស់ថ្លាដែលបានផ្សព្វផ្សាយទូលំទូលាយ បើកចំហជា
សាធារណៈ នូវព័ត៌មានទាំងឡាយ ដែលមានភាពគ្រប់គ្រាន់ពេញលេញ ពិតប្រាកដ ដែលអាច
ជឿជាក់បាន និងទាន់ពេលវេលា ។

៣. ភាពដែលអាចប៉ាន់ប្រមាណបាន : ការដឹងជាមុននូវនយោបាយ ច្បាប់ និងបទ
បញ្ញត្តិទាំងឡាយ ហើយ ត្រូវបានអនុវត្ត ឱ្យមានប្រសិទ្ធភាព និងមានការឯកភាព ជាទូទៅ ។
គឺជាគោលការណ៍ដែលពាក់ព័ន្ធយ៉ាងជិតស្និទ្ធជាមួយ នឹងគោលការណ៍ ទីពីរផ្សេង ។

៤. ការចូលរួម : សកម្មភាពទាំងឡាយរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលចាំបាច់ ត្រូវតែមាន ការចូលរួមពីគ្រូបង្គោលយោបល់ពីសាធារណៈ និង ដើម្បីធានាអោយមានភាពជាម្ចាស់ការ ការធ្វើពលកម្ម និងការឯកភាព ។

១១៣ ស. តើនិមិត្តសញ្ញានៃក្រសួងអប់រំយុវជន និងកីឡា មានបេសញ្ញាអ្វីខ្លះ? ហើយមានអត្ថន័យដូចម្តេច ?

ចំ. និមិត្តសញ្ញា នៃក្រសួងអប់រំយុវជន និងកីឡាមានរូប និងអត្ថន័យខាងក្រោម :

១. ក្បាច់ស្រាវជ្រាវនៃសិស្ស កំពុងអោយរូបរាងចម្រើន និងជាមិត្តរួបរួម នៃ ស្រទាប់យុវជន កំពុងសិក្សា អប់រំដែលមានការរីកចម្រើនលូតលាស់ជាដ្ឋា ជាដ្ឋៃ ។

២. រង្វង់ចូលស្រឡាញ់នៃសិស្ស ជាមិត្តរួបរួមនៃវិស័យ កីឡា ដែលមានយុវជន ជាអ្នកទ្រទ្រង់ និងបន្តវេន ។

៣. កំរិតស្នូលនៃសិស្សចាប់ពីថ្នាក់ទី១ ដល់ប្រជាជនខ្មែរទូទាំងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ។

៤. កំរិតស្នូលនៃសិស្សដែលមានចំណេះដឹង ក្រសួងអប់រំយុវជន និងកីឡា ជាមិត្តរួបរួមនៃសិស្ស ដែលមានចំណេះដឹងខ្ពស់ ជាមួយអន្តរជាតិ ។

Q C M

ចំណេញផ្សេងៗ :

- ១- ប្រមុខរដ្ឋនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា គឺព្រះចៅក្រុង.....
- ២- ក្នុងអាណត្តិទី២ ក្រសួងដែលដឹកនាំដោយសហរដ្ឋមន្ត្រី គឺ ក្រសួងការងារជាតិ.....
- ៣- ព្រះមហាក្សត្រទ្រង់ចេញព្រះរាជក្រឹត្យ..... តែងតាំងចៅក្រម និងព្រះរាជអាជ្ញាអម សាលាជំរះក្តីតាមសំណើរបស់អង្គជំនុំជម្រះក្រុមប្រឹក្សាអង្គចៅក្រម ។ (អមាសទី២ឆ្នាំ២០០២)
- ៤- ព្រះមហាក្សត្រទ្រង់ឡាយព្រះហស្តលេខាលើព្រះរាជក្រឹត្យ..... ប្រកាសអោយប្រើ ច្បាប់ដែលអង្គការនីតិបញ្ញត្តិបានសម្រេចហើយ ។ (ផ្នែកជាតិថ្ងៃ ២២កក្កដា ២០០២)

បេក្ខជនទី១២ :

អំណាចគុណភាព

១១៤ ស. ច្បាប់ជាអ្វី ? សិទ្ធិជាអ្វី ? តើច្បាប់ និងសិទ្ធិមានន័យដូចម្តេច ?

ចំ. ក. ច្បាប់ : គឺជាបទបញ្ញត្តិកំណត់ដោយរដ្ឋ ដែលមានភាពឡើងទាត់ ត្រឹមត្រូវសំរាប់ អោយពលរដ្ឋក្នុងសង្គមនីមួយៗ ត្រូវតែគោរពតាម ។ ច្បាប់នៃសង្គមនីមួយៗ អាចមានភាព ផ្សេងគ្នា ទៅតាមការដាក់ស្តែងរបស់សង្គមនោះ ។

ឆាចនិយមន័យផ្សេងៗ ទៀត អំពីច្បាប់ :

- ឆាចសូត្រាច : ច្បាប់គឺអ្វីដែលមនុស្សពឹងផ្អែកជំនួសគ្នា អាចទៅដើម្បីរកយុត្តិធម៌ ។
- ឆាចស្វ័យច្បាប់ : ច្បាប់គឺជាសិល្បៈអនាម័យ ។
- ឆាចក្រចក : ច្បាប់ជាធម្មនុញ្ញក្នុងច្បាប់បំផុត របស់មនុស្សសំរាប់ការពារសិទ្ធិ និងសេរីភាពដែលធម្មជាតិបានសម្ព័ន្ធសំរាប់អោយឡើង ដើម្បីជីវិតរស់នៅក្នុងសង្គមនោះ ។
- ឆាចស្មោះ : ច្បាប់ គឺអ្វីដែលគេបោះប្រោម និងការពារ ។

ខ. សិទ្ធិ : គឺជាអំណាចពិសេសរបស់មនុស្ស ដែលធម្មជាតិផ្តល់អោយកំណត់កំណើត សំរាប់អោយមនុស្សការពារខ្លួនពីការរំលោភបំពាននៃអ្នកដទៃ និងអាចអោយមនុស្សធ្វើនូវ ឬធ្វើនោះ ក្នុងករណីស្របច្បាប់ ។

- សិទ្ធិ គឺជាគោតសក្ខីភាព ដែលធម្មជាតិផ្តល់អោយមនុស្សមានលក្ខណៈខ្ពស់ ដាច់អំពីសត្វ ។ បើគ្មានសិទ្ធិទេ មនុស្សមិនខុសពីសត្វឡើយ ហើយមិនអាចរស់បានដងក់មាន ។

គ. ច្បាប់ និងសិទ្ធិមានលក្ខណៈខុសគ្នា :

- ច្បាប់កើតឡើងដោយមនុស្សជាអ្នកបង្កើត ។ ច្បាប់ចាប់បង្ខំអោយមនុស្សត្រូវ តែ គោរពតាម ។ ច្បាប់ការពារសិទ្ធិសេរីភាពរបស់មនុស្ស អោយដើរត្រួតត្រា កុំអោយបំពាន សិទ្ធិគ្នា ។ អ្នកដែលប្រព្រឹត្ត ល្មើសច្បាប់ត្រូវផ្តន្ទាទោសតាមកំរិតស្រាវជ្រាវ ។

- សិទ្ធិមានស្រាប់តាំងពីចម្លងជាតិ មនុស្សត្រូវប្រកាន់តែមានសិទ្ធិទាំងអស់ ។ សិទ្ធិមាន
កំលែងភ្លើងគ្នា គ្មាននរណាមានសិទ្ធិ ច្រើនជាងនរណាទេ ហើយក៏គ្មាននរណាមានសិទ្ធិសំបូរណ៍
ហូរហៀរ ចែកអោយទៅនរណាដែរ ។ មនុស្សទាំងអស់ មិនអាចប្រើសិទ្ធិរបស់ខ្លួនហួសពី
ក្របខ័ណ្ឌសីលធម៌ និងច្បាប់សង្គមបានឡើយ ។

សិទ្ធិរបស់ជនត្រូវប្រកាន់តែដើរតាមគន្លងមួយស្របគ្នា ដែលមានច្បាប់ជាអ្នកកំនត់ ។
បើហួសក្របខ័ណ្ឌនៃច្បាប់កំនត់ និងត្រូវបំពានដល់សិទ្ធិ ឬជនប្រយោជន៍អ្នកដទៃ ដែលគេ
ហៅថា "នៃសាសន៍" ។

**១១៥ ស. តើប្រព័ន្ធតុលាការនៅកម្ពុជា មានសារៈសំខាន់ណាមួយដល់សិទ្ធិរបស់អ្នកដទៃ
មានឥទ្ធិពលដល់សិទ្ធិ ឬទេ ?**

- ចំ. នៅកម្ពុជា មានសារៈសំខាន់ណាមួយដល់សិទ្ធិរបស់អ្នកដទៃ ។
- សារៈសំខាន់ៗ :
 - តុលាការខេត្តក្រុង ឬសាលាដំបូង (នៅតាមខេត្តឬនៅក្រុង)
 - តុលាការយោធា (សំរាប់រឿងក្តីរបស់យោធិន)
 - សារៈសំខាន់ៗ :
 - សាលាឧទ្ធរណ៍ នៅទីក្រុងភ្នំពេញ
 - តុលាការកំពូលនៅទីក្រុងភ្នំពេញ

១១៦ ស. តើមនុស្សម្នាក់ៗមានសិទ្ធិស្មើគ្នាដែរឬទេ ?

- ចំ. មនុស្សម្នាក់ៗ តែងតែមានការទទួលខុសត្រូវពីរយ៉ាងគឺ :
១. ទំនួលខុសត្រូវផ្នែកសីលធម៌ : ជាការទទួលខុសត្រូវចំពោះសីលធម៌ ឬ
វិចារណញ្ញាណរបស់ខ្លួនផ្ទាល់ ។
 ២. វិប្បដិសារី នៅពេលខ្លួនប្រព្រឹត្តខុសលើអ្វីមួយ ។ អ្នកដទៃ មិនបានឃើញមិនបានដឹង
តែវិចារណញ្ញាណយើង ជាអ្នកដឹង ហើយស្តីបន្ទោសខ្លួនឯងដោយខ្លួនឯង ។

២. តំណាងនៃសិទ្ធិសីលធម៌ :

ជាការទទួលខុសត្រូវចំពោះមុខច្បាប់សង្គមនៅពេលដែល យើងប្រព្រឹត្តល្មើសច្បាប់
គឺត្រូវទទួលវិបាកវិន័យពីតុលាការ ឬពីអង្គការមានសមត្ថកិច្ច ។

១១៧ ស. តើការទទួលខុសត្រូវផ្នែកសីលធម៌មានលក្ខណៈអ្វីខុសពីការទទួលខុសត្រូវផ្នែកសីលធម៌ ?

ចំ. ទំនួលខុសត្រូវ ផ្នែកសីលធម៌ ចែកចេញជាកំហុសពីរយ៉ាង :

១. កំហុសច្បាប់សីលធម៌ : តំរូវអោយមានការចេញសេចក្តីការទូទាត់ តែមិនចំពោះជា
អ្នកណាប្រព្រឹត្តត្រូវតែអ្នកនោះជាអ្នកសងឡើយ ។ អ្នកដទៃ ឬអ្នករាណាម្នាក់ អាច
ចេញសេចក្តីសម្រេចអ្នកប្រព្រឹត្ត ក្នុងរូបភាពជូនដល់ការទូទាត់ ឬជាជំនុំជំន្រង ។

២. កំហុសច្បាប់សីលធម៌ : យើងត្រូវចេញផ្លូវច្បាប់ និងជំនុំជំន្រង ឱ្យគេ ។

៣. កំហុសច្បាប់សីលធម៌ : ជាកំហុសដែលមានលក្ខណៈជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌដែលធ្វើ
អោយមានរបួសស្នាមស្នាមរបួសដល់ការប្រមាទជីវិត ឬសំលាប់ជីវិត ។ ក្រៅពីនេះ
នៅមានករណីជាច្រើនទៀត ដែលចាត់ទុកក្នុងបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ដូចជាករណី សូចប្បដ្ឋ
ការជួញដូរកេរ្តិ៍ - ចាប់រំលោភ - សួចជាតិ ... ។

បទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌតំរូវលើអ្នកប្រព្រឹត្ត ត្រូវតែទទួលទោស ក្នុងករណីជាធិតិដទៃ ។
បទល្មើសច្បាប់សីលធម៌ជាលក្ខណៈសំលាប់ជីវិតហៅថា បទល្មើស ។

១១៨ ស. នៅក្នុងបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ មានបទល្មើសអ្វីខុស ? ចូរពន្យល់ ៥

ចំ. បទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌកំណត់ដោយកំរាបអោយមានបទល្មើសពីរយ៉ាងផ្សេងគ្នាដែរ គឺ បទល្មើស
អម្បា និង បទល្មើសច្បាប់សីលធម៌ ។

១. បទល្មើសអម្បា : ជាបទល្មើសដែលមានគោលបំណងផ្ដន្ទាទោស សំរាប់អំពើ
ដែលនាំ អោយមានការខូចសញ្ញាប័ណ្ណបំប្លែង និងសន្តិសុខ សាធារណៈ ។

២. បទល្មើសច្បាប់សីលធម៌ : ជាបទល្មើសដែលមានគោលបំណងធ្វើអោយមានការជូនដល់

កំហុសខាត ដែលបណ្តាលមក ពីរំលោភលើស ដល់កាតិវង្ស ហើយក្នុងកាលបរិច្ឆេទនេះ អ្នក
រងគ្រោះបានទទួលសំណង ដ៏មិនត្រូវស្មើនឹង កំហុសខាតដែលខ្លួនបានបាត់បង់ ។

**១១៩ ស. ថវិកាបណ្តឹងដើម្បីប្រគល់ ឬចាត់ចែងការសិទ្ធិផ្ទុយ តាមច្បាប់
ណាខ្លះ ?**

- ជ. ចំពោះបណ្តឹងដើម្បីប្រគល់ ឬចាត់ចែងការសិទ្ធិផ្ទុយ ដោយវិធីប្រយោជន៍ :**
- ចេញបញ្ជាអោយសងដំណើរការដល់ កំហុសខាត ឬស្រាយបំបាត់ ។
 - រឹបរអូសទ្រព្យសម្បត្តិរបស់កូនបំបាត់ ដូចជាសេវាឥត និងអចលនវត្ថុ រឺទ្រព្យបញ្ចាំ ផ្សេងៗ ។
 - ដាក់ពន្ធនាគារ ។

**១២០ ស. តើការបោះឆ្នោតសម្រាប់ប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធបណ្តោះអាសន្ន
ក្នុងករណីជំនុំជម្រះ ?**

- ជ. និរាករណ៍មានសមត្ថកិច្ចរក្សាទុកចាប់ខ្លួនដល់ស្ថានភាពដែលប្រព្រឹត្តបទល្មើសជាក់ស្តែងដូចជា :**
- ជននោះកំពុងតែប្រព្រឹត្តបទល្មើសឬបទឧក្រិដ្ឋ រឺ កំពុងរត់ដែលត្រូវ
តេស្តកម្រិតប្រឆាំងប្រកិច្ច ។
 - ជនសង្ស័យបានត្រូវសាក្សី ឬជនរងគ្រោះចម្លងបង្ហាញនៅនឹងកន្លែង ដែលប្រព្រឹត្ត
រំលោភក្រិដ្ឋ រឺ បទល្មើស ថាជា ចម្លែង ។
 - ជនសង្ស័យ កំពុងរក្សាទុកចេញពីកន្លែងកើតហេតុ ។

**១២១ ស. តើការប្តឹងផ្តល់គ្នាមានប៉ុន្មានករណី ? អ្វីខ្លះ ? ហើយចែកជា
ប៉ុន្មានប្រភេទ ? ចុះប្រែប្រួល ?**

- ជ. ការប្តឹងផ្តល់គ្នាមាន ៦ ករណី គឺ :**
- ការប្តឹងដល់សាលាដំបូង
 - ការប្តឹងដល់សាលាដំបូង
 - ការប្តឹងដល់សាលាដំបូង

- ការប្តឹងដល់សាលាដំបូង
 - ការប្តឹងដល់សាលាដំបូង
 - ការប្តឹងដល់សាលាដំបូង
- ការប្តឹងផ្តល់តែជា ៣ ប្រភេទ :

- ករណីទី ១ : ប្តឹងទៅតុលាការដំបូង រឺនគរបាល ដើម្បីតវ៉ា អំពីបុគ្គលអង្គការ
ឬ ស្ថាប័ន ដែលបានរំលោភសិទ្ធិរបស់នរណាម្នាក់ ។

- ករណីទី ២ : ធ្វើឡើងដោយការមិនពេញចិត្ត ដែលបុគ្គលិកស្ថាប័នរដ្ឋ ឬ
អង្គការបានត្រូវបានចោទប្រព្រឹត្ត ខុសច្បាប់ ដែលធ្វើ អោយប៉ះពាល់ ដល់ទ្រព្យសម្បត្តិ
សិទ្ធិសេចក្តីថ្លៃថ្នូរ សេរីភាព ឬរូបរាងកាយរបស់បុគ្គលណាម្នាក់ ។ ជនរងគ្រោះ ឬ អង្គការ
តំណាងជនរងគ្រោះនោះ មានសិទ្ធិប្តឹង ។ ការប្រឆាំង ឬ ការប្តឹង ឧទ្ធរណ៍ ប្រឆាំងនឹងការ
សំរេចចិត្តរបស់តុលាការខេត្ត-ក្រុង ក៏អាចទាក់ទងក្នុងប្រភេទ បណ្តឹងនេះដែរ ។

- ករណីទី ៣ : សំដៅដល់ការបរិហារ ហើយបណ្តឹងនេះ ធ្វើដោយមនុស្សម្នាក់
រឺប្រជាជនរដ្ឋច្រើននាក់ប្រឆាំង នឹងបុគ្គល របស់រដ្ឋាភិបាល ឬស្ថាប័ន ដែលប្រព្រឹត្តខុសច្បាប់
ធ្វើអោយប៉ះពាល់ ដល់ជនប្រយោជន៍រឺទ្រព្យសម្បត្តិរដ្ឋ ។ បណ្តឹងនេះអាចរាប់បញ្ចូល
ការហើតោកម្ម ការគំរាម រឺ ស៊ីស័ន្ត ចាប់ខ្លួន យកប្រាក់ និង លេងល្បែងស៊ីសង ។

១២២ ស. តើដំណើរការស៊ើបអង្កេតមានប៉ុន្មានអ្វីខ្លះ ?

- ជ. ដំណើរការស៊ើបអង្កេតមានប៉ុន្មានអ្វីខ្លះ :**
- ការអញ្ជើញសាក្សីខ្លួនមកកាន់តុលាការ
 - ការប្រមូលព័ត៌មានតាមរយៈ ការសួរដេញដោលរបស់អ្នកកាត់ក្តី ។

១២៣ ស. ដូចម្តេចបាននាសាលាត្រួតពិនិត្យ ?

**ជ. សាលាត្រួតពិនិត្យ គឺជាសាលាត្រួតពិនិត្យដែលត្រូវដោយតុលាការខេត្ត-ក្រុង ក្នុងពេល
ធ្វើសវនាការដែលត្រូវធ្វើឡើង (ដូចបាន) អវត្តមាន មិនបានចូលរួមសវនាការ ។**

២. ចង្ហៀងរដ្ឋបាល : ជាបណ្តឹងដែលមានភាពបំណងប្តឹងរកយុត្តិធម៌។

កំហូរខាត ដែលបណ្តាលមក ពីអំពើល្មើស ដល់ភាគីរងគ្រោះ ហើយក្នុងគោលបំណងនេះ អ្នក
រងគ្រោះបានទទួលសំនង ជំងឺចិត្តចូលរួមនឹង កំហូរខាតដែលខ្លួនបានបាត់បង់ ។

**១១៩ សំ. ចំពោះបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវបានតុលាការវិនិច្ឆ័យ តាមវិធី
ណាខ្លះ ?**

- ចំ. ចំពោះបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវបានតុលាការវិនិច្ឆ័យ ដោយវិធីបីយ៉ាងគឺ :
- ចេញបញ្ជាអោយសងជំងឺចិត្តជួសជុល កំហូរខាត ឬស្រាយបំបុន ។
 - រឹបអូសទ្រព្យសម្បត្តិរបស់កូនបំបុន ដូចជាផលនេសាទ និងអចលនវត្ថុ ទ្រព្យបញ្ចាំ ផ្សេងៗ ។
 - ដាក់ពន្ធនាគារ ។

**១២០ សំ. តើគណនាមានសមត្ថកិច្ចអាចចាប់ខ្លួនជនដែលប្រព្រឹត្តបទល្មើស
ក្នុងករណីជាក់ស្តែងអ្វីខ្លះ ?**

- ចំ. នគរបាលមានសមត្ថកិច្ចអាចចាប់ខ្លួនជនល្មើសដែលប្រព្រឹត្តបទល្មើសជាក់ស្តែងដូចជា :
- ជននោះកំពុងតែប្រព្រឹត្តបទល្មើសឬបទឧក្រិដ្ឋ កំពុងរត់ដែលត្រូវ
តែស្រែកដេញចាប់ប្រដាប់ប្រកប ។
 - ជនសង្ស័យបានត្រូវសាក្សី ឬជនរងគ្រោះចូលបង្ហាញនៅនិងកន្លែង ដែលប្រព្រឹត្ត
អំពើឧក្រិដ្ឋ បទល្មើស ថាជា ចិត្តថេន ។
 - ជនសង្ស័យ កំពុងរកវិធីរត់ចេញពីកន្លែងកើតហេតុ ។

**១២១ សំ. តើការប្តឹងផ្តល់គ្នាមានប៉ុន្មានករណី ? អ្វីខ្លះ ? ហើយមែនជា
ប៉ុន្មានប្រភេទ ? ចុះរៀបចំ ២**

- ចំ. ការប្តឹងផ្តល់គ្នាមាន ៦ករណី គឺ :
- ករណីរដ្ឋបាល
 - ករណីពាណិជ្ជកម្ម
 - ករណីពលកម្ម

- ករណីព្រហ្មទណ្ឌ - ករណីបទឧក្រិដ្ឋ - ករណីយោបា

ការប្តឹងផ្តល់ចែកជា ៣ ប្រភេទ :

- **ករណីទី ១ :** ប្តឹងទៅតុលាការដំបូង រឺនគរបាល ដើម្បីតវ៉ា អំពីបុគ្គលអង្គការ
ឬ ស្ថាប័ន ដែលបានរំលោភសិទ្ធិរបស់នរណាម្នាក់ ។

- **ករណីទី ២ :** ធ្វើឡើងដោយការមិនពេញចិត្ត ដែលបុគ្គលិកស្ថាប័នរដ្ឋ ឬ
អង្គការបានត្រូវគេចោទអំពីការប្រព្រឹត្ត ខុសច្បាប់ ដែលធ្វើ អោយប៉ះពាល់ ដល់ទ្រព្យសម្បត្តិ
សិទ្ធិសេចក្តីថ្លៃថ្នូរ សេរីភាព ឬរូបរាងកាយរបស់បុគ្គលណាម្នាក់ ។ ជនរង គ្រោះ ឬ អង្គការ
តំណាងជនរងគ្រោះនោះ មានសិទ្ធិប្តឹង ។ ការប្រឆាំង ឬ ការប្តឹង គួររំលឹក ប្រឆាំងនឹងការ
សំរេចចិត្តរបស់តុលាការខេត្ត-ក្រុង ក៏អាចចាត់ទុកក្នុងប្រភេទ បណ្តឹងនេះដែរ ។

- **ករណីទី៣ :** សំដៅដល់ការបរិហារ ហើយបណ្តឹងនេះ ធ្វើដោយមនុស្សម្នាក់
រឺប្រជាពលរដ្ឋច្រើននាក់ប្រឆាំង និងបុគ្គល របស់រដ្ឋាភិបាល ឬស្ថាប័ន ដែលប្រព្រឹត្តខុសច្បាប់
ធ្វើអោយប៉ះពាល់ ដល់ផលប្រយោជន៍ រឺទ្រព្យសម្បត្តិរដ្ឋ ។ បណ្តឹងនេះអាចរាប់បញ្ចូល
ករណីចោរកម្ម ការតែបន្ត - ស៊ីស៊ីន្ត ចាប់ជីវិត យកប្រាក់ និង លេងល្បែងស៊ីសង ។

១២២ សំ. តើជំនាញស៊ើបសួរកេរហេតុផលមានអ្វីខ្លះ ?

- ចំ. ដំណើរការស៊ើបសួរកេហេតុផលមាន :
- ការអញ្ជើញសាមីខ្លួនមកកាន់តុលាការ
 - ការប្រមូលព័ត៌មានតាមរយៈ ការសួរដេញដោលរបស់អ្នកកាត់ក្តី ។

១២៣ សំ. ជុំបង្កើតហៅថាសាលាក្រមកំណែប្តូរ ?

ចំ. សាលាក្រមកំណែប្តូរ គឺ ជាសាលាក្រមដែលចេញដោយតុលាការខេត្ត-ក្រុង ក្នុងគោល
ច្រើននាការដែលត្រូវត្រួតពិនិត្យ (ចុងចោទ) អវត្តមាន មិនបានចូលរួមសវនាការ ។

១២៤ សំ. តើសមាសភាពនៃឧត្តមក្រុមប្រឹក្សាអង្គចៅក្រមមានអ្វីខ្លះ ? មាន អាណត្តិ ប៉ុន្មានខ្លះ ?

ចំ. សមាសភាពឧត្តមក្រុមប្រឹក្សាអង្គចៅក្រមមាន :

- ១. ព្រះមហាក្សត្រ ជាព្រះប្រធាន
 - ២. រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងយុត្តិធម៌ ជាសមាជិក
 - ៣. ប្រធានតុលាការកំពូល ជាសមាជិក
 - ៤. អគ្គព្រះរាជអាជ្ញាអមតុលាការកំពូល ជាសមាជិក
 - ៥. ប្រធានតុលាការសាលាឧទ្ធរណ៍ ជាសមាជិក
 - ៦. អគ្គព្រះរាជអាជ្ញាអមសាលាឧទ្ធរណ៍ ជាសមាជិក
 - ៧. ចៅក្រម ពលរដ្ឋ ដែលបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងដោយចៅក្រម ជាសមាជិក
- ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សាអង្គចៅក្រម ត្រូវមានសមាជិកបំរុង ពលរដ្ឋ ដែលបោះឆ្នោត ជ្រើសតាំងដោយចៅក្រមទូទាំងប្រទេសសំរាប់ជំនួសសមាជិកជាប់ឆ្នោតដែលអវត្តមាន ។
- ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សាអង្គចៅក្រមមានអាណត្តិ ៩ឆ្នាំ ។

១២៥ សំ. តើគោលការណ៍ ជាមូលដ្ឋាននៃឧត្តមក្រុមប្រឹក្សាអង្គចៅក្រម មានអ្វីខ្លះ?

ចំ. គោលការណ៍ ជាមូលដ្ឋាន នៃឧត្តមក្រុមប្រឹក្សាអង្គចៅក្រម គឺ :

- ចៅក្រមទាំងឡាយត្រូវកាន់កាប់តាមគតិយុត្តិធម៌ ផ្អែកលើហេតុការណ៍ដែលមាននៅ ចំពោះមុខ ។
- ចៅក្រម ត្រូវគោរពតាមច្បាប់ដោយមិនព្យាបាលនឹងការគំរាមសង្កត់ ការគំរាមកំហែង បំភិត បំភ័យដោយ ចំពោះ វិមិន្ទចំពោះ អំពើភាគីណាមួយ ក្នុងរឿងកាត់ក្តីវិវាទក្នុងក្រុង ឡើយ ។
- ចៅក្រមមិនត្រូវនៅមុខអំនាចនីតិប្រតិបត្តិ មិត្តភក្តិ ឬក្រោមភាគីនយោបាយណា មួយឡើយ
- ចៅក្រមត្រូវតែជាអ្នកសុចរិត និងមានសមត្ថភាពគ្រប់គ្រាន់ ក្នុងការបំពេញមុខងារ ក្នុងតុលាការ
- ចៅក្រមត្រូវតែរក្សាអត្តសញ្ញាណ វេជ្ជបញ្ជាអតីតទាំង ៤យ៉ាង ។

សូកាសិន "លោកតែងតែខ្វះខាត ចិត្តសង្ស័យ"

១២៦ សំ. តើអត្ថន័យនៃ៤យ៉ាងនេះចៅក្រមត្រូវតែរក្សាច្បាស់ គឺអ្វីខ្លះ ?

ចំ. អត្ថន័យទាំង ៤ យ៉ាងគឺ :

- ១. (ឆន្ទៈតិ < ឆន្ទៈ + អត្ថិ) លំអៀងព្រោះស្រឡាញ់
- ២. (ទោសាតិ < ទោសៈ + អត្ថិ) លំអៀងព្រោះស្លាប់
- ៣. (ភយាតិ < ភយៈ + អត្ថិ) លំអៀងព្រោះភ័យខ្លាច
- ៤. (មោហាតិ < មោហៈ + អត្ថិ) លំអៀងព្រោះមិនដឹង - ព្រោះល្ងង់ - មិនច្បាស់ក្នុងចិត្ត ។

១២៧ សំ. តើតុលាការមានសារៈសំខាន់ណាខ្លះ ដល់ជីវភាពរដ្ឋជាង ១

ចំ. តុលាការមានសារៈសំខាន់ណាស់ចំពោះជីវភាពរស់នៅរបស់ប្រជាជន គឺ :

- ជាអ្នករក្សាសណ្តាប់ធ្នាប់ សន្តិសុខ សាធារណៈ
 - ជាអ្នករក្សា ការពារ សុវត្ថិភាព ផ្លូវកាយ និង ផ្លូវចិត្ត ដល់ ប្រជាពលរដ្ឋគ្រប់រូប ។
 - ជាអ្នកការពារសិទ្ធិសេរីភាពរបស់បុគ្គលអោយមាន បរិបូរណ៍ និងទប់ស្កាត់ មិនឱ្យ សិទ្ធិរបស់ បុគ្គលម្នាក់ៗ ប្រើហួសត្រូវដែនដែលទៅរំលោភ ដល់សិទ្ធិអ្នកដទៃ ។
 - ជាអ្នកផ្តល់យុត្តិធម៌ ដល់ប្រជាពលរដ្ឋ ធានាដល់ ការអនុវត្ត ច្បាប់អោយមានប្រសិទ្ធ ភាព ។
- ប្រសិនបើតុលាការគ្មានយុត្តិធម៌ ប្រជាពលរដ្ឋ គ្មានជំនឿលើ ច្បាប់ហើយរីករាយ មធ្យោបាយ ផ្ទាល់ខ្លួនដោយមិនពឹងលើច្បាប់ដែលនាំឱ្យមានអស្ថិរភាពសង្គមឈានទៅរកភាព អនធឺបពេញ មិនគោរពច្បាប់ ឬការប្រើអំពើហិង្សា ផ្សេងៗ ។

១២៨ សំ. តើក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញមានអាណត្តិប៉ុន្មានខ្លះ? មានសមាជិកប៉ុន្មាន រូប? រៀបរាប់នូវនិយមន័យរបស់ប្រជាជន?

ចំ. ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ មានអាណត្តិ ៩ឆ្នាំ ។ មានសមាជិក ៩រូប ។

- សមាជិកក្រុមប្រឹក្សា ធម្មនុញ្ញ ចំនួន $\frac{1}{3}$ (ពលរដ្ឋ) ត្រូវផ្ទាល់ថ្មី ក្នុងរយៈពេល ៣ឆ្នាំ ម្តងៗ ។
- សមាជិក ពលរដ្ឋត្រូវតែងតាំងដោយព្រះមហាក្សត្រ ។
- ពលរដ្ឋច្បាប់ ជ្រើសតាំងដោយរដ្ឋសភា ។
- ពលរដ្ឋច្បាប់ ត្រូវតែងតាំងដោយ ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សាអង្គចៅក្រម ។

-សមាជិកក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ ត្រូវជ្រើសរើសក្នុងចំណោម ឥស្សរជន ដែលមានសញ្ញាប័ត្រចាប់ពី ឧត្តមសិក្សាទៅ (ខាងច្បាប់ ខាងរដ្ឋបាល ខាងការទូត ឬ ខាងសេដ្ឋកិច្ច ...)
-ប្រធានត្រូវជ្រើសតាំងដោយសមាជិកក្រុមប្រឹក្សា ធម្មនុញ្ញ ។
-ប្រធានមានសម្លេងឧត្តមានភាពក្នុងករណី បែកសម្លេងជាពីរស្មើគ្នា ។ (មាត្រា ១៣៧-១៣៨)

១២៩ សំ. តើក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញមានសមត្ថកិច្ចអ្វីខ្លះ ?

ចំ. ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញមាន សមត្ថកិច្ច :
- ធានាការពារការគោរពរដ្ឋធម្មនុញ្ញ
- បកស្រាយរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងច្បាប់ដែល រដ្ឋសភាបានអនុម័ត និងព្រឹទ្ធសភា បានពិនិត្យចប់សព្វគ្រប់ហើយ ។
- ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញមានសិទ្ធិពិនិត្យ និងសម្រេច អំពីករណីវាទកម្មទាក់ទង នឹងការបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងតំណាងរាស្ត្រ និងការបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងសមាជិកព្រឹទ្ធសភា ។

១៣០ សំ. តើក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញមានតួនាទីអ្វី ? មានសមាសភាពអ្វីខ្លះ?

ចំ. ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញមាននាទីជាអ្នកជ្រើសរើសព្រះមហាក្សត្រនី នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ក្នុងរយៈពេល៧ថ្ងៃយ៉ាងយូរ ក្រោយពេលព្រះមហាក្សត្រទ្រង់ចូល ទីវង្គត ។

- សមាសភាព នៃក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញមាន :
- ប្រធានព្រឹទ្ធសភា
 - ប្រធានរដ្ឋសភា
 - នាយករដ្ឋមន្ត្រី
 - សម្តេចព្រះសង្ឃរាជ គណៈមហានិកាយ និងគណៈធម្មយុត្តិកនិកាយ
 - អនុប្រធានទី១ និង ទី២ នៃព្រឹទ្ធសភា
 - អនុប្រធានទី១ និង ទី២ នៃរដ្ឋសភា

១៣១ សំ. តើសមាសភាពតុលាការមានអ្វីខ្លះ ?

ចំ. សមាសភាពរបស់តុលាការមាន :
- ចៅក្រម (ចៅក្រមជំរះក្តី និង ចៅក្រមស៊ើបអង្កេត)
- ព្រះរាជអាជ្ញា ឬ អគ្គព្រះរាជអាជ្ញា
- តុលាការ (ជំនួយការកត់ត្រា)

១៣២ សំ. តើតុលាការកំពូលជំនុំជម្រះដោយភ្នាក់ងារអ្វី ? សេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការកំពូល មានឥទ្ធិពល ឬ អ្វី ?

ចំ. តុលាការកំពូលជំនុំជម្រះក្តីដោយភ្នាក់ងារដែលអង្គច្បាប់ ពេញលេញនៃសភាស្តីប្រតិភូប្រសិនបើមានបណ្តឹងសារ ទុក្ខលើកទីពីរ តុលាការនេះ ជំនុំជម្រះលើអង្គហេតុផងដែរ ។
សេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការកំពូល ជាសេចក្តីសម្រេច **អតិថេយ្យ** មានន័យថាមិនអាចប្តឹងតវ៉ាបានឡើយ លើកលែងតែ **ចល្លីបដេសី** ក្នុងករណីមួយចំនួន ដែលមានកំណត់ក្នុងច្បាប់ ។ សេចក្តីសម្រេចនេះ ហៅថា **សាធិតា** ។

Q C M

I. ស្ថានភាពសញ្ញា ✓ ក្នុងប្រអប់ចំណុចដើមនៃច្បាប់ :

- ១- ប្រធានឧត្តមក្រុមប្រឹក្សាអង្គចៅក្រម គឺ :
☒ ព្រះមហាក្សត្រ ☐ រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងយុត្តិធម៌
☐ ប្រធានតុលាការកំពូល ☐ ប្រធានព្រឹទ្ធសភា
- ២- គ្មានជនណាម្នាក់ដែលត្រូវតែឃុំខ្លួន ដោយមិនបានបញ្ជូនទៅ ចៅក្រមតាមពាក្យបណ្តឹងរបស់ព្រះរាជអាជ្ញាលើសពីរយៈពេល :
☐ ១ថ្ងៃ ☒ ២ថ្ងៃ ☐ ៥ថ្ងៃ ☐ ៧ថ្ងៃ
- ៣- បណ្តឹងរបស់តុលាការប្រឆាំងនឹងបុគ្គលរបស់រដ្ឋាភិបាល វិស្វាម័យ ដែលប្រព្រឹត្តខុសច្បាប់ ហើយធ្វើអោយប៉ះពាល់ដល់ប្រយោជន៍ វិទ្យុសម្បត្តិរដ្ឋ ជាប្រភេទ :
☒ បណ្តឹងបរិហារ ☐ បណ្តឹងតវ៉ា ☐ បណ្តឹងទទួលរណ៍ ☐ បណ្តឹងសារទុក្ខ

មេរៀនទី១៣ :

ប្រព័ន្ធសេដ្ឋកិច្ច

១៣៣ ស. តើប្រព័ន្ធសេដ្ឋកិច្ច ចែកជាប៉ុន្មានផ្នែក ? ម្ល៉េះ ?

ចំ. ប្រព័ន្ធសេដ្ឋកិច្ចចែកចេញជាបីផ្នែកគឺ :

- សេដ្ឋកិច្ចប្រពៃណី
- សេដ្ឋកិច្ចរដ្ឋ
- សេដ្ឋកិច្ចមីផ្សារ

១៣៤ ស. បច្ចុប្បន្នតើព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាអនុវត្តប្រព័ន្ធសេដ្ឋកិច្ចម្ល៉េះ?

ចំ. បច្ចុប្បន្នព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា អនុវត្តប្រព័ន្ធសេដ្ឋកិច្ចមីផ្សារ (មាត្រាទី ៥៦)

ការរៀបចំ និងការប្រព្រឹត្ត ទៅនៃប្រព័ន្ធសេដ្ឋកិច្ចនេះ នឹងមានកំណត់ក្នុងច្បាប់ ។

១៣៥ ស. ដូចម្តេចហៅថាសេដ្ឋកិច្ចប្រពៃណី ? តើសេដ្ឋកិច្ចប្រពៃណី មានគុណសម្បត្តិ និងគុណវិបត្តិដូចម្តេច ? (ឧបសគ្គ២ ឆ្នាំ២០០៣)

ចំ. ក. សេដ្ឋកិច្ចប្រពៃណីជាសេដ្ឋកិច្ចបែបបុរាណដែលមានកាំងពីយូរលង់ណាស់មកហើយ គឺជាសេដ្ឋកិច្ច :

- មានខ្សែផលិតកម្ម និងចែកចាយបែបសាមញ្ញ
- របបកម្មសិទ្ធិបុគ្គលលើមធ្យោបាយផលិតកម្ម
- វិធីផលិតសាមញ្ញ ឬបែបបុរាណបន្តជំនាត់មួយទៅជំនាត់មួយ ឬមានតាតាពីដូនតា
- បច្ចេកទេសផលិតអន់ថយហួសសម័យ និងមានលក្ខណៈអភិរក្ស
- គ្មានការកែលម្អ ឬ កែច្នៃបច្ចេកទេសផលិត និងឧបករណ៍ពលកម្ម ។
- អនុវត្តតាមទំនៀមទំលាប់ប្រពៃណី នៃតំបន់មិនមួយ
- កំពុងមានវត្តមាននៅតាម ជនបទ នៃតំបន់អាស៊ី អាហ្វ្រិក និងអាមេរិកខាងត្បូង (អាមេរិកឡាទីន)

ឧទាហរណ៍ : សិប្បកម្មតំបាញ កសិកម្មនេសាទ បេះក្រវាញ ជីវចុង ដំឡើង ។

ខ. គុណសម្បត្តិ និង គុណវិបត្តិនៃសេដ្ឋកិច្ចប្រពៃណី

*** គុណសម្បត្តិ :**

- បង្កអោយពលរដ្ឋមានមុខរបរចាំបាច់តាមជំនាញ អាចម្ចាស់ការរស់បាន ។
- មានសេរីភាពក្នុងមុខរបរផលិតកម្ម ឬមានស្វ័យភាពក្នុងអាជីព ។
- ប្រើប្រាស់ប្រភពទុនតិច និងអាចមានលទ្ធភាពធ្វើបានគ្រប់ៗគ្នា
- មិនអំពល់ដល់រដ្ឋ ដល់រដ្ឋាភិបាល ក្នុងការបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ និងមុខជំនាញ
- មិនអំពល់ដល់រដ្ឋ និងរដ្ឋាភិបាល ក្នុងការរកការងារអោយធ្វើ

*** គុណវិបត្តិ :**

- ខ្សែផលិតកម្ម ខ្សែសេដ្ឋកិច្ច ឧបត្ថម្ភខ្ពស់ មិនបានចូលរួមក្នុងផលិតកម្មទំនិញនាំ ចេញ ។
- ផលិតបានបន្តិចបន្តួចត្រាន់និងចិញ្ចឹមព្រះពុទ្ធ ពិបាកក្នុងការលើកកម្ពស់គុណភាព នៃជីវិត
- អាចពិបាករកមីផ្សារ ក្តាប់មីផ្សារមិនបាន ហើយអាចផលិតខុស ឬលើសតម្រូវការ ។
- អាចខាតខុស ឬបាត់ខ្លួនក្រ ជួបគ្រោះឡិក្ស ប្រសិនបើមានគ្រោះធម្មជាតិ ។
- មិនបានចូលរួមចំណែកខ្លាំងក្នុងការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចជាតិ ។

១៣៦ ស. ដូចម្តេចហៅថាសេដ្ឋកិច្ចរដ្ឋ ?

ចំ. សេដ្ឋកិច្ចរដ្ឋ គឺជាសេដ្ឋកិច្ចដែលរដ្ឋគ្រប់គ្រងដោយផ្ទាល់ លើមធ្យោបាយ ផលិតកម្មនានា ដូចជាធនធានធម្មជាតិ ប្រព័ន្ធតមនាគមន៍ រោងចក្រ សហគ្រាស និង គ្រឹះស្ថានជំនួញផ្សេងៗ ។

ក្នុងសេដ្ឋកិច្ចនេះរដ្ឋាភិបាលជាអ្នកបញ្ជា សេដ្ឋកិច្ចទៅតាមការយល់ឃើញរបស់ពួកគេ ។

ប្រជាជនមានសិទ្ធិតិចតួចក្នុងការសោះ ក្នុងការបញ្ចេញមតិអំពីសេដ្ឋកិច្ច រឿងនយោបាយក៏ដោយ ។ សេដ្ឋកិច្ចនេះ មិនអនុញ្ញាតអោយមានកម្មសិទ្ធិករជន ពីមធ្យោបាយ

ផលិតកម្មឡើយ ។ រដ្ឋ ជាអ្នកផ្គត់ផ្គង់ ផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុ និងជាអ្នកទទួលបានការខាតបង់ ។

១៣៧ ស. តើសេដ្ឋកិច្ចមានគុណសម្បត្តិ និងគុណវិបត្តិដូចម្តេច ?

ច. ចម្លើយ៖ សេដ្ឋកិច្ច ត្រូវបានប្រើប្រាស់ក្នុងការប្រើប្រាស់ទិន្នន័យនិរន្តរ៍ ។ សេដ្ឋកិច្ចនេះមានគុណសម្បត្តិ និងគុណវិបត្តិ ដូចតទៅ ៖

*** គុណសម្បត្តិ ៖**

- កំណែទំនិញថោក
- ប្រជាជនអាចប្រើប្រាស់បានគ្រប់គ្នា គ្មានចរិកវណ្ណៈ
- គ្មានការប្រើប្រាស់ផ្ទៃដីរំលងគ្នា
- រដ្ឋក្រាបបានល្អិតល្អន់លើមុខទំនិញគ្មានការក្លែងបន្លំទំនិញក្លែងក្លាយ ។

*** គុណវិបត្តិ ៖**

- គិតតែបរិមាណមិនគិតពីគុណភាព
- គ្មានការប្រកួតប្រជែងដណ្តើមទីផ្សារ
- គ្មានការរីកចម្រើន
- ប្រជាពលរដ្ឋ គ្មានសិទ្ធិជ្រើសរើសទំនិញតាមសេចក្តីត្រូវការរបស់ខ្លួន
- ផលិតផលមិនសូវសំបូរបែប ដូចសេដ្ឋកិច្ចទីផ្សារ ។

១៣៨ ស. ដូចម្តេចហៅថាសេដ្ឋកិច្ចទីផ្សារ ?

ច. សេដ្ឋកិច្ចទីផ្សារ ឬ សេដ្ឋកិច្ចសេរី គឺជាសេដ្ឋកិច្ចដែល បើកអោយមានកម្មសិទ្ធិ ឯកជន ពីមធ្យោបាយផលិតកម្ម ។

សេដ្ឋកិច្ចនេះមានសកម្មភាពលក់ និងទិញទំនិញក្នុងទីផ្សារដោយមានអ្នកប្រើប្រាស់ និងអ្នកផលិត ដើរតួនាទីសំខាន់ ក្នុងការ កំណត់តម្លៃទំនិញ តាមរបៀបមធ្យោបាយកម្មសិទ្ធិ

ឯកជន និងយោលទៅតាមគោលការណ៍ នៃការផ្គត់ផ្គង់ និងតម្រូវការ ។

១៣៩ ស. ចូរធ្វើការប្រៀបធៀបចំណុចសង្ខេបនៃ សេដ្ឋកិច្ចរដ្ឋ និងសេដ្ឋកិច្ចទីផ្សារ
(ប្រឈមថ្នាក់ជាតិ ២២កក្កដា ឆ្នាំ២០០២)

ច. ចំណុចសង្ខេបនៃសេដ្ឋកិច្ចទីផ្សារ និងសេដ្ឋកិច្ចរដ្ឋ

សេដ្ឋកិច្ចទីផ្សារ	សេដ្ឋកិច្ចរដ្ឋ
-មានការប្រកួតប្រជែងស្រួចស្រាវ	-គ្មានការប្រកួតប្រជែង
-អ្នកមានទុនតិចត្រូវរក្សាទុកទុន និងបាត់អាជីព	-រដ្ឋាភិបាលផ្គត់ផ្គង់ហិរញ្ញវត្ថុពេលមានការខាតបង់
-មានកម្មសិទ្ធិឯកជនលើមធ្យោបាយផលិតកម្ម	-រដ្ឋាភិបាលជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិលើមធ្យោបាយផលិតកម្ម
-ផលិតតាមតម្រូវការទីផ្សារ	-ផលិតតាមផែនការ និងមានតុល្យភាព
-តម្លៃទំនិញអាស្រ័យលើការព្រមព្រៀងរវាងអ្នកប្រើ និងអ្នកផលិត	-រដ្ឋជាអ្នកកំណត់តម្លៃទំនិញ
-រត់តាមគុណភាពជាដាច់បរិមាណ	-រត់តាមបរិមាណជាដាច់គុណភាព
-មានតែអ្នកមានលុយ ទើបមានលទ្ធភាពទិញទំនិញមកប្រើ (មានចរិកវណ្ណៈ)	-ផ្តល់លទ្ធភាពឱ្យមនុស្សអាចទិញទំនិញប្រើប្រាស់បានគ្រប់គ្នា (គ្មានចរិកវណ្ណៈ)
-មានល្បិចផ្តល់រំលងគ្នា យកលុយរៀបរៀងខ្លួន	-គ្មានល្បិចផ្តល់រំលងគ្នា

១៤០ ស. ជាទូទៅនៃបទដ្ឋានប្រទេសតិចរំលោភ ប្រជាជនត្រូវស្វែងរកការក្រីក្រ ឬ តើការក្រីក្រនេះបណ្តាលមកពីកត្តាអ្វីខ្លះ ?

ច. ប្រទេសតិចរំលោភ ជាប្រទេសដែលមានខ្សោយសេដ្ឋកិច្ចអស់ថ្លៃ ។
មូលហេតុនៃភាពក្រីក្ររបស់ប្រជាជនក្នុងប្រទេសតិចរំលោភ គឺមានកត្តា ២យ៉ាង ៖

១. កត្តាខ្លួនឯង ឬកត្តាអត្តជោគ :

- មកពីខ្លួនប្រកួស សប្បាយចាយពេលវេលាក្នុងខ្លួន
- ខ្វះការតស៊ូព្យាយាមប្រឹងប្រែង - ខ្វះ ឥទ្ធិពលប្រតិបត្តិ បទពិសោធន៍
- មិនបានរៀនសូត្រចេះដឹង (អនុក្ករជន)
- មិនចេះសន្សំសំចៃ ខ្វះខ្លាច ហ៊ឺហាក្នុងខ្លួន
- ខ្វះឥទ្ធិពលសុទ្ធិ ខ្វះការជឿជាក់លើខ្លួនឯង
- គ្មានភាពម្នាស់ការ គ្មានការទទួលខុសត្រូវ
- ត្រូវការមានកូនច្រើន ចំណាយ វិនិយោគទុនទាប
- សុខភាពមិនធានា ឈឺច្រើន
- លេងល្បែង អបាយមុខ ស្រី ស្រា

២. កត្តាក្រៅខ្លួន ឬកត្តាបរាជ័យ :

- ស្ថិតក្នុងវណ្ណៈអចន្តរកម្មយូរឆ្នាំអង្គភាពខ្ពស់
- សង្គមរើសអើង បក្សពួកនិយម - ស៊ីសង្កក
- សង្គមពុករលួយ កេងប្រវ័ញ្ច តាបសង្កត់ អយុត្តិធម៌ ។
- គ្រោះធម្មជាតិ - ទឹកជំនន់ - រាំងស្ងួត - ឡិក្ស ។
- សង្គ្រាមវ័រវិ - អសុវត្ថិភាព - អសន្តិសុខ
- ឱនភាពសេដ្ឋកិច្ច អតិផរណា
- ទឹកម្លភាព គ្រោះបាត់អាជីព

១៤១ ស. ចាប់ពីខែកើត១៩៧៩ រហូតមកដល់ឥឡូវ តើប្រទេសកម្ពុជាប្រកាន់យកប្រព័ន្ធសេដ្ឋកិច្ចអ្វីខ្លះ ?

ច. ចាប់ពីឆ្នាំ ១៩៧៩ រហូតសព្វថ្ងៃប្រទេសកម្ពុជាប្រកាន់យកប្រព័ន្ធសេដ្ឋកិច្ច :

១. ១៩៧៩ ដល់ ១៩៩៩ : ប្រព័ន្ធសេដ្ឋកិច្ចរដ្ឋ បែបសង្គមនិយម រដ្ឋជាអ្នកគ្រប់គ្រង

លើសេដ្ឋកិច្ចទាំងមូល មិនអនុញ្ញាតឱ្យឧទ្យានកម្មសិទ្ធិឯកជន ពីមធ្យោបាយផលិតកម្មធំៗ រោងចក្រសហគ្រាស ជារបស់រដ្ឋទាំងអស់ ។

២. ១៩៩៩ ដល់ ១៩៩៩ : អនុវត្តប្រព័ន្ធសេដ្ឋកិច្ចទីផ្សារ កែរដ្ឋទៅគ្រប់គ្រង យ៉ាងម៉ត់ចត់ លើវិស័យឯកជន ។ មិនទាន់មានការប្រកួតប្រជែងដណ្តើមទីផ្សារខាងក្នុងទៀត ។

៣. ១៩៩៩ ដល់ ឥឡូវ : ប្រព័ន្ធសេដ្ឋកិច្ចទីផ្សារ រដ្ឋបើកទូលាយ វិនិយោគគំនិតបរទេស និង វិនិយោគគំនិតក្នុងស្រុក ។ បើកទូលាយ ឱ្យមានការប្រកួតប្រជែងទីផ្សារ ។

១៤២ ស. តើផលិតផលកសិកម្មរបស់ប្រទេសកម្ពុជាមានអ្វីខ្លះ ?

ច. ផលិតផលកសិកម្មរបស់ប្រទេសកម្ពុជា មាន : ស្រូវ - កៅស៊ូ - ពោត - សណ្តែក - ថ្នាំជក់ ... ។

១៤៣ ស. តើឧស្សាហកម្មនៅកម្ពុជាផលិតអ្វីខ្លះ ?

ច. ឧស្សាហកម្មនៅកម្ពុជាផលិត ខោអាវ - ទឹកក្រូច - ស្រាបៀរ - បារី - ទឹកដោះសា ...

១៤៤ ស. តើផលិតផលនាំចេញសំខាន់ៗរបស់ប្រទេសកម្ពុជាមានអ្វីខ្លះ?

ក. ហើយនាំចូលមកចិញ្ចឹមផលិតផលអ្វីខ្លះ ?

ខ. នៅលើទីផ្សារក្រៅប្រទេសកម្ពុជា តើផលិតផលប្រទេសកម្ពុជាមានអ្វីខ្លះ ដែលមានតម្លៃខ្ពស់ជាងគេ ?

ច. ប្រទេសកម្ពុជានាំចេញផលិតផលសំខាន់ៗដូចជា : ខោអាវ - ស្រូវ - កៅស៊ូ ... ។

ក. ហើយនាំចូលមកវិញ ជាច្រើន ដូច : គ្រឿងអេឡិចត្រូនិច មាន ទូរទស្សន៍ - ទូរស័ព្ទ - ទូរទឹកកក - ម៉ាញ៉េ គ្រឿងឧបករណ៍បរិកោស រថយន្ត - ម៉ូតូ - កង់ - គ្រឿងសំលាង (ជង្គង់) សង្ហារឹម ...) ស៊ីម៉ង់ត៍ - ថ្នាំពេទ្យ - សំភារៈសិក្សា - សំភារៈកីឡា ... ។

ខ. ផលិតផលនាំចេញទីផ្សារកម្ពុជាភាគច្រើនជាផលិតផលរបស់ប្រទេសថៃ - វៀតណាម ដំបូង - ចិន - កូរ៉េខាងត្បូង ។

១៤៥ ស. តាមការសង្កេតរបស់អ្នក តើទីណាដែល អាចឃើញ នៅក្នុងតំបន់ ក្នុងប្រទេសខ្មែរ ? តើអ្នកត្រូវធ្វើដូចម្តេច ?

ច. តាមការសង្កេតរបស់ខ្ញុំ ទីហ្វីលី និង អាហ្វីលីនៅក្នុងតំបន់ ពុំមានកុល្យភាពទេ ព្រោះ ទីហ្វីលី គឺការនាំចេញមានលក្ខណៈតិចតួច ឯ អាហ្វីលី មានទំហំធំ គឺយើងនាំចូលនូវរបស់ របរសិរីតែ គ្រប់មុខទៅហើយ ។

តាមយោបល់របស់ខ្ញុំ ប្រទេសកម្ពុជា ត្រូវតែខិតខំធ្វើយ៉ាងណាដើម្បី បន្ថែមការនាំចេញ កាត់បន្ថយការនាំចូល បើកទូលាយ ការធ្វើវិនិយោគទុន អោយបរទេស ដើម្បីបង្កើន ផលិតផល ក្នុងស្រុកអោយបានច្រើន ដើម្បីប្រជាជន មានការងារធ្វើ មានជីវភាពរស់នៅ សមរម្យ សេដ្ឋកិច្ច របស់ប្រទេស ឈានឡើង ។

១៤៦ ស. តើគេអាចដោះស្រាយវិបត្តិសេដ្ឋកិច្ចរបស់ប្រទេសមួយ ដោយវិធីណា ?

ច. គេអាចដោះស្រាយវិបត្តិសេដ្ឋកិច្ចរបស់ប្រទេសមួយដោយវិធានការ :

+ ចក្ខុវិស័យនោះគឺ៖

- រដ្ឋាភិបាលត្រូវធ្វើឱ្យមានលំនឹងផ្នែកនយោបាយ ។
- រកទីផ្សារសំរាប់លក់ផលិតផលដែលប្រជាជនផលិតបាន
- បំបាត់អំពើពុករលួយអសកម្ម អយុត្តិធម៌ ក្នុងសង្គម ។
- ចាត់ចែងការការពារសន្តិសុខ សុវត្ថិភាព ជូនប្រជាជន និងសង្គម ។
- បើកទូលាយដល់ពួកអ្នកវិនិយោគិន និងរក្សាការការពារ សុវត្ថិភាពផ្លូវចិត្ត និងផ្លូវកាយ ពិសេសរៀបចំអោយមានច្បាប់ត្រឹមត្រូវ និងមានប្រសិទ្ធភាព ។

+ សំរាប់អនាគត៖

- អភិវឌ្ឍធនធានមនុស្សពោលគឺបណ្តុះបណ្តាលចំនេះដឹង ជំនាញបច្ចេកទេស ឲ្យសាស្ត្រដល់ពលរដ្ឋ ។

- រៀបចំផែនការអភិវឌ្ឍសំរាប់ ៥ឆ្នាំ ទៅមុខ ។
- រដ្ឋាភិបាលត្រូវមានសុឆន្ទៈ និងការរៀបចំ អនុវត្ត បន្ទាន់នយោបាយ រវាង នយោបាយសេដ្ឋកិច្ច និងសេដ្ឋកិច្ចនយោបាយអោយបានស៊ីសង្វាក់គ្នា ។
- អភិបាលកិច្ចល្អ ពិសេសគ្រប់គ្រង ចាត់ចែងធនធានរបស់ប្រទេសជាតិអោយបានល្អ ប្រសើរ ។

១៤៧ ស. បើប្រទេសមួយមានវិបត្តិសេដ្ឋកិច្ច តើចាំបាច់ត្រូវធ្វើដូចម្តេច ?

ច. ប្រទេសមួយមានវិបត្តិសេដ្ឋកិច្ច វាជះឥទ្ធិពលជាផលវិបាក ដល់ប្រទេសជិតខាងដូចជា :
- ផលអាក្រក់ : ខ្វះទំនិញសំរាប់ប្រើប្រាស់ដែលធ្លាប់នាំចេញពីប្រទេសនោះ ។
- ផលល្អ : ប្រទេសជិតខាងដែលគ្មានវិបត្តិសេដ្ឋកិច្ចអាចបង្កើនផលិតផល របស់ខ្លួនលក់ចេញ ទៅក្រៅ ឱ្យ ប្រទេសដទៃ ជំនួសប្រទេសដែលមានវិបត្តិនោះ និង មួយចំនួនទៀតលក់ឱ្យ ប្រទេសដែល មានវិបត្តិសេដ្ឋកិច្ចនោះវិញ ។

Q C M

I. គួរគូសសញ្ញា ✓ ក្នុងប្រអប់ចំបង្គំឆ្លើយត្រឹមត្រូវ :

- ១- ប្រទេសកម្ពុជានាំចេញទៅក្រៅប្រទេសនូវផលិតផល :
✓ កៅស៊ូ ស៊ីម៉ង់ត៍ ទូរទស្សន៍ ថង់ឡូ
- ២- ពីឆ្នាំ១៩៧៩ ដល់១៩៨៩ ប្រទេសកម្ពុជាអនុវត្តប្រព័ន្ធសេដ្ឋកិច្ច បែប :
សេដ្ឋកិច្ចទីផ្សារ ✓ សេដ្ឋកិច្ចរដ្ឋ សេដ្ឋកិច្ចគ្រួសារ

II. បំពេញល្មោះ :

- ១- សេដ្ឋកិច្ចដែលមានរដ្ឋជាអ្នកគ្រប់គ្រងលើមធ្យោបាយផលិតកម្មហៅថា សេដ្ឋកិច្ចរដ្ឋ --
- ១- សេដ្ឋកិច្ចដែលមានលក្ខណៈបុរាណ បន្តពីជំនាន់មួយទៅជំនាន់មួយហៅថា សេដ្ឋកិច្ចប្រពៃណី --

មេរៀនទី១៤ :

ជំនាញសិក្សាខ្មែរកម្ពុជា

១៤៤ សំ. ដូចម្តេចហៅថាអត្តសញ្ញាណជាតិ ? តើអត្តសញ្ញាណជាតិខ្មែរ រួមមានអ្វីខ្លះ ?

ចំ. អត្តសញ្ញាណជាតិ មកពីពាក្យ អត្ត + សញ្ញាណ + ជាតិ

- អត្ត : ខ្លួនឯង - ចិត្ត
 - សញ្ញាណ : សេចក្តីដឹងដាក់ - លក្ខណៈសំគាល់ពិសេស

អត្តសញ្ញាណជាតិ គឺជាលក្ខណៈសំគាល់ពិសេសរបស់ជាតិមួយៗ ។
 អត្តសញ្ញាណជាតិ ជាគ្រឿងសំគាល់ ពិសេសរបស់មនុស្សរស់នៅ ក្នុងសហគមន៍មួយ
 ដែលជាទូទៅមានភាសា និងវប្បធម៌មួយដូចគ្នារស់នៅលើទឹកដី ជាមួយគ្នា មានអតីតកាល
 ដូចគ្នា និងមានមនោសញ្ញាសា ឆន្ទៈរួមគ្នា បង្កើតបានជាចរិត ១ ដូចគ្នា ។
 អត្តសញ្ញាណជាតិខ្មែររួមមាន :

- និមិត្តរូបជាតិ - ទង់ជាតិ ភ្លេងជាតិ - ចំរៀងជាតិ - ព្រះសង្ហា
- រូបិយបណ្ណខ្មែរ : ប្រាក់ រៀល
- ឈ្មោះមនុស្ស : ទឹកខ្មែរ ភូមិស្រុក
- ភាសាខ្មែរ មានអន្តរបទ គ្មានការលើកដាក់សំលេង ទាញសំឡេង ទាញសំឡេង
- សុជីវធម៌ខ្មែរ : ដោះមួក - សំពះ អម្ពុយបត់ជើង
- ចំនៀមទំលាប់ប្រពៃណី : អាពាហ៍ពិពាហ៍ បុណ្យទាន
- ម្ហូបអាហារខ្មែរ : សំណក់ ធុរ្យ - សំឡក់ - ប្រហើរ ប្រហុកដុត
- អក្សរសាស្ត្រខ្មែរ
- អក្សរសិល្ប៍ខ្មែរ ពុម្ព ពង្រីក (ភ្លេងខ្មែរ)

រោង អប្សរា រោង ប្រជាប្រិយ រោង តោត្រណេក

ស្ថាបត្យកម្ម : ប្រាសាទអង្គរ ...

ចំណាក់ខ្មែរ ក្បាច់ ទ្រង់ទ្រាយ ជាលក្ខណៈខ្មែរ

ល្បែងប្រជាប្រិយខ្មែរ

ឡាប់ក្រមមួយ ឡាប់ផ្សេងៗ

សំលៀកបំពាក់ : ហូល - ជាមួង - សាមុងសូត្រ

១៤៥ សំ. តើអត្តសញ្ញាណជាតិមានសារៈសំខាន់អ្វីខ្លះ ?

ចំ. អត្តសញ្ញាណជាតិ មានសារៈសំខាន់ណាស់ត្រង់ :

- បង្ហាញនូវលក្ខណៈពិតៗដាច់ដោយឡែករបស់ជាតិមួយៗ
- បង្ហាញពីតំលៃនៃអរិយធម៌ជាតិ
- បង្ហាញអោយខ្មែរយល់ដឹងនិងស្តង់ដារពិសេសជាតិ
- ធ្វើអោយស្គាល់ពីអត្តចរិតខ្មែរពិតៗ

១៥០ សំ. ដើម្បីអោយអត្តសញ្ញាណជាតិគង់វង្សខ្មែរម្នាក់ៗត្រូវធ្វើអ្វីខ្លះ?

ចំ. ដើម្បីអោយអត្តសញ្ញាណជាតិគង់វង្សខ្មែរម្នាក់ៗត្រូវ :

ការការពារវប្បធម៌របស់ខ្លួនអោយបានគង់វង្ស ក្នុងនោះមាន ភាសា-អក្សរ-សិល្បៈ
 ទំនាក់ទំនងប្រពៃណី ... ជាដើម ។

ត្រូវពង្រឹង និងពង្រីកវប្បធម៌របស់ខ្លួនអោយបានរឹងមាំ
 គាត់កាយផ្សាយបន្តនូវវប្បធម៌ជាតិ ដើម្បីអោយក្មេងចៅខ្មែរក្រោយ ស្គាល់នូវ
 តំលៃវប្បធម៌របស់ជាតិខ្លួន ។

- ត្រូវចេះទប់ស្កាត់វប្បធម៌បរទេស ពាណិជ្ជកម្ម កុំអោយជ្រៀតចូលមកក្នុងវប្បធម៌ជាតិយើងបាន ។
- ត្រូវចេះដកស្រង់យកចំណុចល្អៗ របស់វប្បធម៌បរទេស ដែលជឿនលឿនមកកែច្នៃ ដើម្បីពង្រីកវប្បធម៌ជាតិ ។ តែមិនត្រូវយករបស់គេទាំងមូល ឬ ក្រាប់តាមគេទាំងស្រុងនោះទេនាំឱ្យបាត់នូវវប្បធម៌ជាតិខ្លួន ។
- ត្រូវពង្រីកចំណេះដឹង វិទ្យាសាស្ត្រអោយបានទូលាយ
- ត្រូវចេះរក្សាការពារមរិកដី ពូជសាសន៍របស់ខ្លួន
- ត្រូវមានស្មារតីសាមគ្គីភាពឯកភាពជាតិ បំបាត់ឱ្យអស់នូវគំនិតបក្សពួកនិយម ។
- ត្រូវរួមចំណែកកសាងប្រទេសជាតិលើគ្រប់វិស័យទាំងផ្នែកវប្បធម៌សង្គមវប្បធម៌ និង ទេសចរណ៍ ។
- ត្រូវថែរក្សាសម្បត្តិវប្បធម៌ខ្មែរអោយគង់វង្ស (សម្បត្តិធម្មជាតិ និងសម្បត្តិសង្គម)

១៥១ ស. តើមូលហេតុអ្វីខ្លះ ដែលបណ្តាលអោយមានការបាត់បង់នូវ អត្តសញ្ញាណជាតិ ?

ច. មូលហេតុនៃការបាត់បង់អត្តសញ្ញាណជាតិ :

ក. កត្តាអន្តរាគមន៍ ឬកត្តាខាងក្នុង :

- មកពីយើងមានការធ្វេសប្រហែស មិនអប់រំកូនចៅអោយស្គាល់ពីតំលៃ នៃវប្បធម៌ជាតិ ឱ្យស្គាល់ពីអត្តសញ្ញាណជាតិរបស់ខ្លួន ។
- ខ្វះភាពតំនូវវប្បធម៌
- មិនយកចិត្តទុកដាក់ មិនស្គាល់ពីប្រភព និង តំលៃនៃវប្បធម៌ជាតិខ្លួន បែរជាទៅចំលងយកវប្បធម៌គេទាំងមូលមកដាក់ខ្លួន ដែលធ្វើឱ្យបាត់បង់នូវលក្ខណៈរបស់ជាតិឯង ។
- ខ. ក្មេងពិណពាទ្យ ខាំគ្នាហៅច្រលំថា "ក្មេងសៀម"

ខ. កត្តាអន្តរាគមន៍ ឬកត្តាខាងក្រៅ : បរទេស

- បរទេសមិនចង់អោយយើងស្គាល់អត្តសញ្ញាណជាតិខ្លួនទេ ព្រោះគេពិបាកបោកប្រាស់យើង ។
- បរទេស យកអត្តសញ្ញាណជាតិគេមកបំបែកលើយើងដើម្បីចង់លបបំបាត់អត្តសញ្ញាណជាតិយើង ។
- គ. សម័យអាណានិគមនិយមបារាំងគេលបបំបាត់អក្សរខ្មែរ ដោយអោយប្រើជំនួសវិញនូវភាសាបារាំង ។ អក្សរខ្មែរត្រូវទៅជ្រកក្នុងតាមវត្តអារាម ។

១៥២ ស. តើអ្នកមានអត្តសញ្ញាណជាតិខ្មែរមួយម្ល៉េះដែរឬទេ? ព្រោះអ្វី?

ច. ខ្ញុំមានអត្តសញ្ញាណជាតិខ្មែរព្រោះ :

- ខ្ញុំមានម្តាយ ដុតក ជាជនជាតិខ្មែរ
- ខ្ញុំកើត និង រស់នៅលើទឹកដីខ្មែរ
- ខ្ញុំនិយាយភាសាខ្មែរជាភាសាយាន
- ខ្ញុំមានវប្បធម៌ទំនៀមទម្លាប់ប្រពៃណីសាសនាសិល្បៈជាខ្មែរ
- ខ្ញុំសិក្សាអក្សរសាស្ត្រខ្មែរ
- ស្រ្តីស្រីខ្ញុំមានប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់ខ្លួនរាំងពីយូរយារមកហើយលើទឹកដីខ្មែរ

១៥៣ ស. តើបុគ្គលដែលបាត់បង់នូវអត្តសញ្ញាណជាតិរបស់ខ្លួននេះ គេនឹងមានការប្តូរខ្លួនយ៉ាងណាទីកោះខ្លួនគេ ?

- ច. អ្នកដែលបាត់បង់នូវអត្តសញ្ញាណជាតិរបស់ខ្លួននោះ គេនឹងក្លាយជាមនុស្ស :**
 - បាត់បង់នូវជំនឿលើតំលៃរបស់ខ្លួនឯង
 - គ្មានគោលដៅ

- គ្មានអ្វីជាទីតាំង មិនដឹងថាខ្លួនជាអ្នកណាស្រ្តីឬប្រុស ?
សរុបមនុស្សបែបនេះជាមនុស្ស ដែលមិនស្គាល់ខ្លួនឯង ហើយរស់នៅហាក់ដូចជាជួយ និងច្បាប់ធម្មជាតិ

១៥៤ ស. តើទេវធាន្តៈ ដែលមានសញ្ញាគឺជាអ្វី ?

ច. អ្នកដែលមានសញ្ញាគឺជាខ្មែរគឺ :

ក. មិនចំពោះថាបើកើតនៅទីណាទេ អោយតែ :

+ មានម្តាយឪពុកមានសញ្ញាគឺជាខ្មែរទោះមានខាន់ស្លា ឬតខាន់ស្លា អោយតែ
ឪពុកម្តាយទទួលស្គាល់ ។

+ មានតុលាការចេញសាលក្រម បញ្ជាក់ថាពិតជាមានម្តាយឪពុក ដែលមាន
សញ្ញាគឺជាខ្មែរ ទោះជាម្តាយឪពុកមិនទទួលស្គាល់ក៏ដោយ ។

ខ. អោយតែកើតក្នុង ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

+ កូនកើតនៅស្រុកខ្មែរទោះជាមានម្តាយឪពុកជាបរទេសក៏ដោយ អោយតែ
ម្តាយឪពុកនោះរស់នៅស្របច្បាប់ក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ។

+ កូនដែលមិនដឹងម្តាយឪពុកនៅឯណា និងកូនដែលរើសបាននៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា
ត្រូវចាត់ទុកថា បានកើតនៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ។

+ ស្រ្តីបរទេសដែលបានយកប្ដី ជាប្ដីរស់នៅ ឬបរទេសដែលបានយកប្រពន្ធខ្មែរ
ដោយបានរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ អាចទាមទារសញ្ញាគឺខ្មែរបានព្រោះតែគេរស់នៅជាមួយគ្នា
ពេញវិញ ក្រោយពេលចុះសំបុត្រអាពាហ៍ពិពាហ៍ ។

ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរមិនចាត់សញ្ញាគឺខ្មែរដោយសារតែការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ជាមួយជន
បរទេសទេ ។

**១៥៥ ស. តើជនជាតិភាគតិច មានន័យដូចជាអ្វីប្រពៃណី និងប្រពៃណី
អត់ដោយដូចម្តេចខ្លះ ?**

ច. ក. ចំនៀមទំលាប់ប្រពៃណីរបស់ជនជាតិភាគតិចគឺ :

- ការគោរពចាស់ទុំ ចាស់ស្រុក គោរពដូងពាងធានីមុន
- មានសាមគ្គីភាពរវាងគ្នាមិនគ្នា
- ពិធីអាពាហ៍ពិពាហ៍
- ភាគស្មោះត្រង់ចំពោះសមាជិកក្រុមនីមួយៗ
- សិទ្ធិសេរីភាពក្នុងការជ្រើសរើសតួស្រករ
- មិនចេះទាស់ខែងគ្នាទេ គ្មានគំនុំ

- មិនចេះនិយាយកុហក ឬលួច (ពួកស្លូត)

- គ្មានការជិតក្បាល

អាស្រ័យដោយចំនៀមទំលាប់នេះ ហើយបានជាពួកគេ មានសាមគ្គីភាពទូលាយ មិន
ចេះឈ្លោះទាស់ខែងគ្នា ហើយ និងជួយយកអាសារគ្នាបានល្អប្រសើរ ។

ខ. ចំនៀមទំលាប់ប្រពៃណីដែលអត់ដោយ :

- កសិកម្មព្រៃដុត
- មានជំនឿលើអារក្សអ្នកពា
- គ្មានសាសនាធំៗ
- មិនជឿលើវិទ្យាសាស្ត្រ
- មានការប្រកាន់រើសអើង ចំពោះភេទ (ពួកស្រ្តី) (ប្រុស) អាចក្បាល

ប្រពន្ធបាន ឯស្រ្តី ក្បាលប្ដីជាតំហសម្បជូនច្បាស់ ។

១៥៦ ស. តើជនជាតិភាគតិចអីប្រពៃណី មានច្រើនរស់នៅឯណា ? មាន

ជនជាតិអ្វីខ្លះ ? ប្រកបរបរអ្វី ?

ច. ជនជាតិភាគតិចអីប្រពៃណី-មន ភាគច្រើនរស់នៅតំបន់ខ្ពង់រាបភាគខាងជើង និង ខាង

ល្បីល្បាញ ដូចជា ខេត្ត ព្រះវិហារ ស្ទឹងត្រែង រតនគិរី មណ្ឌលគីរី ក្រចេះ កំពង់ធំ សៀមរាប ពោធិ៍សាត់ កំពង់ស្ពឺ ជាដើម ។

ជនជាតិភាគ តិចអំបូរខ្មែរ-មន មានដូចជា : ពួង - ទំពួន - ឆុយ - ត្រឹង - ព្រៅ - ហាយ - ស្បែង - ការវេត ។ល។

ពួកគេច្រើនប្រកបរបរ របេងផ្ទៃឈើ បរចាញ់សត្វ និងដាំដំណាំកៅស៊ូ ដុត ។

១៥៧ សំ. តាមជំរឿនស្ថិតិ ឆ្នាំ១៩៩៨ តើជនជាតិខ្មែរមានប្រភេទណាមួយ ភាគរយ ? តើនៅកម្ពុជា ប្រមូលផ្តុំជាយជនជាតិម្តង ?

ចំ. តាមស្ថិតិឆ្នាំ ១៩៩៨ ជនជាតិខ្មែរ ជាជនជាតិភាគច្រើន ដែលមានប្រហែល ៩០% ក្នុង ចំនោមប្រជាជនសរុប ១១លាន៤សែន៣ម៉ឺន៧ពាន់៦រយ៦៦នាក់ (១១.៤៣៧ ៦៦៦នាក់) ក្រុមជនជាតិផ្សេងៗនៅកម្ពុជាមាន : ជនជាតិចិន ជនជាតិវៀតណាម ជនជាតិចាម ជនជាតិ ភាគតិច អំបូរខ្មែរ-មន ។

១៥៨ សំ. តើជនជាតិភាគតិចមានសិទ្ធិធ្វើម្តង ?

- ចំ. ជនជាតិភាគតិចមានសិទ្ធិ :
- អនុវត្ត និង គោរពសាសនារបស់ខ្លួន
 - ប្រើប្រាស់ភាសាដកជន និងជាសាធារណៈដោយសេរី
 - ចូលរួមយ៉ាងសកម្មក្នុងជីវភាពវប្បធម៌ សាសនា សេដ្ឋកិច្ច កិច្ចការ សាធារណៈ
 - ចូលរួមធ្វើសេចក្តីសម្រេចផ្ទាល់ជាតិ តំបន់ក្តីតបញ្ជាដែលទាក់ទង និងជនជាតិភាគតិច

អោយដើរស្របនឹងច្បាប់របស់ជាតិ ។

- បង្កើត និងថែរក្សាសហគមន៍របស់ខ្លួន ហើយមានទំនាក់ទំនងដោយសេរី ដោយ សន្តិវិធី ជាមួយសមាជិកនៅក្រុមរបស់ខ្លួន និង ជាមួយក្រុមដទៃទៀត ។

- អាចប្រើប្រាស់ដោយពេញលេញ និងដោយមានប្រសិទ្ធភាពចំពោះសិទ្ធិមនុស្ស ដោយគ្មានបំនែងចែក និងដោយស្មើភាព នៅចំពោះមុខច្បាប់ ។

ទទួលបាននេះដឹងអំពីប្រវត្តិសាស្ត្រ ប្រពៃណី ភាសា និងវប្បធម៌ ដែលមាននៅក្នុង ដែនដីរបស់គេ ។

- មានឱកាសគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការរៀនសូត្រ គ្រូបដេញក់ចំនេះដឹងពីសង្គមទាំងមូល ។

១៥៩ សំ. ដើម្បីឆ្លើយតបនឹងតម្រូវការរបស់ជនជាតិភាគតិច តើរដ្ឋាភិបាលត្រូវ មានគោលនយោបាយដូចម្តេចខ្លះ ?

- ចំ. រដ្ឋាភិបាលត្រូវមានគោលនយោបាយដូចខាងក្រោម :
- កាត់បន្ថយការកាប់ព្រៃឈើ បង្កឱ្យជនជាតិភាគតិចចូលរួមរៀបចំការអភិរក្សព្រៃ ឈើ
 - ទទួលស្គាល់បំរើបំរាស់ដ៏តាមប្រពៃណីជនជាតិភាគតិច
 - ពង្រីកប្រព័ន្ធពិទ្យុឱ្យមានជីជាតិឡើងវិញ និងលើកស្ទួយ វិស័យកសិកម្ម
 - ស្រាវជ្រាវអំពីជីវសាស្ត្រចំរុះនៅតំបន់ខ្ពង់រាប និងក្នុងព្រៃឈើ ដែលជនជាតិភាគ តិចប្រើប្រាស់ ។

- សិក្សា និងប្រើប្រាស់ភាសា របស់ជនជាតិភាគតិចក្នុងសាលារៀន
- សិក្សា និងប្រើប្រាស់ឱសថបុរាណ ដើម្បីឱ្យជនជាតិភាគតិចមានសុខភាព ប្រសើរ ឡើង
- អភិវឌ្ឍប្រព័ន្ធសុខាភិបាលដែលសមស្របសំរាប់តំបន់ខ្ពង់រាប ។
- សិក្សា និងពង្រីកតំបន់វប្បធម៌ ប្រពៃណី និងការអនុវត្តនានា ដើម្បីធានាអោយមាន ការអភិវឌ្ឍជាទិសឆ្លង ។ល។

QCM

I ជួរជួស ✓ ក្នុងប្រធានបទចម្លើយត្រូវ :

A	B	ចម្លើយ
ក. ជនជាតិចាម	១. ចូលចិត្តសង់ផ្ទះបែរមុខចូល គ្នាជារង្វង់មូល	ក - ៣
ខ. ជនជាតិទំពួន	២. ចូលចិត្តរោងទាត់ និងចាញ់សត្វ មិនបួងសក់	ខ - ៤
គ. ជនជាតិស្បែង	៣. ចូលចិត្តសង់ផ្ទះវែងៗ ខ័ណ្ឌជាបន្ទប់តូចៗ	គ - ២
	៤. ច្រើនរស់នៅតំបន់អាជ្ញាធរនៃខេត្តរតនគិរី	

សាសនាទៅសត្វត្បូង២១

មី. សភាសាសនាពិភពលោកបានបង្កើតនៅឆ្នាំ១៨៩៣ នៅប្រទេសអាល្លឺម៉ង់ ខែសីហា ឆ្នាំ១៩០៦ នៅសហរដ្ឋអាមេរិក។ សភាសាសនាបង្កើតឡើងដើម្បីជំនួប ខែមេសាឆ្នាំ១៩១២ សភាសនាអាងឡាយនៅលើពិភព លោក ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាពិភពលោក។ ក្នុងជំនួបនោះមានការចូលរួមពីសំណាក់ សាស្ត្រាចារ្យ ប៊ុលីញ។

១៦៦ សំ. តើសាសនាព្រហ្មណ៍មានគន្លឹះសិរីភោគ ៗ គួរឲ្យយើងសង្ស័យ ?

ចំ. សាសនាព្រាហ្មណ៍ ពីងផ្អែកលើ ឥម្ពិរ ព្រៃវេទដែលមាន :

- គន្ធិវិបុលវេទ
- គន្ធិវិយជុវេទ
- គន្ធិវិសាយវេទ ឱបន្តែមគន្ធិវិបុលទៀតហៅថា "អវិវេទ" ជាគន្ធិវិបុលមាស
ទោះជាមានបន្តែមគន្ធិវិជុលទៅ ៤ ក៏ដោយក៏គេនៅតែហៅថា ត្រៃវេទ ដដែល ។

១៦៨ សំ. តើព្រះពុទ្ធសាសនាមានគម្ពីរធ្វើជាគោល ? អ្វីខ្លះ ?

៩. តម្កីរដែលជាឃ្លាំងជុំកន្ទុះក្នុងចន្លោះរបស់ព្រះក្នុងសាសនា គឺ តម្កីរព្រះត្រៃបិដក ដែល ចែកជា

- តម្លៃវិនិយោគ ឬព្រះវិនិយោគ	១៣ភាគ	និង ២១០០០ដុល្លារ
- តម្លៃសុទ្ធវិនិយោគ ឬព្រះសុទ្ធវិនិយោគ	៦ភាគ	និង ២១០០០ដុល្លារ
- តម្លៃអភិវឌ្ឍន៍វិនិយោគ ហៅព្រះអភិវឌ្ឍ មាន
សរុបមាន	៣៣ភាគ	និង ៤២០០០ដុល្លារ
	១១០ភាគ	និង ៨៤០០០ដុល្លារ

១៦៨ សំ. តើព្រះក្នុងសាសនាមហាយានបញ្ជាក់ប៉ុន្មាននិកាយ ? អ្វីខ្លះ ?

៥. - ព្រះរាជក្រឹត្យលេខ ២ ឱកាស : ឱកាស ហិរញ្ញវត្ថុ ឬថវិកា និង បរិយាកាស
ឬ អាចរិយកាស ។

- ឱកាសហិរញ្ញវត្ថុ មាននៅអាស៊ី អាមេរិកប៉ូតូដេណៈ ប្រទេស កម្ពុជា - ថៃ - ឡាវ - មីយ៉ាន់ម៉ា - ស្រីលង្កា - ឥណ្ឌា - ម៉ាល់ឌីវ ។
- ឱកាសមហាយានមាននៅអាស៊ីខាងកើត ដូចជាៈ ប្រទេសចិន វៀតណាម - ជប៉ុន - មីហ្វេ - ម៉ុងហ្គោល ។

QCM

I. ស្មុគស្មាញ ✓ ក្នុងប្រអប់ព័ត៌មានដំណើរជ្រើសរើស :

១- ឥស្លាមសាសនា មានដើមកំណើតនៅប្រទេស :

- ☐ ឥណទាន ☒ អាកប្បកិរិយាអ្នកប្រតិបត្តិការ ☐ អាយុ ☐ ស្ត្រី

២- ព្រះពុទ្ធសាសនាមានមូលដ្ឋានផ្នែកលើតម្លៃ :

- ☐ ព្រៃវេទ ☒ ព្រៃបឹងក ☐ បឹង ☐ គូររាន

ប្រឡងទី ១៦

ព្រះករុណាសាសនា និង សិទ្ធិមនុស្ស

១៦៩/ សំ. ចុះផ្លូវការប្រើប្រាស់ក្នុងខុស ទិកាយធីនយាន និង
មហាយាន ៥

ចំ. សក្ខណៈខុសនៃទិកាយហ៊ិនយាន និង មហាយាន

ឱកាសល្អនិយាម

គំនាយបណ្តាញ

- យានគូចជុកសត្វលោកបានតិច	- យានជំជុកសត្វលោកបានច្រើន
- ឆ្ពោះទៅរកព្រះនិព្វាន	- ឆ្ពោះទៅកាន់ឋានសួគ៌
- គោរពព្រះពុទ្ធសមណគោតម	- គោរពព្រះពោធិសត្វ ៧អង្គពិសេស
តែ ១អង្គគត់	ព្រះពោធិសត្វលោកកេស្វរៈ
- គោរពគម្ពីរព្រះត្រៃបិដក	- គោរពតាមអាចារ្យនិមួយៗគ្នា
តាមបុត្រាវាទ	(លទ្ធិអាចារ្យវាទ)
- វិន័យតិរច្ឆៃ	- វិន័យចូរស្រាល

១៧០ ស. តើព្រះកុម្មសាសនាមានគុណវិស័ទាន់ ក្នុងការសង្គ្រោះ

តើដឹងឬ? បាទ បាទ

ចំ. ព្រះពុទ្ធសាសនា (ហឺនយាន) មានតួនាទីសំខាន់ណាស់ ក្នុងការកសាង

សង្គមខ្មែរលើក្របវិស័យដូចជា :

ក. វិស័យធុរៈ : ព្រះសង្ឃជាហោសនិក

- អប់រំមនុស្សអោយមានជំនឿលើកម្មជនល្អ បុណ្យចាប
- អប់រំអោយរៀនចាត់អំពើអាក្រក់ត្រូវបែបយ៉ាង

- អប់រំអោយយល់អំពីមូលហេតុដែលនាំអោយមានទុក្ខ គឺ លោកៈ ទោសៈ និងមោហៈ អោយចេះរំលត់ទុក្ខ (អរិយសច្ចៈ)
- អោយចេះស្រឡាញ់អាណិត ដូចគ្នាមានសាមគ្គីភាព បំបាត់វណ្ណៈ មិនរើសអើង ។

ខ. វិស័យសង្គមកិច្ច :

- សម័យបុរាណព្រះសង្ឃជាគ្រូពេទ្យព្យាបាលជំងឺ
- ព្រះសង្ឃជាវិស្វករខាងជំនាងផ្សេងៗ (ឧ. ធ្វើទូកប្រណាំង.....)
- ព្រះសង្ឃជាអ្នកបំប៉នអោយមានចលនាកសាងស្ថាបនា សមិទ្ធផលផ្សេងៗ ដោយផ្អែកលើជំនឿ និងអានិសង្សនៃការកសាងដូចជា : កសាងកុដិ វិហារ សាលារៀន មន្ទីរពេទ្យ លើកជួរថ្នល់ ជីកស្រះ សងស្ដានជាដើម ។

គ. វិស័យសេដ្ឋកិច្ច :

វត្តអារាមជាជំរកនៃទុរតតជន និងផ្តល់ស្បៀងចិញ្ចឹមដល់កុមារកំព្រា ផ្តល់កន្លែងស្នាក់នៅដល់សិស្ស និងនិស្សិតក្រីក្រ ។

ឃ. វិស័យវប្បធម៌ :

វត្តអារាមជាមជ្ឈមណ្ឌលរក្សាទុកនូវវប្បធម៌ ប្រពៃណី អក្សរសាស្ត្រ ជាតិសិល្បៈ (ចំលាក់ ហ្មត់កម្ម...) នៅសម័យអាណានិគម អក្សរសាស្ត្រជាតិរត់ទៅជ្រកពូននៅតាមវត្តអារាម ។ ព្រះសង្ឃជាគ្រូបង្រៀន ។

ង. វិស័យនយោបាយ :

ធម្មយាត្រារបស់ព្រះសង្ឃដើម្បីទាមទារសន្តិភាព ទាមទារការចរចា បំបាត់អំពើហិង្សាគ្រប់បែបយ៉ាង ។

១៧១/ សំ. ម្ចាស់ការផ្ដល់បុណ្យសិល្បៈ និងសិទ្ធិមនុស្សទូទៅជាអី ?

- ចំ. បុណ្យសិល្បៈ ឬសិល្បៈ សិទ្ធិមនុស្ស
- បាណា : វៀរចាកការសំលាប់ជីវិត - សិទ្ធិរស់រានមានជីវិត
 - ឆន្ទ្យា : វៀរចាកការលួចទ្រព្យអ្នកដទៃ - សិទ្ធិមានកម្មសិទ្ធិ
 - កាមេ : វៀរចាកការប្រព្រឹត្តខុសផ្លូវតាម - សិទ្ធិការពារមិនអោយគេយកធ្វើខ្ញុំកញ្ចប់ (ទាសិតណ្ឌ)
 - មុសា : វៀរចាកការពោលពាក្យកុហក - សិទ្ធិទទួលបានព័ត៌មានពិត ឬសិទ្ធិព្យាបាលបង្កាច់បង្កូច មានសេចក្ដីថ្លៃថ្នូរ សិទ្ធិមានសេរីភាពបញ្ចេញមតិនិយាយ
 - សុរា : វៀរចាកការសេពគ្រឿងស្រវឹង - សិទ្ធិមានសន្តិសុខ សង្គម និងសន្តិសុខជាលំដាប់ខ្លួន កាតព្វកិច្ចចំពោះសហគមន៍ ។

១៧២/ សំ. ម្ចាស់ការផ្ដល់សិទ្ធិមនុស្ស មុខជំនាញនិងសីលធម៌ ព្រះពុទ្ធសាសនា ?

- ចំ. សិទ្ធិមនុស្សក្នុងវចនបទពុទ្ធសាសនា សីលធម៌ព្រះពុទ្ធសាសនា
- បាណា : ជនគ្រប់រូបមានសិទ្ធិរស់រាន - បាណា : កុំសំលាប់ជីវិត
 - មុសា : មានសេរីភាព និងមានសន្តិសុខជាលំដាប់ខ្លួន - មុសា : កុំលួចទ្រព្យអ្នកដទៃ
 - ឆន្ទ្យា : នរណាក៏ដោយមានសិទ្ធិជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិ ទោះជាបុគ្គលក្តី ជាសមូហភាពក្តី

- មាត្រា៤៦ : អំពើលក់ដូរមនុស្សអំពើ - ការចេះ កុំប្រព្រឹត្តខុសដូរកាម
អាជីវកម្មផ្នែកពេទ្យកម្ម និងអំពើ
អាសអាភាសដែលប៉ះពាល់ដល់សេចក្តី
ថ្លៃថ្នូរបស់នារីត្រូវហាមឃាត់
- មាត្រា៤៩ : ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរមានសេរីភាព - មុសា : កុំនិយាយកុហក
ខាងការបញ្ចេញមតិរបស់ខ្លួន សេរីភាព
ខាងសារពត៌មានខាងបោះពុម្ពផ្សាយ
សេរីភាពខាងការប្រជុំ
- មាត្រា៥៨ : ច្បាប់រ៉ាប់រង មិនអោយ - សុរា : កុំសេពគ្រឿងស្រវឹង
មានការរំលោភបំពានលើរូបរាងកាយ
បុគ្គលណាមួយ ។
- មាត្រា៥៨ : សិទ្ធិបានត្រូវទទួលការ - ឆាយ : មានអាយុយើងយូរ
គាំពារក្នុងស្ថានភាពមានសង្គ្រាម
និង ការពារប្រឆាំង និងអាជីវកម្ម
សេដ្ឋកិច្ច វិកាមគ្គុណាលើកម្មារ
- មាត្រា៥៩ : ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរមាន - សុខ : មានសុភមង្គល
ភាពស្មើគ្នាចំពោះមុខច្បាប់មានសិទ្ធិ
និងករណីយកិច្ចដូចគ្នាទាំងអស់
- មាត្រា៦៤ : រដ្ឋហាមឃាត់និងផ្ដន្ទាទោស - ឈ : កំលាំងមាំមួន
ចំពោះជនណាដែលនាំចូល ជលិត លក់ដូរ
គ្រឿងញៀន ទិញក្មេងក្មាយ... ។ល ។

- ១៧៣/ សំ. តើអ្វីជាច្បាប់ការប្រៀបប្រដៅរវាងប្រពន្ធក្នុង មេរៀន
តើប្រជាជនខ្មែរប្រកាន់អត្ថបទនេះឬទេ ?
- ចំ. ដោយសារការប្រៀបប្រដៅរបស់ព្រះពុទ្ធបមគ្រូនៃយើងប្រជាជន
ខ្មែរបានប្រកាន់នូវអត្ថបទ និងសីលធម៌ប្រពៃនី :
- មានសម្បជញ្ញៈប្រកាន់ខ្ជាប់នូវសច្ចធម៌
- ប្រកាន់យកសុច្ឆរិត យុត្តិធម៌
- ចេះជួយសង្គ្រោះគ្នាទៅវិញទៅមក
- ប្រកាន់ខ្ជាប់នូវគោលការណ៍ខ្លួនទីតាំងខ្លួន យល់ថាសុខុមាល អាត្រក់
ក៏មកតែពីខ្លួនឯង ។
- មានជំនឿលើសមត្ថភាពខ្លួនឯង អត្តាហិ អត្តនោនាថោ
- ចេះដោះស្រាយបញ្ហាអ្វីៗដោយសន្តិវិធីច្រើនមហិម្សា
- ចេះអត់ធ្មត់តស៊ូព្យាយាម សាងតែអំពើល្អ
- ១៧៤/ សំ. តើសីលធម៌របស់ព្រះពុទ្ធសាសនាមានអ្វីខ្លះ ?
- ចំ. សីលធម៌ព្រះពុទ្ធសាសនាមាន : ព្រហ្មវិហារធម៌ទាំង៤ បញ្ចសីល ឬសីល
៥ អដ្ឋង្គិកមគ្គ ទាំង ៨ ។
- ១៧៥/ សំ. តើព្រះពុទ្ធប្រាជ្ញាចំណេះដឹង មានអ្វីខ្លះ?
- ចំ. ព្រហ្មវិហារធម៌ទាំង ៤ មាន :
- ធម្មា : ស្រឡាញ់រាប់ស្នើគ្នា មិនរើសមុខ
- ភរុណា : អាណិតអាសូរ ជួយសង្គ្រោះគ្នាពេលមានទុក្ខ

- មុន្នីតា : ត្រេកអរពេលឃើញគេមានសុខ មិនច្រណែន
- ឧបេត្តា : តាំងចិត្តជាកណ្តាលមិនលំអៀង។

១៩៦/ សំ. ដូចនេះគាត់ទិញរបស់ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់បានជាអ្វី? មានអ្វីខុស?
 ចំ. ដូរទៅកាន់ទិញរបស់ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ (មគ្គអរិយសច្ចៈ) មានប្រាំបី ហៅជាអដ្ឋង្គិកមគ្គតិៈ ។

- ១. សម្មាទិទ្ធិ : ការយល់ឃើញត្រូវ ៥. សម្មាធានិយៈ : ចិញ្ចឹមជីវិតត្រឹមត្រូវ
- ២. សម្មាសង្ខារៈ : ការត្រិះរិះត្រូវ ៦. សម្មាធារាមៈ : ការព្យាយាមក្នុងផ្លូវត្រូវ
- ៣. សម្មាធារា : ការក្សត្រឹមត្រូវ ៧. សម្មាសតិ : ការភ្ញាក់រំលឹកត្រឹមត្រូវ
- ៤. សម្មាគម្ពីរ : ការងារត្រឹមត្រូវ ៨. សម្មាសមាទិ : ការតាំងចិត្តត្រឹមត្រូវ

QCM

I. បុគ្គលសញ្ញា ✓ តូចប្រអប់កិមុខម៉ែនើយត្រឹមត្រូវ

១. សិទ្ធិមនុស្សធានាអោយបុគ្គលម្នាក់ៗធ្វើជាម្ចាស់លើកម្មសិទ្ធិនៃទ្រព្យរបស់ខ្លួន ឯបញ្ចសិលក៏មានដំនើរស្របគ្នានឹងចំនុចនេះដែរ ត្រង់ :

- ☐ បាណា ☒ អមិទ្ធា ☐ មុសា ☐ កាម

២. មាត្រាទី៦៤នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញកាន់ចែងថា រដ្ឋបាលឃ្លាត និងរដ្ឋបាលខោនដង្កា ដែលនាំចូលផលិតផល លក់ដូរត្រៀមញៀន ទំនិញក្លែងក្លាយ ល។ ឯព្រះពុទ្ធ សាសនាដែលអោយមនុស្សនូវ :

- ☐ អាយុ ☐ វណ្ណៈ ☐ សុខៈ ☒ ពលៈ

I. បំពេញល្អៈ

- ១. ព្រហ្មវិហារធម៌ទាំងបួននៃពុទ្ធសាសនា ណែនាំអោយមនុស្សស្រឡាញ់រាប់អាន ភ្លើងភ្លា មិនប្រកាន់វណ្ណៈ រើសអើង ខ្មែរតិចមី ខ្មែរ។
- ២. ការតាំងចិត្តក្នុងផ្លូវត្រូវក្នុងអដ្ឋង្គិកមគ្គហៅថា សម្មាសមាទិ ។

បេក្ខជន ១៧

ស្ថានភាពជនភៀសខ្លួននៅលើពិភពលោក

១៩៧/ សំ. ជនមួយចំនួនមានជនភៀសខ្លួន? តើជនភៀសខ្លួនច្រើនមកពីឧបទ្វីបណា?
 ចំ. ជនភៀសខ្លួនពីជនដែលរត់ចោលស្រុកកំណើត ។ មីកនៃដៃលក់សាសនា រស់នៅ ទៅរស់នៅកន្លែងមួយផ្សេងទៀតដោយសារសង្គ្រាម អំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ភាពក្រីក្រ ការរំលោភសិទ្ធិមនុស្ស និងភាពអសន្តិសុខជាដើម ។
 ជនភៀសខ្លួនភាគច្រើនមកពីឧបទ្វីបអាហ្វ្រិក អាស៊ី និងឧបអឺរ៉ុប ។

១៩៨/ សំ. តើប្រទេសណា ដែលផ្តល់សិទ្ធិប្រកួតប្រជែងជនភៀសខ្លួនច្រើន ជាងគេ?
 ចំ. ប្រទេសដែលផ្តល់សិទ្ធិប្រកួតប្រជែងជនភៀសខ្លួនច្រើនជាងគេគឺ :
 ប្រទេស - បារាំង - អ៊ីរ៉ង់ - ប៊ូរុនឌី - ឥស្លាមី
 - អ៊ីតាលី - កូរ៉េ - អាល្លឺម៉ង់ - ឥណ្ឌា ។

១៩៩/ សំ. បុរសម្នាក់ម្នាក់ៗដែលបណ្តាលអោយមានជនភៀសខ្លួន?
 ចំ. ជនភៀសខ្លួនបណ្តាលមកពីមូលហេតុ : សង្គ្រាម គ្រោះធម្មជាតិ បំផ្លាញ បរិស្ថានភាពធាតុល្បាយខាងលើ ការរំលោភសិទ្ធិមនុស្ស ភាពក្រីក្រ ឡើយ.....។

២០០/ សំ. សិទ្ធិជាមូលដ្ឋានរបស់ជនភៀសខ្លួនមានប៉ុន្មានប្រភេទ? អ្វីខ្លះ?
 ចំ. សិទ្ធិជាមូលដ្ឋានរបស់ជនភៀសខ្លួនមាន ៥ ប្រភេទ :
 - ជនភៀសខ្លួនមានសិទ្ធិត្រូវបានគេទទួលស្គាល់ និងការពារ តាមផ្លូវច្បាប់ ។
 - ជនភៀសខ្លួនមានសិទ្ធិស្វ័យសំរេចក្នុងការរើសច្រលប់ រើសវិស័យច្រលប់ ទៅទាញ ប្រទេសវិញ ។

- ជនរៀនខ្លួនមានសិទ្ធិក្នុងការជួបជុំគ្រួសារឡើងវិញ
- ជនរៀនខ្លួនមានសិទ្ធិការពារសិទ្ធិមនុស្សជាមូលដ្ឋាន
- ជនរៀនខ្លួនមានសិទ្ធិមិនអោយគេបង្ខំអោយចេញទៅប្រទេសណាមួយ ដែលពួកគេយល់ថានឹងមានការដាក់ទោស ធ្វើទារុណកម្ម ឬ ប្រហារជីវិត ។

១៨១/ ស. តើស្ថានភាពជាន់ខ្ពស់សហប្រជាជាតិសំរាប់ជនរៀនខ្លួនមានអក្សរកាត់ថាអ្វី? ចាប់ពីនេះការពិចារណា? ដើម្បីអ្វី? មានឯស្នាដ្ឋាននេះឯណា?

ចំ. ស្នងការជាន់ខ្ពស់សហប្រជាជាតិសំរាប់ជនរៀនខ្លួនហៅកាត់ថា :
 UNHCR United Nations Hight Commissioner for Refugees.
 អង្គការនេះមានដើរការតាំងពីឆ្នាំ ១៩៥១ មកម្ល៉េះ ។

ដើម្បីជួយជនរៀនខ្លួនដែលរងគ្រោះដោយសារសង្គ្រាមការជិះជាន់ ការរើសអើង អំពើហិង្សា ភាពក្រីក្រអសន្តិសុខសង្គម ការរំលោភសិទ្ធិ មនុស្ស ។ល។
 មីស្នាក់ការនៃ UNHCR នៅក្រុង ស៊ីណៅ ប្រទេសស្វីស ។

Q C M

- I. មុនសសញ្ញា ☒ ក្នុងប្រអប់ពីមុនចំណេះស្រីមន្ត្រី
១. នៅលើពិភពលោកនេះទីបំផុតដែលជនរៀនខ្លួនគឺទីបំផុត :
☐ អាស៊ី ☐ អាហ្វ្រិច ☒ អាមេរិក ☐ អឺរ៉ុប
២. ប្រទេសដែលជួសសិទ្ធិជ្រកកាន់អោយជនរៀនខ្លួនច្រើនជាងគេគឺប្រទេស :
☐ បារាំង ☐ អង់គ្លេស ☒ ពូឡី ☐ អាឡឺម៉ង់

II. បំពេញល្អ
 ជនបរទេសដែលមកស្នាក់នៅកសិក្រុងប្រទេសមួយដែលមិនបានចូលសញ្ជាតិ
 នៅក្នុងប្រទេសនោះគេហៅថា **ឧទិសជន** ។

បម្រែបម្រួល ១៨

ស្ថានភាព និងសិទ្ធិកុមារ

១៨២/ ស. តើមានគ្រោះថ្នាក់អ្វីខ្លះដែលកើតមានចំពោះកុមារ ?

ចំ. គ្រោះថ្នាក់ដែលកើតមានចំពោះកុមារគឺ :

- **ឧស្សាហន័យកម្ម** : ការរឹតចំរើនខាងផ្នែកសេវាកម្មសណ្ឋាគារ ការកំសាន្ត ការជួយពាណិជ្ជកម្ម... ជំរុញអារម្មណ៍កុមារអោយរើបញ្ចប់ថ្ងៃ ឈានទៅរកពេស្យាកម្មដោយងងឹត ។

- **សន្តិសុខ** : កុមារត្រូវតែប្រើក្នុងជំនឿប្រដាប់អាវុធ ធ្វើជាអ្នកនាំសារ បញ្ជូនអាវុធទៅសមរភូមិ... ជាកងឈ្នប... ។

- **ឧក្រិដ្ឋកម្ម** : ពួកក្រុមឧក្រិដ្ឋជនយកកុមារទៅប្រើប្រាស់ក្នុងការជួញដូរ គ្រឿងញៀន ស្នូត ឆក់ ឬ ប្រព្រឹត្តបទល្មើសផ្សេងៗទៀត ។

- **ការរើសអើង** : កុមារត្រូវមនុស្សចាស់រំលោភបំពានគ្រប់បែបយ៉ាង ។ កុមារត្រូវគេយកទៅជួញដូរដូចសត្វធាតុ ដែលធ្វើអោយមានគ្រោះថ្នាក់ដល់សុខភាពរាងកាយ និងស្មារតី (ពិសេសគឺកុមារី) ។

- **ចរាចរណ៍** : កុមារតាមជនបទ ត្រូវរំលោភបំពាន ឬបាត់បង់ជីវិតដោយសារគ្រាប់មីន ។

- **អ្នករំលោភ** : បច្ចុប្បន្នសារធាតុញៀនបានជះឥទ្ធិពលដល់កុមារធ្វើអោយមានគ្រោះថ្នាក់ដូចជា : ការរំលោភ ថ្លាញៀនប្រភេទ (ម៉ា) សំរាប់ជន ដែលធ្វើអោយកុមារក្លាយទៅជាមនុស្សរស់ក្រោមឥទ្ធិពលនៃថ្លាញៀន ។

១៨៣/ ស. តើអ្នករំលោភអ្វីខ្លះដែលទាញអោយកុមារចូលចិត្តប្រព្រឹត្តសាធាតុញៀន ក្នុងសង្គមអ្វី?

ចំ. មូលហេតុដែលនាំអោយកុមារចូលចិត្តប្រព្រឹត្តគ្រឿងញៀនគឺ :

- ខ្លះភាពកក់ក្តៅពីមាតាបិតាអាណាព្យាបាល
 - ឥទ្ធិពលម្តាយពុំបានយកចិត្តទុកដាក់អប់រំកូន ឬតាមដានសកម្មភាពរបស់កូន អោយបានដិតដល់ ។
 - សេចក្តីបំប្លែងមិនល្អ
 - ទទួលការតាមសង្កត់ គំរាមកំហែងពីពួកបង្ក
 - ត្រូវតែចាប់បង្ខំអោយប្រព្រឹត្ត ដើម្បីទុកធ្វើជាអោយយំរបស់ពួកគេ
 - រៀនខ្សោយ រៀនមិនចូល ចេញក្រៅថ្នាក់ ក្រៅសាលា ទៅជួបនឹងពួក ខឹងខូច បបួល ។
 - កុមារខ្លះចង់ដឹង ចង់សាក បណ្តាលអោយញៀនខ្លាំងឈប់មិនបានចិត្តរឹងមាំនោះ ។
- កត្តាសំខាន់គឺមាតាបិតាត្រូវប្រុងប្រយ័ត្ន ណែនាំអប់រំកូនអោយបានដិតដល់ តាម ដានរាល់សកម្មភាពរបស់កូនកុំបណ្តោយអោយកូនចាយវាយប្រាក់កាសខ្លះខ្លាយ ឬ បណ្តោយអោយកូនសេចក្តីបំប្លែងមិនល្អជ្រុលហួសដែលធ្វើអោយមានការពិបាកកែ

១៨៤/ ស. អ្វីខុសសារធាតុញៀន? ដើម្បីទប់ស្កាត់ការធ្វើប្រាស្រ័យទាក់ទងនឹង គេត្រូវមានចំណេះការដូចម្តេច?

- ច. ប្រភេទសារធាតុញៀនមាន បារី ស្រា ការ៉ូត កញ្ឆា អាភៀន សាំង ថ្នាំបាញ់ ការ ថ្នាំគ្រាប់ ថ្នាំដក ថ្នាំបំបាត់ការឈឺចាប់, ថ្នាំបាយបាន ថ្នាំដុះដេក.....។ ដើម្បីទប់ស្កាត់បំរើបំរាស់ សារធាតុញៀន គេត្រូវមានវិធានការ :
- ដំឡើងផ្សាយអោយបានទូលាយគ្រប់ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយទាំងអស់អំពីគ្រោះ ថ្នាក់នៃ ការប្រើប្រាស់ថ្នាំញៀន ។
 - គ្រួសារនិមួយៗ ត្រូវមានវិធានការតាមដានសកម្មភាពរបស់កូន (កុមារ យុវជន) អប់រំណែនាំកូនអោយចៀសវាងដាច់ខាត និងទប់ស្កាត់ទាន់ពេលវេលា ។

- រៀបចំបង្កើតគណៈកម្មការទប់ស្កាត់ កាត់បន្ថយបំរើបំរាស់ថ្នាំញៀន ពិសេសត្រូវ មានការចូលរួមពីអាជ្ញាធរមូលដ្ឋានផងដែរ ។
- កម្មវិធីអប់រំចំនេះទូទៅនៅតាមសាលាអំពីគ្រោះថ្នាក់នៃការប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀន ។

- ១៨៥/ ស. តើសិទ្ធិជាគោលដៅរបស់កុមារមានប៉ុន្មាន? អ្វីខ្លះ?
- ច. សិទ្ធិជាគោលដៅរបស់កុមារមានបួនគឺ :
- ១- សិទ្ធិមានការអប់រំ
 - ២- សិទ្ធិមិនអោយមានអំពើហោរាហៅលើខ្លួន
 - ៣- សិទ្ធិមិនអោយមានការកេងប្រវ័ញ្ចលើខ្លួន
 - ៤- សិទ្ធិមិនអោយគេបោះបង់ចោល ។

Q C M

- I. ចុះគុណសញ្ញា ✓ ក្នុងប្រអប់ពីមុនចំណេះស្រីបង្កើត
១. កុមារត្រូវរងគ្រោះដោយសារគេចាប់យកទៅដូចជួរដូចសត្វធាតុ។ នេះគឺជា គ្រោះថ្នាក់មួយក្នុងចំណោមមូលហេតុទាំងឡាយនៃគ្រោះថ្នាក់ចំពោះកុមារគឺ :
- ☐ ឧស្សាហនិយកម្ម ☐ សន្តិសុខ ☐ ឧក្រិដ្ឋកម្ម ☒ ការរើសអើង
២. មូលហេតុចំបងដែលនាំអោយកុមារភាគច្រើនប្រព្រឹត្តសារធាតុញៀនគឺ :
- ☐ ត្រូវតែចាប់បង្ខំ ☐ តេឡេសាលា ☒ សេចក្តីបំប្លែងមិនល្អ

I. ចុះផ្ទៃទំព័រ A & B អោយបានត្រឹមត្រូវ

A	B	ចំណើន
១. ស្រា	ក. ធ្វើអោយខូចសកម្មភាពបញ្ចេញរបស់ខ្លួនក្បាល	១ → ក
២. បារី	ខ. ធ្វើអោយកិត្តិយសក្នុងឈាមកើន	២ → ឃ
៣. អាភៀន	គ. ធ្វើអោយព្រិចធ្វើមរណភាពក្រពះ បាត់ម្ចាស់ការ ឃ. ធ្វើអោយរលាកបំពង់ក មហារីកសួត	៣ → ក

បេរៀនទី ១៩

បញ្ហាសេដ្ឋកិច្ចសកលនិយម

១៨៦/ សំ. ជូម្ពូចេចរថាប្រទេសអភិវឌ្ឍន៍ ប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍន៍?

ចំ. ប្រទេសឧស្សាហកម្ម ប្រទេសដែលមានការរីកចម្រើនខាងផ្នែកឧស្សាហកម្ម ជាប្រទេសរៀនលឿន និងអភិវឌ្ឍន៍ផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច ។ ឧ. សហរដ្ឋអាមេរិក... ។

ប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍន៍ ជាប្រទេសដែលមានខ្សែសេដ្ឋកិច្ចអន់ថយហើយកំពុងតែខិតខំប្រឹងប្រែងស្ដារវិស័យសេដ្ឋកិច្ច និងកំពុងធ្វើការអភិវឌ្ឍឈានឡើង ។

ឧ. ប្រទេសកម្ពុជា ។

១៨៧/ សំ. ជូម្ពូចេចរថាសេដ្ឋកិច្ច? ធនធានសេដ្ឋកិច្ច?

ចំ. សេដ្ឋកិច្ចគឺជាការសិក្សាអំពីវិធីយុទ្ធសាស្ត្ររៀបចំប្រើប្រាស់ធនធានដើម្បីបំពេញបំណងគ្មានព្រំដែនរបស់មនុស្ស ដែលមានប្រព័ន្ធទាក់ទងនឹងប្រព័ន្ធ ផលិតកម្ម (សេដ្ឋកិច្ច និងឧស្សាហកម្ម) ប្រព័ន្ធបែងចែក (ផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម) និងប្រព័ន្ធប្រើប្រាស់ទំនិញសេដ្ឋកិច្ច (ផ្នែកអតិថិជន ផ្នែកគមនា គមន៍ និងដឹកជញ្ជូន) ។

ធនធានសេដ្ឋកិច្ចគឺជាវត្ថុទាំងឡាយដែលប្រើប្រាស់នៅក្នុងសេដ្ឋកិច្ច ដើម្បីផលិតទំនិញ និងសេវាទាមទ្រង់ជាធនធានធម្មជាតិ : ដី សត្វ រុក្ខជាតិ ទឹកខ្យល់ និងសេវាសំអាតសំនល់ វិជាតិពុល ដែលមាននៅក្នុងធម្មជាតិ និងក្នុងសង្គម ។

១៨៨/ សំ. ជូម្ពូចេចរថាសកលនិយម? តើប្រទេសអភិវឌ្ឍន៍ ឬប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍន៍ត្រូវទទួលបានឥទ្ធិពលពីសេដ្ឋកិច្ចសកលនិយមជូម្ពូចេច ?

ចំ. សកលនិយមគឺជាដំនើរការមួយដែលជួយអោយប្រទេសនានាក្នុងពិភពលោកជ្រាបប្តូរបែបបទក្នុងទំនាក់ទំនងផលិតកម្ម និងបំរើបំរាស់ ផលិតករ ។

ប្រទេសអភិវឌ្ឍន៍ និងប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍន៍ត្រូវទទួលបានឥទ្ធិពលពីសេដ្ឋកិច្ចសកលនិយមដូចជា :

- ប្រទេសឧស្សាហកម្មខ្ពស់បំផុតសម្បជ្ឈិច្ចគឺជា : មានសមត្ថភាពខាងហិរញ្ញវត្ថុ ទទួលបានផ្នែកបច្ចេកទេស អាចបង្កើតធនធានមនុស្ស ផលិតផលបច្ចេកទេស កម្រិតខ្ពស់ ។ល។

- ប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍន៍ទទួលបានឥទ្ធិពលពីសេដ្ឋកិច្ចសកលនិយម : ទទួលបានទំនិញដែលជិតហួសកំរិតប្រើប្រាស់ ទទួលបានទំនិញដែលកកស្ទះលក់មិនចេញ យកមកលក់ឡាយឡុងក្នុងតំលៃថោកដើម្បីបន្ថែមការកកស្ទះ វិអាចប្រមូលទុនរំលោភមួយចំនួន ។ ប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍន៍ក្រោមឥទ្ធិពល នៃសេដ្ឋកិច្ចប្រទេសអភិវឌ្ឍន៍ ។

Q C M

I. ចូរគូសសញ្ញា ✓ ក្នុងប្រអប់ព័ត៌មានចំណេះដឹងត្រឹមត្រូវ

១. ក្នុងចំណោមប្រទេសខាងក្រោម ប្រទេសដែលកំពុងអភិវឌ្ឍន៍ប្រទេស :

☐ ក្រុយនេ ☐ សិង្ហបុរី ☒ កម្ពុជា ☐ ថៃ

២. ប្រទេសកម្ពុជាទាំងឡាយនេះ :

☐ ត្រៀមអេឡិចត្រូនិច ☐ ត្រៀមសំណង់ ☒ ខោអាវ ☐ ប្រេងឥន្ធនៈ

II. ចូរជ្រើសរើស A & B អោយបានត្រឹមត្រូវ

A	B	ចំណើយ
១. ប្រទេសអភិវឌ្ឍន៍	ក. ប្រទេសដែលអន់ថយផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច មិនក្រោម	១ → ក
២. ប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍន៍	ធ្វើការកែប្រែ	២ → ខ
៣. ប្រទេសតតិយលោក	ខ. ប្រទេសដែលអន់ថយផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច តែខំប្រឹងប្រែងស្ដារត្រូវវិស័យឡើងវិញ	៣ → ក
	គ. ប្រទេសដែលមានខ្សែសេដ្ឋកិច្ចរីកស្បូនសាស់	

វិញ្ញាសាទី១

- I. **សុខុមសប្បា** ✓ ក្នុងប្រភេទចំណុចទំនើបត្រូវតែចូលរួម :
១. ស្ថាព្រហស្ថចិន្ត្រីណាមួយរបស់សម្តេចព្រះសង្ឃរាជជូនណាមួយ ក្នុងការបង្រៀន ឧបាសក ឧបាសិកា ចង់សិក្សានូវព្រះធម៌ មាន :
- ☐ បទសរសេរ ☐ សាមណេរិន័យ ☒ តបិបដិបត្តិ ☐ វននានុក្រមខ្មែរ
២. ការចេះប្រមាណកំលាំងរបស់ខ្លួន ទៅនឹងការងារ គឺជា តំលៃ :
- ☐ តំលៃអាជីព ☐ តំលៃការងារ ☒ តំលៃផ្ទាល់ខ្លួន ☐ តំលៃស្មារតី
៣. បញ្ហាចម្បងដែលបានគំរាមកំហែងលើជីវិតការងាររបស់មនុស្ស គឺ :
- ☐ បញ្ហាទំនិញឡើងថ្លៃ ☐ បញ្ហាអតិថិជនឈាបបិយវត្ថុ
- ☐ ប្រើមនុស្សមិនចម្រុះជំនាញ ☒ ការរីកចម្រើននៃវិទ្យាសាស្ត្រ
៤. ការ ការពារបរិស្ថាន គឺជាការឆ្លើយតបនឹងតំរូវការ ផ្នែក :
- ☐ សារៈ ☒ សុវត្ថិភាព ☐ ការស្រលាញ់ ☐ ទំនួលស្គាល់សង្គម

II. **សូមជ្រើសរើស A ឬ B ដោយពិនិត្យច្រើន :**

A	B	ចំណើយ
ក. ឥស្សរភាព	១. ភាពប្រសើរថ្លៃថ្នូរឧត្តមឧត្តម	ក - ៣
ខ. សក្តានុភាព	២. ភាពដែលអាចប្រព្រឹត្តទៅបាន	ខ - ៥
គ. សមត្ថភាព	៣. ភាពនៃអ្នកធំ	គ - ៦
ឃ. លទ្ធភាព	៤. ភាពសង្ហា មានអំនួតលើអ្វីមួយ	ឃ - ២
ង. ឧត្តមភាព	៥. អនុភាពនៃកំលាំងធ្វើអោយសំរេចអ្វីមួយ	ង - ១
	៦. កំរិតខ្ពស់នៃអោយធ្វើអ្វីមួយបាន	

វិញ្ញាសាទី២

- I. **សុខុមសប្បា** ✓ ក្នុងប្រភេទចំណុចទំនើបត្រូវតែចូលរួម :
១. ឆ្នាំ ១៩២១ គេធ្វើជំរឿនដើម្បី :
- ☐ ប្រមូលប្រមូលទិន្នន័យ ☐ អភិវឌ្ឍប្រទេស ☒ ប្រមូលព័ត៌មាន ☐ បំរើការបោះឆ្នោត
២. លក្ខណៈធម្មជាតិរបស់មនុស្សម្នាក់ៗ បានឱ្យដឹងពី :
- ☐ ពណ៌សម្បុរ ☐ រូបរាងកាយ ☐ ចិត្តគំនិត ☒ អត្តសញ្ញាណ
៣. ពលរដ្ឋដែលចង់រស់នៅក្នុងស្ថានភាព ដើម្បីទៅបោះឆ្នោត ជ្រើសរើស តំណាងដែល ខ្លួនពេញចិត្តបាន លុះត្រាតែ :
- ☐ មានអាយុ២៥ឆ្នាំឡើង ☐ មានឈ្មោះក្នុងបញ្ជីគណៈបក្ស
- ☐ មានសញ្ជាតិខ្មែរពិតប្រាកដ ☒ មានអាយុ១៨ឆ្នាំឡើង
៤. ការបោះឆ្នោតមានមូលដ្ឋាន ផ្អែកលើលទ្ធិ :
- ☐ មាតាធិបតេយ្យ ☒ ប្រជាធិបតេយ្យ ☐ អនាធិបតេយ្យ ☐ ភាពធិបតេយ្យ
៥. តាមទ្រឹស្តីព្រះពុទ្ធ សាសនា អត្ថិសុខ ជាសេចក្តីសុខ ព្រោះ :
- ☐ គ្មានជំពាក់បំណុលគេ ☒ មានបង្គំទាំង៤ក្នុងការរស់នៅ
- ☐ មានការងារត្រឹមត្រូវ ☐ មានភោគទ្រព្យច្បាស់វាយតាមចំណង់
- II. **ជំនឿ :**
១. សម្បត្តិទាំង ៤ ប្រការដែលមនុស្សម្នាក់ៗ ត្រូវតែមាន គឺ : រូបសម្បត្តិ ...**វិញ្ញាសាទី២**... ទ្រព្យសម្បត្តិ និង ...**វិញ្ញាសាទី២**... ។
២. ជំរឿនមានសារៈសំខាន់ណាស់ ព្រោះគេធ្វើ ដើម្បី ប្រមូលប្រមូល ...**ទិន្នន័យ**... ពីប្រជាជន ក្នុងការធ្វើផែនការសំរាប់អនាគត ពិសេសគឺ ដើម្បី ...**អភិវឌ្ឍ**... ប្រទេសជាតិ និងបង្កើន...**សុខុមសាសនា**... ដល់ប្រជាពលរដ្ឋ ។

វិញ្ញាសាទី៣

I. អង្គជំនុំជម្រះ ☒ ក្នុងក្រមរំលឹកដំណើរការនៃប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រង :

១. អង្គការដែលបានមកជួយឧបត្ថម្ភកម្ពុជា ក្នុងការបោះឆ្នោត នៅឆ្នាំ ១៩៩៣ គឺអង្គការ

- ☐ មូលនិធិសហប្រជាជាតិសម្រាប់ប្រជាជន
- ☒ អង្គការបណ្តោះអាសន្ននៃអង្គការ ស.ប.ជ
- ☐ មូលនិធិសហប្រជាជាតិសម្រាប់កុមារ
- ☐ កម្មវិធីអភិវឌ្ឍន៍របស់អង្គការ ស.ប.ជ

២. អំណាចនីតិបញ្ញត្តិ ជាក្របខ័ណ្ឌរបស់ :

- ☐ ក្រសួងមហាផ្ទៃ
- ☒ រដ្ឋសភា
- ☐ អង្គចៅក្រម
- ☐ រដ្ឋាភិបាល

៣. ឧត្តមភាពរបស់វិជ្ជាជីវៈ ស្ថិតនៅក្រុង :

- ☐ ការងារមានប្រាក់ចំណូលច្រើន
- ☐ ការងារមាន កិត្តិយស មុខមាត់
- ☒ ការងារមិនមុខជំនាញ និង ជំនួយ
- ☐ ការងារ ពេញនិយម

II. អង្គជំនុំជម្រះ A និង B ដោយបានជ្រើសរើស :

A	B	ចំណើយ
ក. អគ្គិសុខ	១. សុខព្រោះគ្មានបំនុល	ក - ៤
ខ. រោគសុខ	២. សុខព្រោះសេចក្តីស្ងប់	ខ - ៣
គ. អនាសុខ	៣. សុខព្រោះបានចាយវាយទ្រព្យរបស់ខ្លួន	គ - ១
ឃ. អនុវិជ្ជសុខ	៤. សុខព្រោះបរិបូណ៌ដោយបង្ខំយក	ឃ - ៥
ង. សន្តិសុខ	៥. សុខព្រោះមានការងារត្រឹមត្រូវជាបន្តបន្ទាប់	ង - ២
	៦. សុខព្រោះមានបំរើឆ្មេងស្តាំ	

សូមក្លាយជាអង្គជំនុំជម្រះដើម្បីក្នុងការប្រឆាំងនឹងជនល្មើស

សូមអរគុណ!

អ្នកត្រូវ ឡើង សេចក្តី